Biblioteca Centrală Regională Hunedoara-Deva

TRĂIASCĂ 23 AUGUST!

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Anul IV, Nr. 16 (75) • 15 august 1961 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

IULIAN OLARIU: „Republica"

Prietenie

Nu numai între oameni, dar și între popoare, prietenia înseamnă, mai presus de orice, cunoaștere. Tocmai această caracteristică dominantă a prieteniei a fost scoasă în evidență de către recenta vizită în U.R.S.S. a delegației de partid și guvernamentale a R.P.R., condusă de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej. Discuțiile și întîlnirile oficiale care au avut loc între conducătorii statului sovietic și romîn, vizitele pe care delegația noastră le-a efectuat la Leningrad și Moscova, în Gruzia Sovietică și în Ucraina Sovietică, toate acestea au fost de natură să întărească tradiționala prietenie romîno-sovietică printr-un spor de cunoaștere.

La recepția pe care tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a oferit-o în saloanele hotelului „Sovietskaia" din Moscova, conducătorul iubit al poporului nostru a remarcat tocmai acest lucru atunci cînd a declarat: „Această vizită ne-a permis să cunoaștem mai bine, nemijlocit, roadele muncii titanice pe care o desfășoară poporul sovietic pentru construcția desfășurată a comunismului, avîntul industriei sovietice, puternica dezvoltare a agriculturii colhoznice, înflorirea fără precedent a culturii". Cu același prilej, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a spus: „Ne-a mișcat adînc căldura cu care am fost primiți peste tot de oamenii sovietici, interesul cu care este urmărită munca poporului romîn, aprecierile făcute cu privire la înfăptuirile noastre în opera de construire a socialismului în R.P. Română".

Ziarele și posturile de radio și televiziune au difuzat reportaje și relatări ample, amănunțite, cu privire la această importantă vizită în marea țară vecină și prietenă și nu e cazul să reluăm și noi filmul călătoriei, dar e util să rememorăm cîteva din momentele acestei întîlniri prietenești și anume acelea care exprimă în gradul cel mai înalt prietenia profundă ce caracterizează relațiile dintre Uniunea Sovietică și Republica Populară Română.

Astfel, rămîn cu totul memorabile și ne umplu inimile de o legitimă mîndrie aprecierile înalte pe care tovarășul Nikita Sergheevici Hrușciov le-a făcut cu privire la patria noastră, la poporul și partidul nostru: „Succesele construcției socialiste în Republica Populară Română demonstrează în mod grăitor că în fața popoarelor tuturor țărilor noastre, în condițiile existenței puternicului lagăr socialist, este deschisă calea largă spre victorie în întrecerea economică pașnică cu capitalismul".

„Întîlnirile cu delegația de partid și guvernamentală română mi-au evocat clar zilele petrecute acum un an în Republica Populară Română cînd delegația P.C.U.S. a participat la cel de al III-lea Congres al gloriosului Partid Muncitoresc Romîn. Am văzut cu ce însuflețire muncește poporul romîn, cît de larg s-a desfășurat energia lui creatoare. Numai oameni ai muncii liberi, stăpîni pe soarta lor, pot pune și îndeplini sarcini atît de grandioase ca acelea pe care le soluționează cu cinste talentatul popor al Romîniei".

Aprecierile citate mai sus cinstesc în gradul cel mai înalt poporul, partidul și guvernul nostru, ele dovedesc prestigiul internațional al patriei noastre și arată locul activ pe care poporul romîn îl ocupă în lupta pentru victoria socialismului în lume, în lupta pentru statornicirea unei păci durabile și drepte în lume, în lupta împotriva atîțătorilor la un nou război mondial.

Exprimînd sentimentul profund de admirație al poporului nostru față de perspectiva înfăptuirii societății comuniste încă în generația noastră, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a spus: „În timpul vizitei noastre am fost pretutindeni martorii uriașului avînt politic stîrnit de noul proiect de Program al P.C.U.S., pus în dezbaterea Partidului Comunist, a oamenilor sovietici. Punînd ca sarcină practică nemijlocită construirea societății comuniste în U.R.S.S., el proclamă în auzul întregii lumi că generația actuală a oamenilor sovietici va trăi în comunism. Pe bună dreptate acest document istoric este denumit „Manifestul comunist al timpurilor noastre".

În această perspectivă minunată e sigur că lumina și energia a tot ce este mai înaintat în epoca noastră se vor revărsa generoase și asupra țării noastre, asupra tuturor țărilor din lagărul socialist, asupra întregii omeniri progresiste, dornice de pace, de liniște și de libertate.

Acest eveniment remarcabil al vieții politice internaționale contemporane a culminat prin semnarea Comunicatului comun cu privire la vizita delegației romîne în U.R.S.S. Pe drept cuvînt acest comunicat este apreciat ca un document de o însemnătate excepțională, exprimînd unitatea desăvîrșită de vederi a partidelor marxist-leniniste și guvernelor celor două țări, ca un document ce slujește cauza întăririi neîncetate a unității întregului lagăr socialist, cauza sfîntă a apărării păcii în lumea întreagă.

Ne însuflețește mîndria măriei prietenii ce se dezvoltă neîncetat între poporul romîn și popoarele sovietice și mai presus de toate tocmai această prietenie ne înaripează în munca pentru desăvîrșirea și în patria noastră a societății socialiste.

Petru Vintilă

MAREA SĂRBĂTOARE

Sînt cîteodată evenimente în viața popoarelor care împart parcă în două istoria lor. Importanța lor este atît de covîrșitoare, încît cronica timpului nu numai că începe un nou capitol, dar obligă la o permanentă paralelă între ceea ce a precedat și ce a urmat cotiturii istorice. Un atare eveniment, care a pecetluit o epocă de suferințe și sacrificii, dar care a deschis perspectivele luminoase ale unui ev nou țării și poporului nostru, a fost actul istoric de la 23 August 1944.

Mobilizarea forțelor patriotice de către Partidul Comunist Romîn, organizarea sub conducerea acestuia a unei victorioase insurecții armate, răsturnarea dictaturii fasciste, scoaterea Romîniei din războiul hitlerist și alăturarea ei coaliției antihitleriste, lupta trupelor romîne cot la cot cu cele sovietice pînă la înfrîngerea Germaniei naziste, alungarea ocupanților hitleriști de pe teritoriul țării noastre: iată ce a însemnat 23 August 1944. Dar el a mai însemnat și consfințirea marii prietenii dintre poporul nostru și poporul sovietic, al cărui ajutor internaționalist frățesc aveam să-l simțim necontenit pînă azi, după cum a însemnat începutul revoluției populare în țara noastră.

Sînt numai șaptesprezece ani de atunci și republica noastră populară nu mai amintește cu nimic de regatul burghezo-moșieresc al șomajului, pelagrei și gloanțelor. Clasa muncitoare, în alianță cu țărănimea muncitoare și intelectualitatea devotată, sub conducerea Partidului, în care masele populare au văzut expresia năzuințelor lor din totdeauna, au construit o puternică industrie socialistă, au colectivizat aproape integral și au mecanizat pe scară largă agricultura, au efectuat revoluția culturală și au ridicat considerabil nivelul nostru de trai. Am străbătut într-un timp relativ scurt un drum colosal și sarcina n-a fost deloc ușoară. Dar greutățile la fiecare pas și în fiecare clipă n-au strămutat hotărîrea dîrză care a diriguit drumul nostru înainte, n-au înfrînt eroicele eforturi ale unui popor însuflețit de avîntul creației.

Privim la atîtea țări din occident care au cunoscut și ele ororile războiului și care s-au aflat în coaliția antihitleristă. Comparăm punctul lor de plecare cu acela la care ne aflam noi în momentul încetării ostilităților. Punem față în față stadiul la care am ajuns noi cu acela la care au rămas ele. Contrastul este izbitor: vorbesc cifrele producției, vorbește nivelul de trai, vorbesc realizările culturale. Și pentru că superioritate este de partea noastră, ne dăm și mai bine seama că adîncile transformări produse în structura economică și socială a țării, că noul fel de trai și noua conștiință a oamenilor muncii, n-ar fi fost posibile fără existența unui partid al clasei muncitoare consecvent ideologiei marxist-leniniste; fără ajutorul neprecupețit al marii noastre prietene, Uniunea Sovietică, cuceritoarea cosmosului și care, animată de noul Program al Partidului său Comunist, pășește spre construirea societății comuniste; fără colaborarea frățească a întregului lagăr socialist. Astfel au devenit realitate nemijlocită, fiind parcurse cu pași gigantici și de o siguranță uimitoare, atîtea etape hotărîtoare: alianța clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare, răsturnarea puterii politice a burghezo-moșierimii, alungarea monarhiei și cucerirea întregii puteri politice, trecerea la construirea planificată a orînduirii socialiste, actualul plan de șase ani și programul de perspectivă menit să dea viață obiectivelor istorice fixate de Directivele Congresului al III-lea al Partidului Muncitoresc Romîn.

Și iar privim harta lumii și iar nu putem împiedica paralelele. În țările capitaliste: acolo unde nu-i șomaj de ordinul milioanelor de muncitori, sînt desigur greve de ordinul milioanelor de ore de lucru; acolo unde nu-s adevărate răscoale țărănești, se produc explozii ale terorii polițiste; acolo unde nu se face înghețarea salariilor de mizerie, se semnalează urcarea prețurilor și chiriilor. Și de atîtea ori toate acestea merg mînă în mînă. Iar pe deasupra, ca o diversiune la nemulțumirile interne, se încearcă canalizarea opiniei publice spre isteria războinică, spre aventuri militare.

În țara noastră, ca și în întreg lagărul socialist: un entuziasm și o unanimă energie creatoare însuflețesc rîndurile muncitorimii, țărănimii și intelectualității care se bucură de roadele muncii lor devotate. Pășim mereu cu încredere pe un drum sigur și limpede trasat. Partidul conduce ferm desfășurarea unei uriașe opere de construcție, cu o precizie cronometrică pînă în cele mai mici sectoare. Înaintăm mereu pentru că ne e limpede țelul și dispunem de toate mijloacele. Trăim azi mai bine decît ieri și vom trăi mîine mai bine decît azi. Abundența tot mai mare de produse, salariile tot mai urcate, prețurile tot mai reduse, locuințele tot mai numeroase și mai confortabile nu sînt simple ipoteze iluzorii, ci realități pe care le confirmă progresele constante de pînă acum și le chezășuiesc pentru viitor Directivele Congresului al III-lea al P.M.R. Și dacă privim azi cu explicabilă mîndrie cele realizate, ne îndreptăm cu entuziasm spre obiectivele propuse. Așa cum a arătat Raportul tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej la Congresul al III-lea al P.M.R., „patria noastră va deveni în următorii 10-15 ani o țară industrială dezvoltată, cu o agricultură multilaterală și de înaltă productivitate; bogățiile ei, puse în valoare de oamenii muncii, vor permite trecerea treptată de la principiul repartiției după muncă la repartiția după nevoi, asigurînd întregului popor condiții de viață demne de epoca socialismului victorios și a construcției comunismului".

Țările care construiesc au nevoie de pace. De aceea, țara noastră, alături de întregul lagăr socialist, militează activ pentru întărirea bazei materiale a păcii în întreaga lume, pentru dezvoltarea relațiilor de colaborare între toate statele, indiferent de orînduirea lor socială, pentru destinderea internațională, pentru rezolvarea diferendelor pe calea tratativelor. Ultimii ani au cunoscut o creștere impresionantă a forțelor păcii în întreaga lume, după cum am asistat la repetatele și răsunătoarele înfrîngeri ale forțelor imperialiste agresive. Dar rămășițele celui de al doilea război mondial se mai fac încă simțite. Lichidarea lor este imperioasă. De aceea, alături de Uniunea Sovietică și de întreaga familie socialistă, Republica Populară Romînă cere încheierea neîntîrziată a tratatului de pace cu Germania și transformarea Berlinului occidental în oraș liber, ca singur mijloc eficient de desființare a viesparului revanșard din inima Europei. Iar în cazul cînd puterile occidentale și R.F.G. se vor menține pe actualele poziții nerealiste și periculoase, să încheie încă în cursul acestui an un tratat de pace cu R.D.G., țară socialistă, ale cărei suveranitate și independență sînt garantate de solidaritatea întregului lagăr socialist.

Pacea fără dezarmare nu este posibilă. Țara noastră a rostit răspicat cuvîntul său în sprijinirea propunerilor sovietice de dezarmare generală și totală cu un control internațional eficace. În Adunarea Generală a O.N.U., precum și în comitetul celor zece state, reprezentanții țării noastre și-au făcut auzit glasul lor ferm. Așa cum a amintit tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la Tbilisi — cu ocazia vizitei delegației noastre de partid și guvernamentale care a cimentat și mai mult marea prietenie dintre popoarele romîn și sovietic — S.U.A. și blocurile militare organizate de acestea au perseverat pe linia războiului rece și a înarmărilor, ceea ce impune din partea noastră și a întregului lagăr socialist o deosebită vigilență pentru asigurarea securității și păcii, a cuceririlor de pînă acum ale muncii creatoare. De asemenea, Republica Populară Romînă cere lichidarea imediată și totală a colonialismului, a cărui persistență constituie o sursă nesfîrșită de amenințări pentru pacea lumii. Și forța poziției noastre este cu atît mai considerabilă cu cît ne aflăm alături de marea familie a statelor socialiste, de atîtea state nesocialiste care se pronunță pentru coexistența pașnică, de toate popoarele coloniale care luptă pentru independență, de clasa muncitoare din întreaga lume, de masele tot mai largi ale partizanilor păcii din toate țările capitaliste. În noul raport de forțe din lume, în măsură să împiedice dezlănțuirea unei noi conflagrații, țara noastră ocupă un rol important.

Pentru toate acestea, muncitorii, țăranii și intelectualii țării noastre privesc cu toată încrederea viitorul și, ferm hotăriți să-și îndeplinească și depășească angajamentele, se simt, în ziua celei de a 17-a aniversări a Eliberării noastre, strîns uniți în jurul P.M.R. și a Comitetului său Central în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej. Iar scriitorii, a căror misiune este să oglindească nu numai cei șaptesprezece ani de transformări ale țării și conștiinței oamenilor muncii, ci și procesul de elaborare a societății de mîine și eroului comunist, au drept îndreptar și călăuză indicațiile Raportului de activitate al C.C. al P.M.R.: „lichidarea a tot ce-l poate îndepărta pe artist de popor — spirit de castă, individualism, tendința de a făuri opere pentru uzul unui cerc îngust de „aleși"; se cere îndeosebi cunoașterea aprofundată a realităților, studierea lor îndelungată, contactul viu, permanent, al artistului cu oamenii muncii — viitorii eroi ai operelor sale. Numai astfel în paginile cărților, în operele de artă va pulsa din plin viața noastră atît de bogată, cu faptele ei măreți, cu ideile ei nobile, cu luptele ei victorioase". Aceasta, firește, nu este o sarcină ușoară. Anii care au urmat lui 23 August 1944 au văzut născîndu-se o literatură nouă, ale cărei succese nu s-au mărginit numai la accesul tot mai larg în masele trezite de revoluția culturală, ci s-au extins și departe peste granițe. Opere literare romînești, expresie a metodei noastre realist-socialiste, sînt traduse nu numai în marile limbi de circulație universală, ci și în limbile unor popoare mai mici. Faptul acesta este încurajator pentru cei meniți să se inspire din uriașul avînt al forțelor creatoare ale poporului, din contactul permanent cu oamenii muncii. Aceste forțe și acest contact vor permite să se recupereze rămînerile în urmă, pentru ca operele literare, străbătute de suflul erei noastre cosmice, să fie cu adevărat la înălțimea a ceea ce am realizat și năzuim să realizăm în industrie și agricultură, în știință și tehnică, în modul nostru de trai, în prezența noastră pe arena lumii.

L.

Ion Brad

Corăbii, cîntece...

Din palmele acestea truditoare
Pornesc corăbii mari, de-azur, pe mare,
Întîile ce iau în pieptul prorii
Oceanul, cum luarăm noi,
Muncitorii,
Atîtea valuri gata să ne-nece,
Flota ghețarilor trimiși în sloi,
Unda istoriei, atît de rece.

Cutreieră cargourile-n larg
Nebiruite nici de anafoare
Și cerul tot se reazimă-n catarg,
Iar steagul între ape și cer e albastros
Cu aripile-n zbor mușchiate-n soare.

Din țărmul rominesc cînd își ridică
Săgeata ancorei spre țări străine
Corăbiile duc o părticică
Din patrie — și poate și din mine.
Căci eu le-am desenat, superb, profilul
Și din oțeluri le-am croit cămașe,
Sub ger, le-am scris în calendar aprilul,
Cu zece mîini am retezat parîme
Ca să plutească scoica uriașe.

Oceanul îi încearcă azi tăria,
Bat în carcase mările albastre
Și buzdugane valuri bat cu mia
Cum a lovit furtuna în inimile noastre.
Ele de-atunci încă învățară
Din lupta zbuciumată, în cîntece avară,
Ca pentru noi de azi și vremea bună
Să cînte, inimile, și-n furtună...

Mihai Negulescu

În plină zi

O, cîntecul, cum știe el rămîne
pe aspre drumuri, piatră de hotar, —
cînd din durere, omule, stăpîne,
te deslipești înalt, vizionar.

Solemn alunecînd, în ritmuri pline,
ca un luceafăr în vecii sunînd,
din ani îndepărtați îl chemi la tine
și mi-l întorci viorilor, prin vînt,

întrețesut cu glasuri din Doftana,
cu toamnă insurectă, cu fuior
de brazde răsfirate ca sprînceana,
pe cîmpul nesfîrșit, al tuturor...

Sînt ritmuri vii, sînt chipuri neuitate, —
comoară-a timpului venit aci
din luptă, din nădejdi nestrămutate,
din soarele crescînd, în plină de zi...

PROFILURI LITERARE

IOAN GRIGORESCU

Ioan Grigorescu a evoluat într-un ritm susținut, dovedindu-se, de la o carte la alta, mai echilibrat și mai stăpîn pe sine, mai matur. Ultimele două volume, apărute în interval de un an, adică **Obsesia** (1960) și recenta **Pasăre Fenix** au fost salutate cu interes de întreaga presă literară care a văzut în autorul lor pe unul din cei mai înzestrați scriitori afirmați în ultima vreme.

Prima carte a lui Ioan Grigorescu, **Scrisoare din Moscova**, a apărut în 1954, cînd autorul se afla student la Moscova și este rodul entuziasmului și admirației sale pentru marile realizări ale statului socialist și pentru minunații oameni sovietici. Entuziasmul se convertea însă, în această culegere, într-un lirism adesea juvenil, care nu era susținut și întregit de o substanță artistică reală. Oamenii erau văzuți fără adîncime și relief, asemănîndu-se între ei, lăsînd impresia că sînt puțin cunoscuți de scriitor, iar peisajul era redat în culori monotone.

A doua carte, apărută în 1956, **Învinsul Terek**, „note de drum dintr-o călătorie în Transcauzia", evită într-o bună măsură lipsurile celei precedente, în primul rînd printr-o bună documentație care duce la stăpînirea temelor, la detalii etnografice interesante, adesea de o rară frumusețe exotică.

În anul următor, 1957, Ioan Grigorescu „poposește" pe meleagurile noastre prin volumul **Cinema Madagascar**, o culegere de schițe inspirate din diverse aspecte: activitatea ilegală a comuniștilor **(Muzicuța)**, viața petroliștilor **(Puțul lui Vodă, Beatrice nr. 3, Ochii lupului, În drum spre casă)**, lupta plină de sacrificii a ceferiștilor **(Fane Grădeanu)**, viața de periferie a unui oraș provincial **(Cinema Madagascar)** etc. Acest volum desvăluie, mai mult decît cele anterioare, virtuțile de scriitor ale autorului. Există aici cîteva piese remarcabile, caracterizate prin densitate și concentrare dramatică **(Muzicuța, Fane Grădeanu)** și personaje izbutite, așa cum sînt: ceferistul Fane Grădeanu, învățătorul Tudoran Alexe, brigadierul silvic Andrei Brăduț etc. Autorul s-a debarasat de un anume balast literaturizant, a cîștigat în profunzime și sobrietate. Deși nu toate bucățile din culege se situează la același nivel ridicat (**Ochelarii** și **Pentru o hîrtie** sînt sub calitatea celorlalte), **Cinema Madagascar** consacra un scriitor.

Ultimele două cărți, **Obsesia** și **Pasărea Fenix**, sînt inspirate din viața de ieri și de azi a poporului frate polonez, atît de greu încercat în ultimul război mondial. În **Obsesia** autorul scoate în relief oribilele, înfricoșetoarele atrocități înfăptuite de monștrii hitleriști în Polonia. Reporterul se simte dator să exprime ura sa profundă, necruțătoare, față de asasini, pentru ca omenirea să nu mai îngăduie asemenea acte josnice și cutremurătoare, să facă totul pentru a le înlătura. În acest sens, excepționala schiță **Căutați-l pe Victor Roth** joacă rolul unei chemări la vigilență, la stîrpirea definitivă a criminalilor nepedepsiți încă de justiția popoarelor. Grupate în jurul zguduitorului Auschwitz, piesele care compun volumul scot în același timp în relief eroismul, frumusețea și forța invincibilă a luptătorilor împotriva fascismului. **Pasărea Fenix** reia tocmai ideea invincibilității omului, demonstrînd, cu putere de convingere, pe baza înfăptuirilor de azi ale Poloniei populare, conduse de comuniști, forța și capacitatea creatoare a omului eliberat. Renașterea „din cenușe", întocmai ca legendara pasăre Fenix, a atîtor orașe, construirea unor monumentale centre industriale noi, pare, pur și simplu, de domeniul mitologicului, ilustrînd în același timp trăinicia orînduirii socialiste.

Obsesia și **Pasărea Fenix** contribuie, în același timp, la conturarea profilului artistic al autorului într-o măsură mult mai mare decît volumele precedente.

Prin majoritatea pieselor incluse în cărțile de pînă acum și mai ales prin virtuțile scriitoricești, putem spune că Ioan Grigorescu este, în primul rînd, un reporter, și, fără îndoială, unul din cei mai înzestrați. Scrisul său se recunoaște fără dificultăți (și acest fapt probează o certă individualitate artistică), printr-o vibrație interioară care însoțește permanent fiecare pagină, dîndu-i o însuflețire ce antrenează pe cititor, captivîndu-l în același timp. Autorul **Păsării Fenix** este, în cea mai mare parte a pieselor, un temperament artistic tumultuos, mereu preocupat nu numai să furnizeze informații cititorului, dar în primul rînd să-i formeze **sentimente** și **atitudini**, să-l educe în spiritul ideilor care-l călăuzesc pe autor însuși. Desigur, acest scop nu se realizează printr-o insistență subiectivă obositoare, pentru că efectul ar fi riscat, ci printr-o ingenioasă organizare a faptelor, printr-o stăruință asupra celor esențiale și, în fine, prin intervenții inspirate și oportune ale autorului în diverse momente, intervenții solicitate în mod necesar și care nu ignoră perspicacitatea cititorului.

Prezența evidentă a oamenilor dă o notă particulară pozitivă reportajelor lui Ioan Grigorescu și ea pornește, desigur, de la convingerea autorului că omul este elementul cel mai important al unui peisaj. De obicei reporterii, ispitiți adesea de descrieri, nu reușesc să contureze oameni viabili. Mai mult decît emulii săi, Ioan Grigorescu a dovedit, încă din **Învinsul Terek**, o remarcabilă capacitate de portretizare și Fatima sau Rasul Gamzatov sînt personaje care se reține. Alina Kovalski din **Mama** și Staszek din **Întîlnirea** (ambele în volumul **Obsesia**) sînt, fără îndoială, cele mai izbutite și mai convingătoare prin adîncimea analizei psihologice, vigoarea scenelor în care sînt antrenate și prin alegerea ingenioasă a momentelor în care se valorifică potențialul lor etic. Dacă adăogăm la aceste însușiri de „prozator" și vioiciunea dialogului din atîtea reportaje, vedem în autorul **Obsesiei** un virtual prozator și dramaturg (Radu Enescu a făcut, primul, această observație).

Deocamdată, stabilind că, prin ceea ce a scris pînă acum, Ioan Grigorescu este mai ales un reporter (nu e vorba de o diferență valorică între reportaj și alte specii literare ci de una ținînd de metoda investigării realității) se cuvine să semnalăm o altă particularitate care ni se pare pregnantă la autorul **Obsesiei** și anume surpriza, neprevăzutul din numeroase reportaje, senzaționalul în sensul pozitiv al cuvîntului. Este adevărat că noțiunea de „senzațional" a fost compromisă de gratuitatea ei în reportajul burghez. Goana după un senzațional ieftin, în sine, cu scopul atîtării nervilor cititorului, n-are, desigur, nimic comun cu realismul socialist. Dar capacitatea de întreținere a interesului cititorului, construirea unor situații nebănuite, inventivitate în evoluția expunerii, evitarea monotoniei și platitudinii, a formelor „consacrate" și de aceea „ghicite" de la primele fraze, nu trebuie să stea în afara intențiilor unui bun reporter. Căci, în măsura în care aceste preocupări sînt valorificate în scopul adîncirii ideii, al evidențierii unui mesaj etic superior, ele sînt necesare. Mai mult decît ceilalți reporteri din generația sa, Ioan Grigorescu este un inventiv, știe să fie interesant și să captiveze pe cititor printr-o inteligență construire a celor mai multe reportaje. În **Mama, Întîlnirea**, de pildă, autorul începe acțiunea de la un moment ulterior faptelor petrecute, îi prezintă pe oameni printr-o notă misterioasă ce implică o anume taină dramatică, trezind curiozitatea cititorului pentru ca de-abia spre final să se facă lumină. Procedeul, propriu mai cu seamă literaturii de aventuri, se recunoaște și în cea mai mare parte a reportajelor din **Pasărea Fenix (Oameni urgent căutați, Ultima aventură a cavalerului teuton, La zid** etc.). Este necesar însă ca Ioan Grigorescu să nu cadă în manierism, să năzuiască, în continuare, spre îmbogățirea și diversitatea mijloacelor compoziționale.

Fecund în ultima vreme, și în același timp cu o evoluție din cele mai promițătoare, Ioan Grigorescu trebuie să vegheze la evitarea inegalităților din scrisul său. Desigur că piesele constitutive ale unei culegeri nu se pot situa la un nivel identic. Ni se pare însă că diferența prea sensibilă ca realizare artistică, între bucăți ca **Întîlnirea** sau **Mama**, de pildă, și **Scrisori de dincolo de viață** sau **Monumentul**, trebuie să impună autorului un control mai riguros, o exigență sporită.

Stilul lui Ioan Grigorescu recomandă pe scriitorul permanent preocupat de probleme, gata să dezbată idei din cele mai actuale, nervos și agitat, entuziast și ferm. Fraza e adesea scurtă, întreruptă, sugerînd mult prin ceea ce **nu** spune, lăsînd loc pentru reflecții și provocîndu-le. De la **Scrisoare din Moscova** la **Pasărea Fenix** stilul său a cîștigat în sobrietate și concentrare. A devenit de asemenea mai expresiv și mai echilibrat, într-un cuvînt mai adecvat conținutului. În ultima carte se observă tendința lăudabilă a reporterului spre acuratețe și varietate lexicală. Tocmai ținînd seama de evoluția de pînă acum sîntem îndreptățiți să credem că anumite asperități și repetări, rezultat al unei insuficiente elaborări a textului, care mai persistă, precum și o ușoară înclinație spre căutările „de efect", vor fi înlăturate de către scriitorul talentat, în plin avînt creator și în general exigent cu sine însuși, care este Ioan Grigorescu.

Pompiliu Marcea

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

Director: acad. Mihai BENIUC

COLEGIUL DE REDACȚIE:

Dumitru CORBEA (redactor șef adjunct); Dan DEȘLIU (redactor șef); Mihu DRAGOMIR; V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE; Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Al. I. ȘTEFĂNESCU (redactor șef adjunct); Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCA (redactor șef adjunct).

HARALAMB ZINCĂ: „Dintre sute de catarge"

PÎNĂ la Jurnalul de front, **apărut în anul 1954, Haralamb Zincă mai căuta încă matca potrivită pentru manifestarea talentului său. De atunci, proza lui a început să se statornicească prin cîteva trăsături care, de la o carte la alta, au devenit tot mai evidente. Perceperea lor cred că a fost ingreunată de faptul că, în general, criticii noștri mai obișnuiesc să aplice unui scriitor cîteva formule, în lumina cărora îi discută necontenit lucrările. Astfel, în cazul lui Haralamb Zincă au circulat două asemenea puncte de vedere: mai întîi considerarea literaturii sale ca făcînd parte din categoria „epicului pur", sau discutarea ei prin prisma experienței de viață a scriitorului. „Epicul pur" este o noțiune folosită și în estetica mai veche, în sfera ei fiind înglobate acele cărți de aventuri, simple înșiruiri de fapte, fără incursiuni în zona explicațiilor și motivărilor psihologice. Raportarea la experiența autobiografică a scriitorului este de foarte multe ori necesară în procesul înțelegerii operei de artă. Cu condiția ca această raportare să fie numai punctul de plecare dar nu și de sosire în analiza critică.**

La începutul activității lui H. Zincă, într-adevăr aceste două elemente opreau în special pe cel care aborda analiza operelor sale. Dar cu fiecare nouă carte, cititorul remarca nu numai o extindere a suprafeței tematice, ci și o incercare de a pătrunde în adîncimea mobilurilor psihologice. Jurnalul de front (1954) marca momentul biruinței acestor tendințe. H. Zincă dovedea atunci că poate realiza o analiză sobră, în tonuri dense, lipsită de ostentație, infirmînd implicit și părerile celor care vedeau în el numai pe scriitorul unor cărți cu acțiune trepidantă. Dar autorul mai avea încă de luptat cu imixtiunea anumitor elemente de natură retorică, prezente încă și în lucrarea de maturitate care este Dintre sute de catarge.

Aci H. Zincă duce mai departe tot ceea ce a cucerit pînă acum din punct de vedere al experienței artistice. Noua sa carte nu consolidează numai domenii literare abordate în alte cărți, ci anexează și altele noi, pe care scriitorul le stăpînește cu siguranță și fermitate. Ca valoare artistică, apropiem Dintre sute de catarge **de** Jurnalul de front, **cărțile în care s-au convertit în cel mai înalt grad înzestrările scriitorului Haralamb Zincă.**

Dintre sute de catarge **se află la primul volum, intitulat** Marșul. **Episodul pe care l-a încredințat tiparului cuprinde perioada dintre două acțiuni ofensive ale grupului de partizani. Pe de altă parte, privațiunile și servitutile unui asemenea marș executat într-un ritm neobișnuit puteau duce și ele la diminuarea potențialului sufletesc al eroilor. Iată deci problema la care trebuia să răspundă Pavel, comandantul grupului de partizani. Interesant de asemenea este faptul că H. Zincă, urmărind simultan reacțiile celor din detașament, a evidențiat în primul rînd profilul moral al lui Pavel, care întruchipează calitățile adevăratului comunist. El ne apare în prim plan și datorită procedeului portretistic folosit de autor. Ne referim anume la faptul că în momentele cheie ale marșului, în clipele de** tizani „Stînca". Dar nu-i vorba aici de o etapă de relaxare fizică și morală, ci de una în care calitățile partizanilor sînt puse și mai mult la încercare. Și nu numai ale eroilor, ci și ale scriitorului. Parcă într-adins H. Zincă și-a așezat în față acest teren artistic plin de obstacole literare, pentru a demonstra că însușirile sale nu sînt apte numai să înfățișeze atacuri, lupte, acțiuni, tot ceea ce ține de așa zisul „epic pur". Și chiar dacă n-a avut această intenție, demonstrația a reușit.

Pentru că — așa cum spuneam mai sus — etapa aleasă de H. Zincă în primul volum al cărții este — oricît ar părea de paradoxal — mai dificilă, nu numai sub raportul rezistenței fizice a grupului de partizani „Stînca" la intemperiile naturii, la lipsurile materiale, la atacurile prin surprindere ale unui inamic numeros și bine înarmat, dar și sub raportul încercării morale. De fapt, H. Zincă privește această scurtă dar necesară perioadă defensivă în lumina reacțiilor sufletești ale fiecărui om din detașament. Nu-i vorba aici de a urmări comportarea luptătorului pe timpul unui răgaz mai îndelungat, ci de a sezisa reacțiile unor oameni care prin mari greutăți trebuie să ajungă la o țintă anumită. Acest marș presupune însă și o evitare tactică a luptei, deoarece angajarea detașamentului într-o ciocnire cu forțele de represiune atît de numeroase care impinziseră întreaga regiune ar fi insemnat în ultimă instanță nimicirea lui. Sarcina de partid cerea ca detașamentul să ajungă într-un anume punct de unde avea să înceapă acțiunile ofensive. Ori, evitarea contactului direct cu inamicul, marșul forțat spre ținta indicată puteau să fie greșit înțelese de maximă încordare, ca și în aceea de ușoară reverie, autorul explică și motivează comportările morale ale eroului și prin sondaje în viața lui de pînă atunci. În general, Pavel, ca și Levinson, vorbește puțin. Și aceasta nu pentru că Pavel ar fi un temperament închis, un suflet mohorît, ci pentru că importanța copleșitoare a misiunii sale îl face să gîndească mult, dar să exteriorizeze cu zgircenie. Pavel fiind în esență un personaj reflexiv, procedeul caracterizării lui este potrivit nu numai pentru dinamica acțiunii, dar și pentru structura sa psihologică. Aparent, Pavel nu este expansiv și pare foarte puțin inclinat spre confesiuni. Secvențele care evocă momente ale vieții sale de pînă atunci nu survin întîmplător în acțiune, sînt legate organic, firesc.

Astfel, la sfîrșitul primei cărți a acestui ciclu, cititorul are definite cîteva personaje în perspectiva dialectică a formării caracterului lor, ceea ce în scrisul lui Haralamb Zincă reprezintă un evident progres. Retrospectiva aceasta a reușit atunci cînd a fost realizată cu o severă economie de mijloace, reținîndu-se din viața anterioară a eroului esențialul pentru înțelegerea drumului lor spre partizanat. Ceea ce nu se întîmplă cu actorul Valentin și cu Lică. Și dacă ne referim la ei, credem că abordăm în acest sens o problemă mai generală a cărții. Ni se pare anume că elementele pitorești, fie din viața actorului, fie din existența lui Lică, nu i-au reușit artistic lui Haralamb Zincă. El scrie pagini de adevărată artă atunci cînd evocă momente dramatice și eroice și nu pitorești. În biografia lui Valentin ni se par nereliefate paginile despre începuturile lui teatrale, despre actorul cabotin Corfu, dar ne emoționează rîndurile dense, zguduitoare în care se evocă tragedia trenului morții. După cum glumele repetate excesiv și ostentativ în legătură cu profesia lui Lică nu rețin atenția cititorului, dar reușesc să impresioneze momentele dramatice ale existenței sale chinuite, umilite.

Ce rezultă de aici? Că episoadele care au contribuit efectiv la conturarea personajelor, la implinirea lor, care aveau puncte de tangență cu universul eroului și serveau multilateralei înțelegeri a drumului său, sînt și cele mai bine realizate artistic. Cele care nu au rezultat din această tendință și conțin numai lucruri deja spuse, au devenit punctele de minimă ale cărții. Ca și acele foarte scurte și accidentale infiltrații rezultate tot dintr-o dorință de pigmentare a cărții cu elemente voit atractioase și de umanizare a personajelor (cum ar fi de pildă povestirea lui Mihuț de la pagina 38-39). Romanul nu suportă asemenea incidente, deoarece caracteristica lui este dezbaterea patetică a unor probleme majore din viața luptătorilor comuniști. De aceea, cîntărirea dintre Emil și restul detașamentului cu toate corolarele și urmările acestui conflict dau tonul major al cărții și indică liniile directoare de forță ale scrisului lui Zincă. Prăbușirea finală a lui Emil este o rezultantă a concepției anarhice, egocentrice, spectaculoase a eroului, care îi minează pînă și antecedentele și îl duce la acțiuni irresponsabile ce periclitează și costă viața tovarășilor săi. Cum e și firesc, Emil se zbate, se agită. Pavel dimpotrivă, acționează cu calmul, siguranța și fermitatea unui adevărat comunist. De aceea socotim că, în ciuda unor precizări de natură didactică (vezi pag. 269), acest conflict iese pregnant în evidență. Iar artistic, superioritatea este de partea lui Pavel, asupra căruia s-au revărsat, așa cum spuneam, însușirile autorului.

Dar noul roman al lui Haralamb Zincă comportă și alte sublinieri. Am văzut pînă acum avantposturile cîștigate în privința conturării eroilor. Cum e și firesc, aceasta s-a repercutat în mod favorabil și asupra tehnicii artistice. Apar acum mai puține episoade de prisos (am numit mai sus cîteva dintre ele), ne întîmpină de asemeni mai rar unele imixtiuni ale modului retoric de a concepe analiza psihologică, iar dialogul devine mai dens, mai sugestiv (atunci cînd nu alunecă în glume insistent repetate, fără finalitate pag. 150-152). Acțiunea este trepidantă, nu se urmărește numai simpla expunere factologică, ci se investighează permanent psihologia eroilor, starea lor sufletească. Am relevat paginile tragice despre uciderea scelerată a oamenilor nevinovați în sinistrul tren al morții și vom adăuga ca unul din exemplele cele mai elocvente ale cărții episodul marșului spre luminița jucăușă. Dar lor li se pot adăuga multe altele. Întreaga carte întărește cititorului credința că autorul ei este un scriitor format pe deplin, stăpîn pe mijloacele sale. De aceea, scene ca aceea care urmează lecturii jurnalului lui Ludwig Rennen, unde analiza psihologică este convertită în reacția fiziologică, nu poț decît să surprindă.

Cartea lui Haralamb Zincă reușește să înfățișeze prin oameni vii și întîmplări dramatice, emoționante, un moment din lupta comuniștilor în preajma zilei de 23 August. Romanul se înscrie ca o contribuție importantă de care va trebui să se țină seama în literatura inspirată din acel moment. Cînd vom avea și urmarea primei cărți, și anume Ofensiva, anunțată la finele acestui volum, imaginea de pînă acum asupra acestor oameni și a faptelor lor va deveni și mai completă. Aceasta nu înseamnă că volumul de față nu are o unitate caracterologică, deoarece în timpul marșului resursele morale înalte ale comuniștilor, disciplina, abnegația și dîrzenia lor de fier s-au verificat nu o dată. Dar atunci cînd vom citi întreg ciclul, vom înțelege că atît de cunoscutul adagiu eminescian, ce i-a servit drept titlu, a căpătat în accepția comunistă valori etice noi și un sens simbolic ce ne însoțește în lupta noastră spre victorie.

CRONICA LITERARĂ de Valeriu Rîpeanu

R. A. BUDAGOV: Introducere în știința limbii

Lucrările care tratează probleme teoretice ale studierii limbii și urmăresc să creeze lingvisticii un fundament filozofic marxist-leninist sînt din ce în ce mai numeroase. În ultimii trei ani au apărut consecutiv volumele I. II, III din culegerea de studii Probleme de lingvistică generală, *iar acad. Al. Graur a scos anul trecut o nouă ediție, mult adăugită și completată, a cărții* Studii de lingvistică generală. *La acestea se adaugă articolele cu caracter general publicate în aproape fiecare număr al revistelor de lingvistică.*

În aceeași serie de lucrări se înscrie și traducerea în limba română a cărții profesorului sovietic R. A. Budagov, Introducere în știința limbii. *Această lucrare, deși concepută ca un manual de introducere în lingvistică pentru uzul studenților, prin conținutul ei, prin informațiile noi pe care le aduce și prin rezolvarea pe care o dă unor probleme de lingvistică, de multă vreme în discuție, este un instrument important în mîna oricărui om de cultură.*

Lucrarea prof. R. A. Budagov se adresează unui public mai larg numai în măsura în care cuprinde probleme de interes mai general și mai ales prin capacitatea remarcabilă a autorului ei de a da faptelor de limbă explicații foarte clare și, deși la un nivel științific înalt, totuși foarte accesibile. Problemele care privesc cercul restrîns al specialiștilor în lingvistică își au și ele locul în cartea prof. R. A. Budagov și se remarcă, de altfel, ca și cele generale, prin contribuția originală a autorului în aprofundarea și interpretarea mai justă a faptelor de limbă. De exemplu, foarte interesantă pentru înțelegerea complexității conținutului semantic al cuvintelor, este distincția pe care Budagov o face între sensul cuvîntului și întrebuințarea lui. Sensurile cuvintelor, oricît ar fi de diferite între ele, constituie un fapt obiectiv și au un caracter general, aparținînd întregii colectivități. Contextul nu face altceva decît să arate, în orice situație, care dintre sensurile unui cuvînt este folosit. Observăm însă că uneori cuvintele au în context valori necunoscute încă pînă atunci. Acestea sînt întrebuințări individuale ale lor și nu pot fi identificate cu sensurile general cunoscute. Autorul subliniază însă că deși, uneori, și în special în limba operelor beletristice, aceste întrebuințări se îndepărtează destul de mult de sensurile obiective ale cuvintelor, între sens — element general — și întrebuințare — element individual, este o foarte strînsă interdependență. Orice sens are la bază o întrebuințare, adică este rezultatul unei folosiri individuale, mai recentă sau mai veche, iar la rîndul ei, orice întrebuințare apare pe baza unui sens existent în cuvînt, oricît de îndepărtată de acesta ar părea. Evident, nu orice întrebuințare individuală a cuvintului se transformă în sens. Aceasta nu ne îndreptățește însă, arată autorul, să considerăm greșite întrebuințările care nu se transformă în sensuri. În stilul beletristic, întrebuințările individuale ale cuvintelor, chiar și acelea lipsite de perspectiva de a se transforma creodată în sensuri, au un rol deosebit în crearea imaginilor noi și în afirmarea funcției expresive a limbii.

Pornind întotdeauna la analiza faptelor de limbă de la ideea că elementele obiective, cristalizate, generale se împletesc la tot pasul cu elemente individuale, subiective, care își au, ca și primele, rolul lor specific în procesul comunicării, autorul face numeroase precizări foarte interesante pentru înțelegerea justă a procesului de formare și de dezvoltare a elementelor lingvistice. Astfel este, de exemplu, distincția pe care o stabilește între sinonimele noționale și cele stilistice pe de o parte — acestea aparținînd limbii comune — și sinonimele literar-stilistice, care apar de obicei în limba literaturii beletristice. Acestea din urmă au o funcțiune specială în limbă, ele fiind legate nu numai de particularitățile limbii, ci și de imaginea artistică. Pentru exemplificare se citează traducerea în limba rusă a baladei lui Schiller Der Taucher *(„Scufundătorul"), în care traducătorul, pentru a sublinia noțiunea de abis, care stă la baza ideii baladei, a creat 15 sinonime literar-stilistice.*

Grija pentru a da fenomenelor lingvistice definiții cît mai corespunzătoare cu realitatea, ținînd seama de caracterul lor complex, îl determină pe autor să procedeze la analize foarte amănunțite. Un exemplu de acest fel este capitolul despre stilurile limbii, în care R. A. Budagov demonstrează că nu există decît patru stiluri fundamentale: stilul oral și cel scris, stilul științific și cel beletristic. Acesta este domeniul în care s-au emis, în ultima vreme, foarte multe păreri, care, în general, tindeau spre două direcții opuse: negarea deosebirilor între diversele stiluri delimitate anterior sau delimitarea unei serii foarte numeroase de stiluri, corespunzătoare anumitor domenii de activitate. Prin analiza pe care o face, R. A. Budagov răspunde, în modul cel mai potrivit, acestor două tendințe. El arată că, deși elemente ale stilului științific pot pătrunde adînc în urzeala stilului beletristic și invers, delimitarea între cele două stiluri este totuși necesară, deoarece, trecînd dintr-un stil în altul, aceste elemente nu mai au aceeași funcțiune. Criteriul principal în delimitarea stilurilor trebuie să fie, prin urmare, nu elementul specific, particular, ci funcțiunea acestui element, care nu este identică în diversele moduri de exprimare. Autorul arată de asemenea că „este absolut necesar să se delimiteze cu strictețe stilurile propriu-zise, care sînt determinate de însăși natura limbii, de acele fenomene lingvistice care nu sînt determinate nemijlocit de natura limbii, ci mai de grabă depind de specificul altor fenomene sociale. Astfel, deosebirile dintre limba scrisă și cea vorbită, dintre stilul operei artistice și stilul expunerii științifice, sînt un rezultat al particularităților înseși ale limbii, care deservește toate sferele de activitate a omului, în timp ce deosebirile, de pildă, în cadrul stilului beletristic (să zicem între stilul fabulei și stilul poemului) sînt determinate nu de esența limbii, ci de particularitățile de gen ale literaturii. Tot așa, prezența unor termeni chimici într-o lucrare de chimie sau a unor termeni biologici într-un tratat de biologie este determinată nu de faptul că există un stil al limbii „chimic" sau „biologic" (astfel de stiluri, evident, nu există), ci de faptul că fiecare știință operează cu noțiunile sale specifice, determinate de specificul obiectului însuși al științei respective".

R. A. Budagov se sprijină adesea în analiza faptelor lingvistice pe observațiile fine și subtile făcute în decursul istoriei de marii gînditori și de marii artiști ai cuvîntului. Iată spre exemplu cîteva dintre observațiile unor clasici ai literaturii universale, citate în sprijinul delimitării stilului oral de cel scris: „există 50 de feluri de a spune da și 500 de a spune nu, dar numai un singur mod de a le scrie" (Bernard Shaw); „deosebirea dintre limba vorbită și limba scrisă în antichitate [...] [illegible] dintre fugă și tumult" (Montaigne do de Amcis); „a scrie numai în limba vorbită înseamnă a nu cunoaște limba" (Pușkin); „cine scrie așa cum vorbește, chiar dacă vorbește bine, scrie prost" (Buffon) etc.

Cartea prof. R. A. Budagov, Introducere în știința limbii, *oferă cititorului nu numai o mare bogăție de cunoștințe privitoare la categoriile generale ale lingvisticii și o interpretare justă a faptelor de limbă, ci și o lectură deosebit de atractivă și de instructică, datorită faptului că exemplele citate pentru a demonstra o idee sau alta sînt culese cu multă măiestrie din operele celebre ale literaturii universale și presărate cu dărnicie în toată lucrarea.*

Evident, în această prezentare n-am putut sublinia decît unele dintre calitățile cărții profesorului R. A. Budagov, apărută recent în traducere românească. Cititorii vor găsi în ea multe alte idei și observații interesante, în afara celor cîteva semnalate aici.

CONST. OTOBICU

ALEXANDRU ȘAHIGHIAN: Pasărea măiastră

Un volum de poezii ca acesta a lui Alexandru Șahighian, nu înfățișează orientarea, interesul unui poet, la un moment dat, (al unui poet pe care îl cunoaștem mai mult ca dramaturg) pentru anumite probleme de viață, ci statornica, constanta lui atitudine față de problemele majore ale vieții și, de-a lungul a 150 de pagini, evoluția lui de meșteșugar al versului, limpezirea, precizarea mijloacelor lui poetice, dobîndirea, etapă cu etapă, a unei armonii, a unei ușurințe de a rosti mai tihnit, mai bogat, mai încheiat, ceea ce din prima tinerețe a fost crezul său politic, crezul său uman.

Așa cum se vede din rînduirea volumului, prima parte, alcătuită din versuri nepublicate sau publicate în revistele de stînga dinainte de război, unele prea violente, prea directe pentru a putea fi îngăduite de cenzura vremii și suportate de ochiul Siguranței, înseamnă și tinerețea poetului, o tinerețe revoltată, zbuciumată și maturitatea lui care nu părăsise aceleași poziții de răzvrătire și luptă, și deplina ei înflorire după 23 August, în care întreaga ființă spirituală a poetului, făcută pentru bucurie și cîntec, izbucnește cu accente mai armonioase, mai pline, se desăvîrșește în vers, soarbe întreaga armonie de care era pe vremuri însetat. Ura pentru ceea ce societatea nouă mai are încă de înlăturat din drumul creșterii ei, pentru dușmanul dinăuntrul și cel din afară, se revarsă în versuri care au uneori o cadență clasică, alte ori mireasmă de poezie populară, ca de pildă:

Dac-am pus miresme la
topit, în vatră,
Le-am păstrat cu grijă,
Lumii să le dărui, mai
frumoase toate. (Lumini)

Sau, ținînd această profesiune de credință, partenul acelei părți din generația lui care înțelesese de atunci rostul poetului, rostul artei în slujba maselor și care nu putea și nici nu voia să facă concesii pentru a răzbate, pentru a plăcea, a acelei părți din generația lui care își simțea misiunea socială:

Sufletele noastre au
culoarea cerului
Ce-și îmbracă dimineața
haina.
Impletite-au descifrat în
lume taina
Care — aprinde orizontul
cu scintei.
Iată-ne cu nepăsare călcînd
tari pe uliți
Lîngă fiii de ciocoi cu fața
albă.
Și noi trecem sănătoși, pe
lîngă toți
Ferind cotul, cum ferești de
hoți.
Și de n-am mîncat de două
zile, hei!
Ne hrănește gîndul din
cărare,
Și scuipăm cu scîrbă
peste ei
Călcînd zorile cu nimb de
soare.
(Tinerețe)

Toată dragostea de om a lui Al. Șahighian, care gîlgîie și geme în versurile lui dinainte de Eliberare, tot elanul lui către frumusețile naturii, către dragoste, care zvîcnește din cînd în cînd și iese la iveală în acea perioadă în versuri proaspete ca:

„Am luat în palme mugurii
cu rouă
Și-am tremurat plăpînd ca
o fecioară
Care-și mîngîie-n
primăvară
Întîia ei iubire nouă".
(Nedumerire)

sau:

„Sînt ciută, sînt soare, chiot
sînt
și copac înfipt adînc în
pămînt.
Mîinile tale sînt pînze și
vele
gura ta-mi descîntă cu trei
cărbuni, pentru rele".
(Bucurie)

Partidul, rămîne uneori în versurile lui ca o amintire și face din ce în ce mai mult loc „Cîntecului de dragoste și viață", cum își intitulează poetul ultimul ciclu din volum, acelui cîntec pe care l-a purtat totdeauna în piept și care se aruncă, săgeată, înainte:

„Nu mai îmi pasă că am
părul nins:
În drumul așternut cu largi
covoare
Stau ale tinereții mari
izvoare
Din care soarbe sufletu-mi
aprins".

(Văd luminatul an șaizeci și
cinci)

Multitudinea de teme ce îl solicită pe Al. Șahighian: oamenii muncii în răzvrătirea lor trecută și în opera lor de construcție de acum, dragostea pentru frumusețea omului, a vieții, a naturii, cumplitele momente ale războiului nedrept prin care a trecut patria noastră, sentimentul de paternitate încălzit și luminat de gîndul, de siguranța că pentru viața care crește sub ocrotirea lui viitorul va avea alte posibilități, altă lumină, fac ca acest volum, care nu epuizează opera de pînă acum a poetului și care făgăduiește, prin vigoarea lui, încă mult rod în viitor, să fie un aport cald, bogat la poezia noastră actuală.

A vorbi despre poezie și a enumera numai temele, fie ele cît de valoroase, de importante ale volumului sau poetului asupra căruia te apleci, — chiar așa cum o fac eu cu destulă sfială, ca un lector, nu ca un critic —, nu înseamnă mare lucru, dacă nu subliniază îndeajuns că aceste teme, această problematică a autorului e împlinită din punct de vedere poetic, e convingătoare și devine mai atunci cînd la marea sensibilitate și căldură, prin stăpînirea unor mijloace de expresie pe care bunăvoința nu le poate da niciodată tematicii, cînd e vorba de literatură. Versurile lui Alexandru Șahighian, înaripate de acest dar, fac marele salt în lumea în care ideea, îmbrăcată în imagine și fremătînd încă de emoția în care a fost scăldată, te cucerește prin claritatea ei. Aș vrea să închei lăsîndu-l pe poet să vorbească prin două strofe, spicuite în volum, primele care zugrăvesc viziunea de viitor a poetului:

„Văd luminatul an șaizeci
și cinci
Cînd n-or mai fi folclorice
opinci
Cînd jerbe vor zîmbi
hidrocentrale
În satele ascunse printre
munți
Și cînd uzinele dura-vor
punți
Spre comunismul ce
ne-așteaptă-n cale".

(„Văd luminatul an
șaizeci și cinci")

Și ultimele, care emoționează prin legătura lui cu firea cea bogată și dătătoare de puteri, din poezia de largă respirație lirioă „Minunea din cîmpie", în care nașterea unui mînz, pe cîmp, sub un cer scăldat în soare, capătă valoarea unui fenomen uriaș, firesc și admirabil în același timp, a a cum e viața însăși pentru poet, viața care merită toate eforturile noastre:

„Cîmpia larg respiră
zvîrlită pînă-n zare,
Sub vasta iurtă-albastră
înțepenită-n ierbi.
Ușor se cerne bura de aur
vechi din soare.
Un rîu închide pleoape sub
ramuri mari de cerbi".

LUCIA DEMETRIUS

O SEAMĂ DE CUVINTE

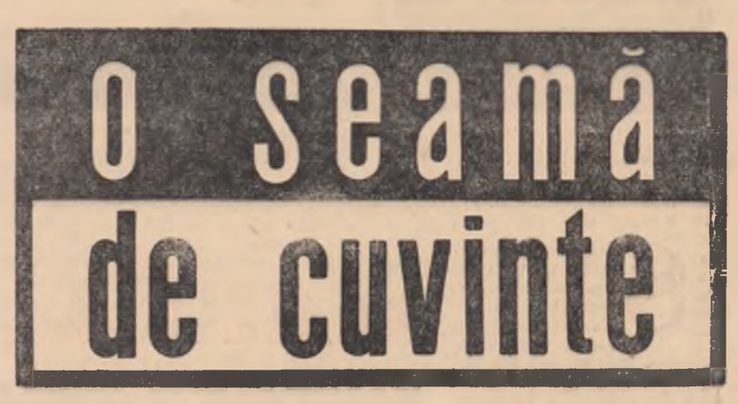

RADU COSAȘU

Județeana

Desen de MIHU VULCĂNESCU

Septembrie 1944

La orele prinzului, gata îmbrăcat de plecare, tremurînd, stingherit de cîrjele pe care încă nu se deprinsese să le mînuie cum trebuie, — Pricop se întîlni cu colonelul Cămărășescu în holul larg, boltit, al spitalului, în care cuvintele și pașii răsunau ca de pe altă lume :

— Domnule colonel, plec în condiții revoltătoare.

— Adică — porunci Cămărășescu, rămînind în profil, aproape, cu capul ușor plecat, mimînd că-și apleacă urechea la bolnav.

— Am temperatură 39,1... infecția a pătruns în singe... piciorul e cangrenat după operația dumneavoastră, știți...

— Nu știu decît că ești sănătos, tovarășe Pricop — și bătaia de joc cu care modelă cuvîntul urcă pînă la boltă și, amplificată, mușcă bine din Pricop.

— Protestez ! strigă, simțind că-i crapă capul de durere.

— Ce face ? șuieră colonelul, și pleoapa lăbărțată clipi greoi, cu aceeași anemie a conjuctivei. Ce face ? zbieră. Protestezi ? Să protestezi în celula dumitale ! Afară ! — și întinse mîna dreaptă, spre ușa rulantă, în speranța că bolta va mări și definitiva, inclusiv gestul său, nu numai silabele. Dar aceasta nu se întîmplă : sub boltă, răsunară clar, sec, minim, spulberînd efectele dorite de colonel — cele două cîrji minuite stîngaci de Pricop.

Păstră ritmul viu al bătăii cîrjelor pe cimentul holului, și în curte, pe dalele mari, patrate, de piatră. Era o ambiție caraghioasă — își dădea seama, dar îl apropia de viață cu pași repezi, măsunți, pentru totdeauna dispărută. Afară, în stradă, ambiția pieri; din picior — atît cît rămăsese, un cioț mai sus de genunchi, — durerea se întinse prin tot trupul, concentrîndu-se mai ales la subsuori, unde-l băteau măciulițile cîrjelor: se întinderă cu oboseală și frig, pe care le văzu, o clipă, înfiorat, curgînd prin el, ca sîngele încărcat de puroi : din totdeauna îi înfiorau plăgile, rănile, sîngele, cu deosebire puroiul și își spusese de o mie de ori că asta nu-i bine pentru un comunist, care trebuie să vadă orice, să îndure orice. Ajunse în colțul străzii ; la dreapta și la stînga se făcea cheiul Dîmboviței ; pustiu, acoperit de frunze moarte ; la stînga, spre centru, la primul colț, apărea negru, prăpădit, gardul de lemn al arenei Venus, partea din spre peluză ; venea des la „Venus", îi plăcea fotbalul ; înainta din ce în ce mai greu, un cerc de ghiață îi strîngea fruntea, și mîinile îi alunecau pe lemnul cîrjelor; începea să-l doară piciorul valid și, în mintea lui foarte copilărească la boală își făcu socoteala că, probabil, infecția a trecut în piciorul sănătos. O căruță plină cu boarfe — oamenii se mutau — îl ajunse în urmă, îl depăși puțin și, la cîțiva pași de ea, se văzu în oglinda mare ținută în brațe de o femeie plînsă; oglinda se legăna în brațele ei încăpătoare și Pricop urmări cum joacă acolo, împreună — trupul lui amputat, pletrele străzii, ramurile uscate ale copacilor, bucăți din cerul alb, mut, al toamnei. Își spuse că trebuie să ajungă calul care trăgea, încet, foarte încet, căruța ; păși mai larg cu cîrjele, dar nu întrecu calul ; rămase să tremure în oglindă, nefixat, apărînd, dispărînd, ca și cum cineva nu s-ar fi hotărît ce să facă cu el ; în jocul oglinzii i se părea că deslușește o amenințare și simți un fior, — de la temperatură, desigur. Nu credea în amenințări, în lucruri, evenimente exterioare care să-i hotărască soarta fără știrea lui ; nimic nu se putea întîmpla cu el, fără știrea lui ; obosi, se opri, căruța se îndepărta, oglinda parcă nu se mai mișca în brațele femeii plînse ; femeia se sucise nu știu cum printre boarfe și înremenise în așa fel că în oglindă se desfășura lung, nemișcat, parapetul cheiului cu barele lui mîncate de rugină. Pricop se rezemă de parapet și privi Dîmbovița, murdară, lenoșă, somnoroasă. Reluă mersul șontic și ajunse, în sfîrșit, în fața arenei pustii cu tribunele de lemn, putrezite, sparte. Poarta principală era întredeschisă și, întîmplător, văzu prin deschizătură colțul din stînga — în fund, cu tabela de marcaj : Venus—Unirea Tricolor 2—0. Atunci, își spuse că azi va muri ; îl cuprinse o mare sfîrșeală, o neputință necunoscută pînă în clipa aceea. Cineva repetă în el că azi va muri ; niciodată — nici în noaptea de 23 August, petrecută sub dărîmături, lîngă aeroport, acum o lună, — nu-i trecuse prin minte un asemenea gînd. Nici în spital, nici pe masa de operație, nici după operație, cînd aflase cum îl măcelărise Cămărășescu. Niciodată. Și acum, cu Venus — Unirea Tricolor 2—0 în fața ochilor, gîndul veni apăsător, purtînd atîta neputință. A, nu, nu venise acum în fața arenei ; era o prostie să-și închipuie așa ceva ; gîndul îl ajunsese din urmă, cum îl ajunsese căruța cu oglinda. Intră în arenă, pe poarta tribunei principale, călcînd, cu singurul său picior, sute de bilete rupte, împrăștiate peste tot ; se prinse de grilajul ruginit și privi terenul cu smocuri de iarbă, marcat cu praf de var, spulberat de vînt : liniile de fund, linia de centru, porțile fără plasă și încă o dată tabela de marcaj : Venus—Unirea Tricolor 2—0. Cînd fusese acest meci ? Duminica trecută ? Acum două duminici ? A reînceput fotbalul în București ? Dovadă biletele rupte, cu sutele. Nu știa de nimic ; în cele cîteva ziare citite în spital, din cele cîteva bilețele sosite cu chiu cu vai, trecînd prin blocada instituită la poarta spitalului de Cămărășescu, căruia nimeni nu i se putea opune — din tot ce discutase în salon, nu aflase că Venus a bătut Unirea Tricolor ; apucă din nou cîrjele și plecă, simțind friguri, infecția amenință — dar, ciudat, risipind acel gînd ; merse pînă la podul Elefterie, unde se opri din nou ; de obicei, de aici, de la pod, auzeau uralele spectatorilor, în zilele de meci, duminica ; ca nebunii, el și Pavel fugeau la casele de bilete, Pavel bătînda-l mereu la cap că iar au intirziat, că iar nu vor găsi bilete. De la podul Elefterie coborî pe cheiul spre Izvor. Cum de nu auzise la spital uralele oamenilor în timpul meciului? Trebuie să fi jucat Humis, trebuie să fi marcat un gol cu capul, trebuie să fi fost cîteva mii de oameni. Dar dacă nu au fost decît cîteva sute, cîteva zeci ? Poate n-a jucat Humis. Poate nici n-a jucat Venus cu Unirea Tricolor... Poate că oamenii nu au chef de fotbal... Nu știa nimic despre ei... Era caraghios cum se putea învîrti în jurul unor asemenea mărunțișuri. Tot timpul, încordat la cele ce se petrec în el, Pricop își spuse că asta e din cauza febrei ; avea peste 39 de grade și așa se explica aiurarea aceasta, în care mai avea încă puterea să se contemple, cu încercase să facă și cu oglinda aceea, cînd se îndepărtase de el. Totuși, se întoarse cu gîndul tot acolo. Nu știa nimic. Însemna că în spital i se păruse doar că e la curent cu ceea ce se întîmpla afară ; nu știa nimic din ceea ce era viață, mișcare, adevăr, adevăr zilnic, mărunt, din care se frămîntă marile întîmplări, lucrurile importante la care ținea. O tabelă de marcaj îi era necunoscută și așa era foarte grav, căci în situații revoluționare, oamenii — tocmai, în spital, i se păruse că înțelege situația revoluționară de afară, dar nu avea decît o schemă, seacă, informată dar moartă, lipsită de milioanele de amănunte — oamenii, în asemenea situații, sînt imposibil de înțeles „în general". Da. Bun. Și ? Uite ce e — își spuse cu oarecare liniște, încercînd să pună o ordine în gînduri, trebuie să ajung la Județeană. Dar unde era Județeana ? Nimeni — nici Moga, nici Pîrvulescu, nici Dogaru — nu i-a scris în vreunul din bilețelele trimise în spital, în nici unul din numerele „Scînteii" care i-au căzut în mînă nu a citit adresa Județenei și trebuia să ajungă la Județeană — căci acolo trebuia să fie un medic căruia să-i arate piciorul cangrenat și să ia măsuri. Trebuia să arate piciorul numai unui medic comunist.

Toate aceste gînduri erau doar un hățiș de luciditate, în care Pricop nu putea să zăbovească ; temperatura creștea neîncetat, cîrjele îl băteau neîndurător la subsuori și el începu să se gîndească stăruitor la străzile din București, pe care ar fi fost bine să fie Județeana : Trinității, Orlando, strada Frumoasă, Cernica, Țepeș Vodă, Mătăsari. Pe Cuza-Vodă, lîngă brutărie, la ei, nu putea fi, fiindcă Moga îi scrisese că Geller a închis ; putea fi pe Șerban Vodă la sediul Apărării Patriotice, dar era prea departe, nu era bine acolo. Din nou se întoarse la străzile acelea stabilite ca într-o poezie, răsărită din zecile de adrese ale ilegalității : Trinității, Orlando, strada Frumoasă... Din nou obosi, se opri, se rezemă de parapetul cheiului. Un bărbat, cu o plasă de cumpărături și cu un capăt al batistei atîrnîndu-i din buzunarul pantalonului, se apropia, citind un ziar. Pricop întrebă imediat :

— Nu știți unde e Județeana ?

Omul îl măsură și trecu mai departe, fără să ridice măcar din umeri ; trase batista și își suflă nasul. Abia după ce omul trecu și își suflă nasul, Pricop simți, foarte clar, uitînd de orice durere, ce minune s-a produs prin întrebarea lui pripită : pentru prima oară în viața lui de comunist, întreba pe stradă, la lumina zilei, fără nici o prudență, unde era un sediu de partid.

Un hohot de rîs urcă în el — o dată cu un val de durere care se stinse parcă deodată, chiar în picior — și își duse palma la gură, să-l șteargă înainte de a fi apărut pe buze; dar buzele se întinseră într-un surîs și în surpriza aceasta, căci cineva din el observase înaintea lui minunea și se bucurase înaintea lui, Pricop simți că pășește în altă lume, nouă, frumoasă, strălucitoare, cu bunătăți și surprize la tot pasul, al cărui soare se juca cu el, cu cîrjele lui, cu zîmbete care apăreau de la sine și cu dureri care dispăreau din senin. Un uruit neașteptat, deajuns de scurt și cîteva strigăte speriate îl făcură să ridice ochii de pe apa liniștită de astă dată a Dîmboviței și să privească la stînga, de-a lungul cheiului, spre Izvor : pe trotuarul celălalt, la cincizeci de metri depărtare, la colțul primei străzi care se deschidea la dreapta, căruța cu boarfe își rupsese o roată, căzuse pe o parte, lucrurile alunecară și oglinda din brațele femeii plînse se sparse pe pavaj. Femeia țipă, cărăușul bicinia calul ingenunchiat. Pricop privea încîntat acest nou semn al lumii; noi în care pășea; pierduse de mult din vedere căruța, oglinda, dar acum, după întrebare, toate se înlănțuiau altfel. Pricop porni, încet, încet, mai departe, spre podul Izvor ; dorea să mai pună o dată întrebarea splendidă, de data aceasta mai tare, cu mai multă conștiință — apoi s-o repete următorului, și mai tare, pînă va răsuna ca un tunet peste București ; trecu pe lîngă el un domn foarte bine îmbrăcat, cu trabuc în gură, ținînd un pechinez la subsioară. Nu, acesta nu merita să-l audă pe el, pe Pricop, punînd o asemenea întrebare ; nici cele două doamne bătrîne, care se țineau discutînd, spre piață; le depăși, căci avea un spor extraordinar în pașii săi, în mișcarea cîrjelor, parcă plutea ; îl apăru în față, rezemat de parapet, un tăietor de lemne, bătrîior, cu o șapcă, dintr-acelea nemțești, pe ochi :

— Știi cumva unde-l Județeana ? îl întrebă Pricop.

Omul își aprinse o țigară și închise un ochi ; își linse buza și tăcu, îl privi pe Pricop tremurînd pe cîrje :

— Care Județeană ? răspunse răgușit.

— Județeana Partidului Comunist...

— Ce-ți trebuie ? se întoarse spre Dîmbovița și scuipă țigara ; schimbă fierăstrăul pe brațul celălalt.

Pricop păși mai departe, surescitat : sentimentul acela încercat înainte cu cîteva minute că parcă pune piciorul, piciorul tăiat, pe un tărîm nou, necunoscut, cu alt soare și altă climă, nu numai că topi ceea ce ar fi fost firesc să fie mîhnire, dezamăgire — dar, cu forța lui diavolească, îl aduse într-o stare de curiozitate care trecea prin gîndurile sale cu vioiciunea sifonului. Simțea o dorință fierbinte să stea de vorbă cu oamenii ; să-i întrebe de ce nu știu unde e Județeana de partid, să le explice ce e o județeană de partid ; să le răspundă la tot ce-i interesa ; era curios să afle ce-i interesa ; da, ce-i interesa ? Se întoarse să vadă dacă tăietorul de lemne e tot acolo. Nu, plecase. Peste drum, doi oameni, cu pantaloni rupți, largi în fund, lipeau afișe pe peretele unei case bătrînești, cu geamuri deschise și așternut alb pus la aerisire ; o mînă de femeie atîrna la mînerul ferestrei o cămașă de noapte, lungă, bleu. Bidinelele plescăiau pe perete. Apoi, din aceeași cameră, se auzi un tangou strident, la un patefon și Pricop îl primi în față, fixînd cămașa de noapte bleu : era dansul lui preferat, deprins uimitor de repede și de plăcut la cîteva reuniuni „cu dans, tombolă, jaz, antren", dar cu scopuri pe care numai el și alți cîțiva le știau. Tangoul răsuna ca un țipăt, placa părea de pe vremea patefonului lui Noe, dar, în curiozitatea lui atîtată, Pricop ar fi dorit să vadă ce e în camera aceea în care oamenii, abia sculați din pat, puneau muzică de dans. Da, era foarte ciudat și atrăgător, și totul nu putea fi decît o scenă din lumea aceea necunoscută în care el plutea cu 39 de grade și pierdut, ca un fulg scăpat din perna pusă la aerisit.

Deodată, de aproape, din capătul cheiului, de pe pod, se auzi un strigăt extrem de puternic, greu descifrabil, pornit din cîteva mii de glasuri, dacă nu din cîteva zeci de mii, în orice caz al unei mulțimi, care nu mai ajunsese vreodată în auzul său. Tangoul se spulberă, Pricop se întoarse spre Izvor — depărtare de 60—70 de metri — și văzu o coloană groasă de oameni, înaintînd încet, cu steaguri roșii și tricolore, cu pancarte, vuind încontinuu, fluturînd mereu strigătul neînțeles. Fugi ; arunca ambele cîrji la cîte un metru înaintea sa și se agăță de ele, gata să le rupă ; de cîteva ori, mîinile îi alunecară, cîrjele erau cît p-aci să-i scape, dar le prinse cu o disperare care urca din curiozitatea sa biciuită la maximum, din afară și dinăuntru. În sfîrșit desluși : „Vrem guvern F.N.D. ! Vrem Guvern F.N.D." Se rezemă de pod, abia răsuflînd, capul gata să i crape ; pulsul său străbătu lemnul cîrjilor. De departe, de pe dealul care ducea la A.N.E.F., coloana cobora, neagră, compactă, cît era strada de largă, învăluită în acest strigăt formidabil. Deodată, din dreptul său, cineva urlă : „Jos cu Aldea!" — și cu o repeziciune de scurt circuit, toți cei din jur urlară : „Jos cu Aldea!" Pricop auzi cum „Jos cu Aldea!" se transmitea înainte, spre cei care pășeau în direcția bulevardului Elisabeta — și în același timp „Vrem guvern F.N.D." continua să coboare de pe dealul, crescut din senin, în fund ; nu reținu nici un chip, pentru că de fapt nu era atent la ei, ci, în mintea lui ageră, cu o luciditate născută din febra de care nu-și mai dădea seama, operau o mie și una de legături între ceea ce fusese informat și ceea ce exista acum, în fața sa. Oamenii păreau să aibă fețele ososase, nerase — ca și fața lui, desigur. Știa că guvernul sabota și pentru partid devenise inacceptabil, — îi scrise în două rînduri, Moga. Dar, încă o dată, în spital nu știa nimic. Nu știa asta, deși o visase, o sperase. Pancartele erau albe cu litere roșii, nu puteau fi citite pentru că steagurile acopereau multe cuvinte. Citea mecanic, dar el nu avea nevoie să citească căci el trăia altceva, și mai ales înțelegea totul : Sectorul IV Verde, Trăiască P.C.R., I.A.R., Stalin, S.T.B.... „Strada e a noastră" — își spuse fulgerător și concluzia asta îl aduse definitiv în acea lume pe străzile căreia putea călca cu ambele picioare și dansa toate tangourile „Ajutorului roșu". Un tînăr cu pantalonul cusut din trei petice enorme de stofă, — verde, galben și pepit —, aflat la marginea unui rînd, la doi pași de el, ridică pumnul sting, îl privi o clipă și întorcîndu-se spre mulțime, scandă, dînd capul pe spate : „Jos — fas-ciștii !" Cu totul înfierbîntat, Pricop strînse cîrjele și intră în coloană. Cîțiva, din capul rîndului, se strînseră către stînga, să-i facă loc ; nimeni nu întrerupse scandarea cuvintelor, sub care podul tremura : „Jos fasciștii !" Niciunul nu-l privi, ca și cum de mult îl așteptau și se înțeleseseră că la Izvor îl vor lua între ei. Pricop intră în ritmul lor : „Jos fas-ciș-tii !" Nu-și auzea glasul, nu auzea cîrjele, nu mai știa dacă are temperatură sau nu, dacă îl mai doare ceva și unde. Simțea numai cum se freacă cu umărul de cel din dreapta, cum de peste tot vine pînă la el un miros acru, de drojdie, de plămădeală, de brutărie, de oameni de-ai lui ; și se mișca numai așa ca să nu rămînă în urma lor. Asta era tot : să nu rămînă în urma lor ; se simțea admirabil ; strigînd, trase cu coada ochiului la cel din dreapta : avea vine groase la gît, încordate, vinete : pomeți bine ieșiți în afară, un cap mare, un trup voinic. Îl simți și pe el trăgînd cu coada ochiului : mirosul de brutărie dispăru, fusese, probabil, numai o halucinație cînd intrase în masa de oameni. Rămăsese, puternic, încordat, ca vinele omului din dreapta, mirosul pîlniturii de fier, de uzină, ridicat din toate trupurile. Și totuși, Pricop nu simțea decît mirosul brutăriei lui, al oamenilor lui. Cotiră la dreapta, pe bulevardul Elisabeta ; înaintară spre Brătianu, scandînd neîncetat ; circulația se întrerupsese, tramvaiele se opriră la liceul Lazăr ; în dreptul fostului Senat, cîteva taxiuri claxonau lung, dar oamenii treceau fără să le acorde vreo importanță, concentrați în lozincile lor. Deodată, cine știe de ce, coloana se opri, oamenii se lovîră unii de alții, se călcară și cîțiva întoarseră capul, enervați, în urmă, să descopere pe cei care nu păstrează disciplina și se îmbulzese. „Încă n-avem experiență să mergem toți încolonați, atît de mulți... nu-i nimic" — gîndi Pricop, cu o mărinimie provenită din acea curiozitate satisfăcută, capabilă de mult mai mult. Omul de lîngă el se freca pe gîtul viguros, cu palma mare, neagră, neagră de ulei. Pricop căți într-o doară, pe tăbliță pusă pe clădirea fostului Senat : strada Anghel Saligny. Îi trecu prin minte că citise odată, la spital, într-o „Scînteie" : „Căutăm distribuitori cu bicicleta, adresativă la administrație, strada Anghel Saligny 2" (reținuse anunțul pentru că-l ardea orice amănunt privitor la difuzarea ziarului, acum, în libertate.) Un șofer, deschizînd portiera și scoțind piciorul din mașină, strigă :

— Mai sînteți, mă ? Mai sînteți ?

Pricop observă, pe locul de lîngă șofer, fața lui Cămărășescu, cu obrazul drept căzut ; privea pe manifestanți pe sub sprîncene, cu bărbia în piept ; părea că doarme cu ochii deschiși, pleoapa lăbărțată. Pricop, spontan, cu curajul pe care i-l dădea mulțimea și tot ce înțelesese, făcu un semn clar din cap către colonel, chemîndu-l să vină aci, „în celula lui" ...Colonelul, probabil, nu-l observă. Se puseră în mișcare, cu pași care căutau ritmul, cu strigăte la fel de neînduplecate ; înaintară pe bulevardul Elisabeta, prin fața cinematografelor renovate ; strigau cu toții, din răsputeri, că vor guvern F.N.D. Îl cuprinse o durere, într-adevăr insuportabilă, în picior, unde bănuia că-i cangrena ; își spuse limpede că azi va muri ; nu se sperie, dar nu mai putea înainta. Simți, deodată, sudoare pe frunte, apărută fără știrea lui ; ceea ce trezi în el, de astă dată, teamă. Brusc, ieși din coloană, ca nimeni să nu-l simtă, să nu-l urmărească cu privirea, — și i se păru, rezimîndu-se de o vitrină, că a reușit, că omul cu pomeții umflați nu-l surprinsese, nici măcar el. Coloana era imensă, așa cum se desfășura în fața ochilor lui, micșorați de durere ; o urmări pe întinderea ei, pînă la răscrucea cu Calea Victoriei și mai departe, cu închipuirea, pînă la Brătianu și de acolo, — pe un itinerar stabilit de el, care nu putea fi altul, pentru că-i simțise pe oamenii lui, pînă la mirosul lor de brutărie și nu se mai putea înșela — pe Bulevardul Tache Ionescu, Lascăr Catargiu, pînă sus, la șosea. Cineva bătu în geamul vitrinei, dinăuntrul magazinului ; Pricop se întoarse și văzu o femeie grasă, blondă, făcîndu-i semne energice să se dea de o parte din fața vitrinei. Era un magazin mic, o singură cameră, pentru reparații și vînzări de ceasuri. Pricop privi fugitiv vitrina și remarcă, într-o clipă, că fiecare ceas indică altă oră.

Durerea din picior îl înnebunea ; era gata să se încovoaie dar, prin ce minune nu avea să știe, se ținu drept și avu puterea să hotărască unde se va duce : la administrație, pe Saligny, la „Scînteia". Acolo știu unde-i Județeana și nu se putea să nu dea peste un cunoscut, la urma urmei ; coti pe Brezoianu, o luă la dreapta pe Belvedere, apoi la stînga pe Saligny, ocolind astfel bulevardul ; mergea cu ochii închiși, din cînd în cînd prinzind cîte ceva din lumina zilei mohorîte și din siluetele care se apropiau, dar nu-l loveau ; sub pleoape avea numai ceasuri care arătau, cu limbi negre, subțiri, toate orele. Cu o siguranță neașteptată față de sfîrșeala care-l cuprinsese, citi : „Administrația ziarului „Scînteia", deschise o ușă albă și intră într-o încăpere foarte înaltă, goală ; aproape — o masă lungă cu teancuri de ziare, trei bănci și mai lungi de-a lungul pereților. Se întinse imediat pe banca cea mai apropiată, lăsînd cîrjele să cadă cu zgomot pe podele. Nu-i mai păsa, era între-ai lui, închise ochii, nu mai putea să vorbească : trupul întreg se transformase în picior cangrenat.

— Cine-l ? întrebă de alături un bărbat. Pricop nu putea răspunde ; ciudat, simți că, dacă ar deschide ochii, fără să ridice capul, răsturnat pe bancă, ar vedea că între el și celălalt e o ușă deschisă și o lumină de birou aprinsă.

— Nu-i nimeni, mi s-a părut, șoarecii... Zi ! ...Bărbatul vorbea către o femeie, mai mult ca sigur — și Pricop, mereu cu ceasurile sub pleoape, patru și zece, opt fără cinci, șase și un sfert, se încordă, într-un spasm, în așteptarea glasului ei. Femeia tăcea. În așteptare, durerea, după cum i se păru, ceda intrucîtva ; hotărî să aștepte mai departe, pentru că asta-i făcea bine — mișcare obișnuită în superstițiile create de dureri.

Femeia tăcea și ceasul se oprise din nou la patru și zece:

— De ce taci ? întrebă bărbatul. Vasăzică, ai fost în lagăr... Ai sosit azi noapte cu trenul... Da ?

Femeia nu răspunse, Pricop vru s-o vadă, dar ceasul nu se clinti. — Ai venit aici... Bărbatul părea aspru ; nu se discută așa cu o femeie. Durerea, curios, ceda. E, de ce-ai venit aici ? După o noapte în gară, ai venit aici. De ce ?

— Vreau să distribui „Scînteia" — răspunse, în sfîrșit, femeia, — un glas frumos, poate prea gros, totuși.

— Unde ai familia ?

— Nu mai am.

— Au murit ?

Femeia tăcu iar.

— În lagăr ?

Pricop își spuse iar că azi moare ; gîndul că va muri azi nu dispăruse. El crezuse că dispăruse, iar iată-l, exista, se încolăcea pe nervii și mintea lui, o dată cu durerea. Crezuse că a dispărut, după ce a văzut tabelele de marcaj : Venus — Unirea Tricolor 2—0. Prostii ! Absolut tot ce văzuse și făcuse după plecarea din arena pustie nu era decît gîndul morții, jucîndu-se de v-ați ascunselea cu el, amăgîndu-l cu bucuria întrebării, cu curiozitatea aceea înfrigurată, cu manifestația, cu oamenii lui, cu mirosul lor, — da, da, da, toți, toți, nu apăruseră decît din milostenia sinistră a acestui gînd, pironit în el, nebănuit de adînc. Într-o frîntură de luciditate înțelese aceasta limpede, curgător, cum înțelesese și viața femeii, și de ce vroia să distribuie „Scînteia". Apoi îl cuprinse iar sfîrșeala cu gînduri disperate și disparate, hrănite din uimirea conștiinței sale — treze, undeva departe — în fața descoperirii că gîndul morții a fost mai puternic decît el. Orele treceau înnebunite prin mintea lui, și el știa acum cine învîrtește limbile subțiri, sărind din amiază în noapte, din zori în amurg.

Iar se deschise ușa, auzi pași pe podele :

— Aici e administrația „Scînteii" ? întrebă un glas de băiat, hotărît, parcă, să fie îndrăzneț.

— Așteaptă dincolo, răspunse bărbatul care, probabil, nu ajunsese să afle de ce vrea femeia aceea să împartă ziarele partidului.

— Faceți angajări dacă nu am bicicletă ?

— Așteaptă dincolo... repetă celălalt.

Băiatul căută un loc, cu pași șovăitori, fără să-l vadă pe Pricop, aflat pe bancă, rezemat de perete. Pricop înțelegea mai departe, tot ce se întîmpla în jur. Băiatul călcă pe cîrje. Pricop îl auzi speriindu-se, aplecîndu-se spre el. Hotări să se ridice, să apuce cîrjele, dar fu departe de orice efort.

— Ați venit pentru angajare ? îl întrebă băiatul, temător. N-aveți bicicletă ?

Pricop pricepu că puștiul nu și-a dat seama cu cine are de-a face, că nici nu a privit cîrjele, și chiar dacă le-ar fi privit nu ar fi crezut că sînt ale cuiva, de pe aici, unde se fac angajări cu bicicleta... Simți — în noul val de durere — un fior distinct străbătînd rădăcina firelor de păr, deschise ochii, deslușì un puști de 15—16 ani, cu haine bune, tuns, slab, ca toți oamenii văzuți azi, penumbra camerei, căci afară se insera, și la dreapta, lumina de birou, presimțită. Băiatul se așeză lîngă el și îl întrebă încă o dată, în mișcare : „N-aveți bicicletă ?"... dar, în aceeași clipă, atinse craculgol al pantalonului drept și Pricop — cu inteligența dilatată — resimți spaima puștiului. Dădu din cap — nu. Băiatul trase mîna de pe pantalon, deși Pricop înțelese că ar mai fi vrut să întîrzie acolo, să controleze dacă-i adevărat sau nu.

— Dumneata ai totuși ceva pe suflet... îl auzi pe bărbatul de alături.

— Nu-i nimic, nici eu nu am... începu puștiul, repede, dornic să alunge spaima. Nu-i nimic, vă pot ajuta ; puneți mîna pe hainele mele — și-i căută mîna dreaptă. Pricop l-o dădu, lăsîndu-se în acest joc naiv, în scuza naivă a puștiului pentru indiscreția cu care aflase de invaliditatea lui ; mîngîie o stofă aspră, proaspăt călcată, pare-se.

— A, cum vă place ? șopti, interesat, băiatul. De anul trecut trebuia să ni le dea. Azi, patronul a spus că ni le dă, dacă nu mergem la manifestație. Sînt de la brutăria lui Păsculescu, o știți ?

Pricop dădu din cap — da ; știa toate brutăriile din lume ; hainele, totuși, ale băiatului, nu miroseau. Unde dispăruse plămada ? Se întristă și mai mult.

— Eu am avut un plan. Ca să scap de exploatare, să mă apuc să vînd „Scînteia". Atunci, ce-am făcut ? Am luat hainele și le-am spus : nene, dați-mi mie haine, că eu nu merg la manifestație. Am nimerit cele mai bune haine ; dacă mă omorau și tot nu le mai dădeam înapoi. M-am îmbrăcat în magazie, băieții mă huiduiau, credeau că i-am trădat, asta a fost cel mai greu, șeful închisese ușa și atunci au început să bată cu pumnii și picioarele și să-mi strige : ticălosule, trădătorule, boule. Da — ce puteam să le spun ? Nu puteam să le spun planul, nu-i așa ? „Poate că se poate face ceva" — se gîndi Pricop și aprobă povestea băiatului, o dată cu gîndul născut pe nesimțite, din ea.

— Nu m-ar fi înțeles. Să vedeți cum ne spun „Mă, răpciugoșilor" cînd vindem „Scînteia" pe stradă. Nu pot să sufăr, simt că mor cînd exploatatorii își bat joc de noi și ne fac răpciugoși. Pe urmă...

Cîrjele căzură pe podea, înfiorînd, surprinzător, corpul chircit de durere al lui Pricop : nu-și dăduse seama că băiatul le proptise — de bancă, probabil !... Băiatul se aplecă să le ridice, pipăind podeaua. De alături, bărbatul întrebă :

— Ce a fost tatăl dumitale?

— Acordor de piane.

— Pe urmă, reîncepu puștiul, punînd cîrjele pe genunchi, m-am dus la un prieten ucenic la o croitorie ; l-am rugat să-mi calce hainele ; patronul lui era plecat și m-a pus după un paravan ; mi-am scos pantalonii și am așteptat să-i calce. Da — ce să vezi ? A venit patronul și prietenul meu nu-mi călcase decît un crac. Ucenic, n-avea deprindere. Am fugit de acolo numai cu un crac călcat. În drum, nu zici că mă întîlnesc cu băieții care mergeau la manifestație ? Nu puteau să mă ia cu huo, că strigau altceva, dar știi ce-i aia să te urască prietenii și să nu le poți spune că ai dreptate ?

Iată, băiatului nu-i mai era frică ; femeia povestea pe larg, foarte curgător, cum se acordează pianele. Pricop nu-i reținea exact toate cuvintele („Mie imi plăceau acordurile majore... după ce repara pianul, tata încerca acordurile majore... acordurile majore sună...") pentru că durerea îl surzea, încet, încet și pentru că înțelegea, spre deosebire de celălalt, că există ceva mai frumos decît cuvintele ei, — plăcerea de a nu arunca, oricui, gîndurile cele mai profunde. O, era ciudat, extrem de ciudat, cîte înțelegea Pricop acum, din nou cu ceasurile în față, revenite cu durerea năpraznică, cu lacrimi lungi, pînă la bărbie, pe mărul lui Adam, lăsate să curgă, în orice caz fără știrea lui, o dată cu povestea uceniculuiare, ca să scape de exploatare, se îmbrăcase cu cele mai bune haine, sau o dată cu durerea, sau o dată cu gîndul acela că „poate se mai poate face ceva". Poate îi mai tăiau și piciorul celălalt, s-ar fi putut așeza pe un scaun, la lumina unei lămpi de birou și i-ar fi învățat cum să împartă „Scînteia", cum să scape de exploatatori, cum să se îmbrace, cum să danseze. Ar mai fi putut plămădi aluatul. Pîinea se face cu mîinile... mîinile erau bune... Lucrurile se întîndeau mai departe decît gîndul că toate apar din cauza apropierii morții. Mult mai departe. Mai departe decît patru și zece, opt și cinci, unsprezece fără un sfert... Se întîndeau parcă pe tărîmul acela însorit, pe care pășise ca pe oglinzi, cu ambele picioare, cîteva minute, cîteva secunde, — ținîndu-se nesigur de parapetul care-l mărginea la dreapta, lung, nemișcat, așa cum se reflectase în oglinda din mîinile femeii plînse. Nu știa : cum se numea acel tărîm ? Sectorul IV Roșu ? P.C.R. ? Stalin ? Grivița Roșie ? Sau acorduri majore ? — de care femeia pomenea mereu, departe, din ce în ce mai departe.

Pînă muri — cîteva ore mai tîrziu, de la cangrena piciorului operat de Cămărășescu, — nu-i veni în minte că țara în care fusese după întrebarea : Unde e Județeana ? al cărei soare îi învăluise sufletul și cîrjele, se numea mult mai simplu, mai simplu decît toate cuvintele lumii, și nu avea nimic comun cu moartea.

ÎN NUMELE PĂCII ŞI FERICIRII !

Afiş de B. BEREZOVSKI

ÎNTÎIA NOAPTE ÎN COSMOS

Lui Gherman Stepanovici Titov

De multă vreme poeţii îşi scriu poemele în colaborare cu Agenţia TASS. În dimineaţa zilei de 6 august, lumea a fost cutremurată de emoţie aflînd că o nouă navă cosmică sovietică, avînd la bord un om, efectuează un zbor de lungă durată în jurul Pămîntului.

Dar să cităm ! Iată un vers din poemul Agenţiei TASS :

„Nava „Vostok 2" este pilotată de cetăţeanul Uniunii Sovietice, pilotul cosmonaut Gherman Stepanovici Titov"...

Şi iată alt vers :

„Pilotul cosmonaut Gherman Stepanovici Titov se simte bine".

(Cel puţin acum, disputa pămînteană „vers alb — vers clasic" nu-şi are rostul. Am citat versuri de o factură neobişnuită...).

Din nou, a doua oară după zborul pionierului cosmic Gagarin, devenit peste noapte... „bătrînul zburător Gagarin", o inimă umană vibrează în spaţiile stelare, cutreerate numai de raze selenare, de comete fabuloase şi... sputnici. Din nou, un flăcău rus a îmbrăcat de data aceasta uniforma portocalie şi a suit treptele platformei de lansare, instalîndu-se la conducerea minunatei maşini făurite de oamenii de ştiinţă.

O lumină orbitoare a săgetat văzduhul...

Lumină !

Cuvîntul magic cu care a murit pe buze creatorul enigmaticului Doctor Faustus, Iohann Wolfgang Goethe...

O splendidă, arteziană, lumină verticală !

(Vai cum se zvîrcoleau mîinile lui Giordano Bruno, în clipa în care piramida de vreascuri a rugului, de care era legat, a început să se năruie în flăcări...).

Lumină !

(Kibalcici, revoluţionarul rus condamnat la moarte fiindcă a atentat la viaţa ţarului „tuturor Rusiilor", a imaginat, acolo pe lespezile mucede ale temniţei, un sistem de o noutate fantastică în dirijarea procesului de propulsie a rachetelor... A scris o cerere, cu cîteva zile înainte de executarea sentinţei. Solicita o întrevedere cu un savant, pentru a-i împărtăşi rezultatele cercetărilor sale. Cererea i-a fost arsă...).

Lumină...

E în lumina izvorînd spre stele ceva din lumina laboratoarelor. Liniştea. Încăperile adorm în încremenire ca într-un fund de mare. Deodată... Deodată în aortele de sticlă ale retortelor suie subtile substanţe, ochii bătrînilor savanţi, ca nişte vetre cu jăratic stins, se luminează.

O lumină nouă, ameţitoare. Lumină limpede...

Lumină !

(Oare aripile lui Icar au săpat incandescente dîre de sînge pe cerul lumii ?).

O lumină pe Neva. Un obuz licăreşte în aerul toamnei. Palatul de iarnă cedează. Un steag roşu. Lumină. Porţile temniţei de lîngă mare sînt sparte. Zuruie fierul. Lespezile încinse sfîrîie ca trupuri de fiară, atinse de foc. În podul temniţei, printre zeci de mii de file însîngerate, se află — păstrate numai printr-o minune — cîteva pagini relevînd noi descoperiri în tehnica rachetelor.

La capătul însemnărilor, sigură, definitivă, o semnătură : Kibalcici. **Ca urma unui glonţ pe vestonul elegant al ţarului. Ca butonul de pornire a unei rachete, prin timp...**

Lumină !

Peste Berlin, odată cu primăvara, suie un steag.

Lumină !

Întîiul sputnic ţîşneşte în azur...

Şi acum...

Acum, înainte de a adormi, un om priveşte prin fereastră. Şi pentru întîia oară în istoria de milioane de ani a planetei un om vede prin fereastră Pămîntul ! Pămîntul vechi, Pămîntul scump, Pămîntul dragostei...

O, vis nevisat !

Pe o fereastră, Luna. La cealaltă fereastră veghează Pămîntul.

Iată o mişcare care restabileşte un suprem echilibru universal : Pămîntul, văzut laolaltă cu fraţii lui de sînge. Alături de fiica lui rătăcitoare, Luna...

Un om se pregăteşte să adoarmă. Prin geam nu vede mesteceni... Dar ce e departe, în zare ? Negura junglelor africane în care Patrice Lumumba se naşte din nou, în fiecare prunc. Omul nu vede perdelele de la fereastra iubitei. Dar vede zăpezile Groenlandei. Nu vede zidul pilpîind în întuneric, a casei de peste drum. Zăreşte însă oceane care se izbesc magnific de ţărmuri aurii... Surîde, în întuneric. E clipa ultimei ţigări. Dar omul nu fumează. Oare ce fac bărboşii lui Fidel, la Havana ?

În zare, Pămîntul pare albastru. Cine a spus prima oară aceste cuvinte ? Parcă nu-şi aminteşte. Un vers din Dante ? Vreun stih de Shakespeare ? Nu, e un vers de Iuri Gagarin... Omul adoarme. Înainte de asta, ca şi cînd ar fi vorbit la telefon cu un prieten, a transmis moscoviţilor cîteva urări. Le-a urat „Noapte bună"... Şi le-a spus :

„Faceţi ce vreţi. Eu mă culc...".

Primul om dormea în Cosmos. Un om uşor ostenit de povara cotidiană. Pleoapele s-au închis...

În jurul navei, luceferii lui august se roteau, într-un dans pur, simplu ca o cădere de apă, liniştitor ca o înflorire de ramuri...

Întîia noapte petrecută de Om în Cosmos se apropia de sfîrşit.

Începea dimineaţa...

7 august 1961.

Gh. Tomozei

EPOCA DE AUR

Numai nava cosmică satelit „Vostok 2" a putut să salute aşa cum se cuvine strălucitul Program al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice. Numai epocala realizare a ştiinţei şi tehnicii comuniste putea — cu atîta măreţie — să vestească omenirii programul comunismului pe care P.C.U.S. l-a elaborat spre fericirea omului sovietic, program care deschide drumuri noi pentru popoarele Uniunii Sovietice. Sînt drumurile străjuite de pomi încărcaţi cu fructele bunei stări şi ale prosperităţii. Dar sînt şi drumurile întregii omeniri, drumuri pe care se arcuieşte curcubeul păcii şi se apleacă liniştea creatoare pentru omul care bate la porţile Cosmosului şi ale luminii.

Ele nu pot fi decît drumurile omenirii.

Sîntem convinşi că oamenii cinstiţi, oamenii de bună credinţă, oamenii care luptă pentru pace, pentru liniştea lor ameninţată de spectrul unui măcel atomic vînturat de capitalişti, popoarele care trăiesc în sclavia imperialismului — toţi aceştia nu pot fi decît alături de steagul marxism-leninismului pe care l-a înălţat mai sus Programul P.C.U.S., steagul care aduce victoria asupra capitalismului ca victoria luminii asupra întunericului.

Poate o ţară capitalistă să-şi propună un asemenea program de realizări economice care să dea maselor populare o continuă bună stare, libertate şi pace ? Nici o fărîmă ! Programul capitalismului e cel cunoscut de totdeauna : mizerie şi încătuşare, beznă şi nimicire, Hiroşima. E visul întunecat al capitalismului.

În ce mă priveşte sînt mîndru că sînt comunist, că întreaga mea viaţă am visat să apuc această epocă de aur pe care au vestit-o salvele „Aurorei"

în 1917 şi pe care o continuă salvele minunate ale navelor cosmice sovietice asvîrlite în spaţii de comunism, ce atrag atenţia lumii întregi asupra Programului Partidului Comunist al Uniunii Sovietice care proclamă solemn : „actuala generaţie a oamenilor sovietici va trăi în comunism".

Şi ca mine, ca noi cei ce am urmărit drumul ascendent, leninist, al comunismului, se vor ridica alţii, milioane de oameni să spună cu toată inima : Comunismul aduce pacea şi fericirea omenirii. Sîntem comunişti !

Al. Şahighian

MĂREŢUL ARC DE TRIUMF

Întreaga omenire e trează şi aşteaptă.
Deci visul ei de aur se poate-nfăptui, la o dată tot atît de precisă, ca rotirea lui Vostok pe orbită,
tot atît de apropiată, ca trecerea poporului sovietic în comunism
prin măreţul arc de triumf al secerii şi ciocanului.
Poporul sovietic intră în comunism în haina sa simplă de lucru,
păşeşte în uzinele şi pe ogorul colhozurilor sale în universităţile şi palatele lui Octombrie,
purtînd pe haina sa simplă de lucru steaua roşie a Eroicei împotriva fascismului.

În două decenii de înfăptuiri paşnice el trebuie să se desăvîrşească
în nobila misiune istorică, care-i revine : cel dintîi constructor
al societăţii Comuniste.
Cu vastul său Program de trecere el împlîntă într-un
gigantic şi suprem efort creator, ultimele jaloane pentru
viitorul omenirii : de la Est de Ural pînă la Angara şi Ienisei, din parţile europene pînă în Kazahstan.
Astfel va abate el cursul rîurilor încunurînd cu nurii luminii
în nemurire, gînditoarea frunte a lui Lenin.
Înflorind în sterpele pustiuri tăcute grădinile cu rodii.
Iscînd mări verzi foşnitoare de otavă, primăverile pămînturilor
deştelenite.

Smulgînd dintr-o privire taina comorilor adîncurilor.
Acestea toate în cea mai scurtă zi de muncă din lume.
El, muncitorul manual deopotrivă savant şi poet,
Avînd ca grijă a zilei de mîine doar frumuseţea.

El, care va arăta omenirii cum pot să devie,
Pacea, al cincilea anotimp al pămîntului,
Mîna omului un superb corn al abundenţei,
Libertatea şi Egalitatea legi imuabile ale societăţii umane

Fericirea popoarelor o trăsătură comună a tezaurului lor folcloric,
Poporul sovietic care intră în comunism prin măreţul arc de triumf al secerii şi ciocanului.

Gica Iuteş

DOUĂ PORTRETE

Am aşezat pe masă, alături, portretele lor. Doi oameni care au fulgerat primii către cer, rotindu-se cu milenii pe minut, în jurul planetei noastre.

Sînt cam de aceeaşi vîrstă, poartă acelaş grad militar pe umăr şi zîmbesc amîndoi cu discreţie, abia perceptibil. Altminteri nu se aseamănă de loc între ei. Ochii, fruntea, nasul, alcătuirea de ansamblu a feţii, linia sprîncenelor şi părul — toate diferă. Iuri Gagarin şi Gherman Titov — ce nume deosebite ! Cine ar crede că sînt din aceeaşi mamă ! Cine ar bănui că sînt fraţi gemeni ?

Fireşte, în actele de stare civilă, Iuri şi Gherman nu s-au întîlnit ca atare. Ei s-au născut din părinţi diferiţi, în locuri şi cu semnalmente deosebite. Cîntecele copilăriei le-au fost pe semne altele ca şi potecile de joacă ale adolescenţei.

Dar undeva, pe buletinele lor de identitate, se află o stemă, cu stea roşie în frunte. Acesta e semnul frăţiei lor. Căci maica e una şi aceeaşi, Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste.

La sînul ei au crescut amîndoi. Ea le-a dăruit marile visuri şi puteri. Ea le-a dat aripi cutezătoare şi curajul saltului ce întrece gîndul. Ea le-a sădit în inimi flacăra sfîntă a eroismului, în numele păcii şi al fericirii universale.

Dar iată : portretele din faţa mea îmi pare că se multiplică, într-o uriaşă diversitate. Într-un acelaş tip uman se regăsesc milioane de trăsături deosebite. Alături de Iuri şi Gherman apar milioanele de eroi sovietici în zbor desfăşurat spre comunism şi privindu-i îmi pare că cinci continente slăvesc în această clipă gloria maternităţii...

Eugen Frunză

CONSTRUCŢIA OMULUI

Lectura proiectului de Program pentru construirea comunismului, al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, este de-a dreptul uluitoare.

Pe oamenii cinstiţi din întreaga lume acest program îi înflăcărează şi-i înaripează. El le arată că fericirea deplină a omului pe pămînt este nu numai posibilă, dar şi apropiată. Ea se va realiza prin uriaş efort liber, încă în cursul acestei generaţii.

Pe duşmanii omenirii, în speţă cercurile imperialiste aţiţătoare la război, acest program îi înspăimîntă. El le demonstrează fără putinţă de tăgadă că prăbuşirea capitalismului este iminentă. Comunismul va atrage în mod ineluctabil în strălucitoarea sa orbită toate popoarele lumii dornice să se elibereze de asuprirea socială şi naţională proprie societăţii împărţite în clase antagoniste.

De ce exercită comunismul o asemenea irezistibilă atracţie asupra tuturor oamenilor?

Pentru că el asigură construcţia omului.

In fiecare din paginile acestui uluitor program sclipeşte „raţiunea, cinstea şi conştiinţa epocii noastre" *şi e aproape cu neputinţă să izolezi, fie şi numai din considerente pur didactice, vreunul din punctele programatice fără să ai sentimentul că smulgi o parte dintr-un întreg, mutilîndu-le pe amîndouă. Şi totuşi m-aş opri la unul din micile „subpuncte" ale acestei uriaşe creaţii a spiritului uman, intitulată cu genială modestie :* Dezvoltarea multilaterală şi armonioasă a personalităţii umane.

Iată cel puţin una din priciniile pentru care comunismul fascinează oamenii de pe întreg pămîntul. Oare nu aspiră fiecare om, demn de acest nume, să-şi făurească o personalitate în care să se îmbine „în mod armonios, bogăţia spirituală, puritatea morală şi perfecţiunea fizică"? Comunismul nu numai că garantează „eliberarea de exploatare, de şomaj şi de mizerie, de discriminarea după criterii de sex, origină, naţionalitate, rasă", dar îşi ia angajamentul (şi cine nu ştie azi, pe glob, că angajamentele comuniştilor sînt permise îndubitabile spre realizarea lor practică, azi pe acest pămînt?) să ofere „posibilităţi egale de muncă creatoare şi de învăţătură. Demnitatea fiecărui cetăţean este ocrotită de societate, *proclamă solemn Programul. Omul contemporan, pe toate meridianele şi pe toate paralelele terestre, nu poate dori altceva decît să i se asigure dreptul de a munci şi de a-şi „consacra în măsură tot mai mare timpul liber activităţii obşteşti, vieţii culturale, dezvoltării intelectuale şi fizice şi creaţiei artistice".*

Construcţia desfăşurată a comunismului este construcţia omului, aşezarea acestuia pe „culmile strălucitoare" ale existenţei.

Al. I. Ştefănescu

EXEMPLUL „SCÎNTEII"

Scînteia împlineşte 30 de ani ! Vestea aniversării umple sufletele oamenilor cu bucurie şi mîndrie. Drumul Scînteii oglindeşte drumul victorios al poporului muncitor sub conducerea Partidului. Şi în toţi aceşti ani Scînteia a fost un soldat încercat. Din lupta Scînteii au de învăţat multe toţi acei care se consideră militanţi cu condeiul în slujba aceloraşi idealuri cărora Scînteia, organ al C.C. al P.M.R., i-a închinat cei 30 de ani de activitate.

Pentru sutele de mii de cititori aniversarea Scînteii e în primul rînd o sărbătoare. Însă o revistă literară şi mai ales o revistă a tinerilor scriitori are datoria să dea precădere învăţămintelor. Despre ce vorbeşte „exemplul Scînteii ?"

În primul rînd despre imensa ei popularitate. Şi în adînca ilegalitate, cînd se transmitea pe furiş din mînă-n mînă, şi azi, cînd se răspîndeşte liberă în toate colţurile ţării, Scînteia **a fost ziarul cel mai căutat de către oamenii muncii. A fost ziarul cel mai căutat pentru că în paginile lui oamenii muncii găseau şi găsesc materialele care exprimă cel mai fidel năzuinţele şi aspiraţiile lor. Este extrem de important să subliniem azi, între altele şi spre ştiinţa tineretului, că pînă şi atunci cînd se edita în ilegalitate,** Scînteia **se redacta în cea mai mare parte din corespondenţele muncitorilor şi ţăranilor. Deşi apărea rar, pe pagini puţine,** Scînteia **şi atunci dădea cele mai multe şi cele mai exacte informaţii cu privire la viaţa muncitorilor şi ţăranilor, cu privire la suferinţele şi lupta lor.**

Ca organ al Partidului Comunist din Romînia, deci al unui partid marxist-leninist, Scînteia **se străduia mereu să devină ceea ce Lenin cerea fiecărui ziar de partid — un propagandist, un agitator şi un organizator colectiv. Purtînd numele „Iscrei" leniniste,** Scînteia **a fost, decenii de-a rîndul, pentru luptătorii pe frontul ideologic, un îndrumător şi un model.**

Exemplul Scînteii **ne arată deci că pentru un ziar sau o revistă chezăşia popularităţii este legătura cu masele. Învăţămîntul acesta tinerii scriitori n-ar trebui să-l uite niciodată. Pentru valorificarea lui mai are de făcut destul de mult şi** Luceafărul. **Ca o revistă a tinerilor scriitori, „Luceafărul" va fi cu atît mai căutat cu cît va reuşi să dezbată, amplu, şi adînc, acele probleme de viaţă care frămîntă îndeosebi pe tinerii constructori ai socialismului. De bună seamă, ca revistă literară, „Luceafărul" are de dezbătut şi problemele literaturii, are datoria să îndrume activitatea cercurilor literare, să orienteze pe începători în ale scrisului. Dar toată această activitate — destul de complexă — de îndrumare va fi fără rost dacă nu se va face în strînsă, în indisolubilă legătură cu problemele majore ale construcţiei socialismului. Să nu uităm cuvintele salutului adresat de C.C. al P.M.R. primului congres al scriitorilor în care aceştia din urmă erau preveniţi că „nimic nu poate dăuna mai mult creaţiei unui scriitor decît lipsa de contact cu realitatea, cu munca eroică şi viaţa de toate zilele a muncitorilor şi ţăranilor, decît închiderea scriitorului într-un cerc strîmt de aşa-zise interese „pur literare".**

A învăţa din exemplul „Scînteii" înseamnă implicit a aplica această povaţă călăuzitoare a Partidului. „Luceafărul" îşi va împlini misiunea cu atît mai bine cu cît, stimulînd multilateral creaţia tinerilor scriitori, va reflecta în acelaşi timp, amplu, variat, atrăgător, acele probleme care dau conţinut vieţii întregului tineret din patria noastră. Evident trebuie încurajată tendinţa unor scriitori tineri de a învăţa cît mai mult din literatură, de a căuta modalităţi noi de exprimare artistică, dar nu trebuie să contenim a repeta cu tărie, că toate aceste căutări rămîn sterpe, dacă scriitorul nu porneşte de la viaţă. Un scriitor care se va încăpăţîna să caute noul numai prin experienţe „pur literare", va ajunge, poate, la o anumită dexteritate verbală, dar nu va îmbogăţi niciodată literatura.

De altfel tocmai în direcţia unei cît mai strînse şi cît mai puternice legături cu viaţa s-a exercitat, timp de trei decenii, şi activitatea îndrumătoare a Scînteii **în domeniul literaturii.** Scînteia **a însemnat întotdeauna o prezenţă vie, activă, pe frontul literar, atît prin cronicile şi recenziile sale, întotdeauna la obiect, întotdeauna principiale, cît şi prin articolele sale ideologice şi de orientare. Nu va fi exagerat dacă vom afirma că fiecare articol de acest gen al** Scînteii, **de la „Mai multă principialitate în tratarea problemelor artei şi literaturii" în 1948, şi pînă la articolele de îndrumare a criticii — „Pentru întărirea principialităţii marxist-leniniste în critica literară", în 1958, şi „Împotriva spiritului apologetic în critica literară"... în 1959 — au constituit evenimente însemnate în viaţa literară. Exemplul** Scînteii **rezidă mai ales în principialitatea partinică cu care a abordat întotdeauna problemele adesea destul de delicate ale creaţiei literare. Cu consecvenţă şi combativitate** Scînteia **i-a îndemnat pe scriitori să fie „cronicari ai vremurilor noi", să militeze pentru linia partidului, pentru ideologia şi morala socialistă, să fie atenţi la toate manifestările noului în viaţă, să le evidenţieze cu îndrăzneală şi măestrie şi să combată cu tărie şi intransigenţă tot ce e vechi, toate vestigiile degradante ale lumii burgheze. Prin numeroase exemple concrete** Scînteia **i-a ajutat pe scriitori să înţeleagă şi mai temeinic ce înseamnă a lupta pentru educarea omului nou, socialist. În procesul complicat de făurire a unei literaturi realist-socialiste în ţara noastră, multe clarificări esenţiale, atît de utile şi stimulatoare pentru scriitori, au fost aduse de** Scînteia, **care a încurajat sistematic tot ce e nou şi înaintat în creaţie, combătînd manifestările nesănătoase, demascînd răbufnirile ideologiei burgheze. Iată cum şi-a cîştigat organul C.C. al Partidului dragostea şi stima artiştilor cuvîntului.**

Principialitatea Scînteii **este un exemplu de mare preţ pentru întreaga noastră presă literară, mai ales astăzi, cînd, ca urmare a marilor succese dobîndite de poporul nostru sub conducerea Partidului în construirea socialismului, şi literatura se dezvoltă în ritm rapid, tumultuos. Căutările literare sînt astăzi atît de febrile, creaţia e atît de bogată, aspecte noi, interesante, apar atît de des, încît fără un discernămînt lucid, bazat pe strictă principialitate comunistă, nici un organ literar nu va fi în stare să contribuie efectiv la evidenţierea operativă a manifestărilor înaintate şi la înlăturarea falselor inovaţii, a încercărilor epigonice de a împinge creaţia în cîte o fundătură decadentă. Datoria presei literare de a stimula cît mai larg căutările literare nu trebuie interpretată în sensul unei îngăduinţe obiectiviste. Toate atitudinile concesive faţă de tendinţele ideologiei burgheze, decadente, moderniste trebuie să fie criticate. Faţă de tovarăşii noştri care greşesc se cere înţelegere, se cere tact, se cere atitudine prietenoasă. Dar nu concesivă. Un organ literar va reuşi să se menţină pe această poziţie, dacă va milita numai pentru interesele creaţiei realist-socialiste şi va înlătura din sfera preocupărilor sale toate celelalte consideraţiuni izvorînd din prietenii, animozităţi incidentale sau răfuieli nedrepte. Străduindu-se să se menţină consecvent pe această poziţie, „Luceafărul" a învăţat pînă acum, dar va trebui să înveţe şi mai bine din exemplul** Scînteii.

Trei decenii de apariţie a Scînteii **este o mare sărbătoare a întregului popor, a întregii prese din ţara noastră.** Luceafărul **participă la această însufleţitoare sărbătorire reînnoindu-şi angajamentul de a învăţa mereu mai mult, mereu mai temeinic din exemplul** Scînteii.

Mihai Novicov

Dimitrie Rachici

Maiorul Titov priveşte Pămîntul

Am lăsat dincolo de lanţul gravitaţiei
Amintiri mai grele ca plumbul, coşmaruri —
Auschwitz, Hiroshima, amintirea crimelor din Congo
Şi-am luat cu mine doar raţiunea şi dragostea
Întrind în imperiul de gheaţă al stelelor
Curat, asemenea lor.

Mă-ntorc către Pămînt şi-l privesc —
Un nufăr uriaş cu şase petale,
Cele şase continente,
Plutind pe apa întunecată a nopţii.

Totul e luminos, totul e perfect
Totul e-nvelit în culoarea albastră — a încrederii.
O, ce aproape de mine Pămîntul îl simt !
Mai aproape ca niciodată !

Iată,
Graniţele dintre state nu se mai disting ;
Ţările se-mbrăţişează cu braţe de rîuri,
Iar planeta pare-acum un nufăr imens cu şase petale
Toate bătînd în culoarea albastră — a încrederii :
Pămîntul crede în raţiunea umană !

Florin Mugur

Zbor cosmic

Toate aceste cuvinte :
am luat masa, am scris, am dormit,
lovindu-se de muchea fierbinte
a soarelui neliniştit...

Mişcările noastre,
ale braţului dur, ale gîndului dens,
taie rotirea severelor astre,
dîndu-i un sens.

Lîngă soare, mişcările noastre de jos.
Lîngă soare, cuvintele obişnuite răsună.
Şi pămîntul e-atît de intens luminos,
încît umbrele noastre vibrînd, cad pe lună.

Victoria Ana Tăuşan

Cosmonaut

Urc din adîncurile frunţii mele,
căi neştiute pasul întretaie
sînt peste zări şi dincolo de ele
stea luminînd. Şi trupul mi-e văpaie.

Ard de iubiri, de ură şi de dor,
însemn pe ceruri traiectorii vii,
n-am nicăieri popas odihnitor —
mă cer, mai sus, tot alte galaxii.

Şi cînd pe-alei se scutură platani,
visărilor sînt calda lor aripă,
şi spectrul-fulger miilor de ani
în care am rîvnit această clipă.

Din nebuloase, drumuri se deştern,
proptindu-mi porţi pe care le desferec,
lumina mea dezvăluind etern
înverşunatul riu de întunerec.

Pămîntu-l văd în comunistă eră,
în urma navei mele — a scînteii —
şi inima, prinzîndu-i glasul, speră,
privind prin ochiul magic al ideii.

Ion Crînguleanu

Al doilea zbor în Cosmos

...Nebănuită, calea pin' la stele
Îşi deapănă fuioarele albastre
Atît de lungi şi-atît de grele
Crescînd din inimile noastre...

...O, drum bătut a doua oară
De pasul păcii către soare —
Vin frunţile şi te măsoară
Încinse de visări şi zare...

Vin vocile şi te-ncunună —
Imense arcuri de triumf arzind ;
A doua oară-n sori răsună
Glas omenesc, măreţ şi blînd...

...Nebănuite aripi îşi întinde
Din soare, pacea spre Pămînt ;
Şi-n piepturi tot mai mult s-aprinde
Nebănuitul libertăţii cînt...

Adrian Păunescu

Celula de Partid

Sovieticii au adus în taiga fluturări de arbori vitale şi verzi.
La pol, sovieticii joacă şah în maieuri.
Sovieticii se simt excelent în univers.
Într-un imens circuit energetic de bunădispoziţie,
Umerii fiecărui sovietic sînt releuri.

Gagarin şi Titov prin conştiinţele noastre
Continuu lunecă,
Aşa ca printr-un cer construit să le-ncapă
Surisul şi slava.
Depăşind timpul, mergînd înainte-i, Gherman
A zburat nedumnezeesc,
Într-o zi de duminică.
În celelalte şase zile tovarăşii îi construiseră nava.

Curînd va zbura încă un sovietic, în spaţii.
Şi ei trei, sus, acolo, ca într-un oraş selenar
Vor fi întemeietorii primei organizaţii
A Partidului
Comunist
din sistemul solar.

DOUĂ SCHIŢE DE

FĂNUŞ NEAGU

În ziua Învierii

Era de cu seară. Ene Lelea, ieşit în curtea popotei, aştepta Buzăul să scape de gheţuri. Sufla austrul. Luna subţire, scorojită ca o lipie arsă, văruia fruntea casei cu ceardac şi două turnuleţe de tablă. Un nor, ca o culme de negură, zăbovea peste livadă. Trei stele, aşezate în triunghi, scinteiau cu lucini minerale în dunga de zăpadă de lîngă scara magaziei. Mirosea a mreană a coajă de copac şi a boştină fiartă. Într-un coteţ al grădinii, printre frunzele putrede, destrăneţele, mijea firul unui. Adulmecîndu-i uzul înţepător şi dulce, Ene Lelea dîmbi, fascinat de minunea primăverii. Trecu în poarta grădinii şi se sprijini cu braţele pe gardul de nuiele. În faţa lui, la vreo sută de metri, pe buza malului, apăru, dintre măracinişuri, o vulpe, cu coastele năpîrlite şi coada stufoasă, sclipind roşcat. Se furişă sprintenă printre două muşuroaie făcute de hîrciogi şi se opri între doi pruni, cu botul întins în vînt. Ene Lelea abia acum o zări. Sta nedumerit şi privea cu ochii mari, cu urechile ciulite, cu labele dinapoi şi asculta. Vîntul îi umfla părul de pe ceafă, vînăt şi-i gîdila nările. „Încotro cumătră?", întrebă Ene Lelea şi fluieră după ciini. Un dulău lătră gros, hodorogit, între căpiţele de fîn, vulpea strănută, înveselită parcă de răguşeala duşmanului ei, se răsuci şi dispăru în josul malului.

„Am scăpat-o, se necăji Ene Lelea, dar mîine seară stau la pîndă". Auzi ţipătul prelung şi straniu al unei păsări poposite în vărsătura Buzăului şi se-nfioră. Singele-i goni spre inimă, într-o zvircolire dureroasă care se risipi în toate fibrele trupului, tulburătoare. Pe urmă se simţi uşor şi dogorînd şi-i veni să rîdă. Dinţii îi luciră sub mustaţa blondă, albi ca şi capacul tabacherei de os pe care-o învîrtea, uitat, în mîini. Îl pătrunsese brusc o bucurie neînţeleasă, ca după o noapte de somn bun, liniştit, şi porni să dea ocol curţii tăvălite în văpaia lunii, cu mîile ei de lucruri care altădată nu atrăgeau luarea aminte prin nimic, iar acum se impuneau ochiului, învăluite într-un farmec aparte, duios, uimind sufletul şi chemîndu-te să te apleci asupra lor, să le mîngîi. Străbătu aria de-a curmezişul, fără o ţintă precisă şi auzind gălăgie în şopronul unde fierbe cazanul de ţuică, se opri în dosul uşii vechi, afumate şi aruncă o privire înăuntru printre două stinghii rupte. În vatra cazanului ardea un foc de buturugi. Un băieţandru, aşezat pe vine, trăgea cu vătraiul nişte cartofi copţi în spuză, ferindu-şi capul de dogoare. Vălătuci de abur clocoteau deasupra căzii prin care trec ţevile alambicului. În fundul şopronului, pe patul acoperit cu o rogojină, Papa Leon, un bătrînel spîn, uscat, în pufoaică şi pantaloni vătuiţi, legat c-o basma de-a nevesti-si pe sub fălci (suferea de măsele) sorbea ţuică, plescăind de plăcere, dintr-o ceaşcă de lut şi le spunea celor vreo şapte-opt flăcăi, îngrămădiţi în jurul lui, o poveste cu un ţigan, Tudor Şalău, mort de mult şi care avusese zece copii.

— Va să zică, spunea Papa Leon, ridicînd, ca la o solemnitate, arătătorul descărnat, cu pielea rebegită, cumpărase Şalău o vacă. La masă, tăbărau pe strachina cu lapte zece guri şi cu Şalău unspe. Ce e astăzi la *meniu*? întreba Şalău, fălos. Lapte, striga hoarda de căpcăuni. Pe el, teteo, asmuţea Şalău — şi-ncepeau liorpăiala. Mamă-mamă, cum mai cărau puradeii! Te lăsau milog, nu altceva. Cinci îndesau lingura, cinci o scoteau şi din două hăpăieli sleiau strachina. Şalău, scos din front, făcea zîmbre, înghiţea-n sec, se uscase ca o jumară. Dacă vede că n-are porţie şi n-are, într-o zi ia cuţitul şi seapucă de ciopleşte marginile lingurilor pînă le face netede. A lăsat-o-ntreagă numai pe-a lui. La masă, ăia zece rău la el: ne-ai tăiat leafa, barosane? vrei să ne bagi în boala ciinească? Tai-o şi pe-a ta. Şalău, că hîr, că mîr, dar ăia să-i pună gheara-n gît: tai-o şi pe-a ta, hoţ bătrîn. O tai, zice Şalău dacă vede că se-ngroaşă gluma. Dar ce-i dă dracu-n gînd? Ia cuţitul şi hîrşt! dă jos jumătate din coada lingurii. Gata, zice, acum sîntem egali. La treabă, teteo!...

Răsunară risete voioase şi puternice ca nişte nechezături. Papa Leon rîdea şi el, fericit, cu sunete ascuţite, numai din gît, care semănau cu schelelăitul unui ciine cotonogit.

Ene Lelea zîmbi şi se depărtă în noapte, neobservat, aşa cum apăruse. Frigurile primăverii, aduse de austru, îi schimbau mereu gîndurile şi-l umpleau de neastîmpăr. Trecu pe lîngă hambare şi bătu cu palma în perete: „e-hei, cîte provizii am strîns noi aici". Cuvîntul ăsta, provizii, îi da un sentiment de plinătate, de siguranţă şi împăcare. „Trebuia să întru niţel la Papa Leon, îşi spuse apoi. Cînd începe ăsta cu gura, prinde iepuri, zău". O clipă i se păru că gîndurile ce-i trec prin cap nu sînt ale lui, ci ale altcuiva, străin şi totuşi prieten. „Pînă simbătă, Ene, trebuie să scoţi tractoarele în cîmp şi să nu te sperii dacă dă iar zăpada, că-i zăpada mieilor, nu mai are putere". „Păi nu mă sperii, ce crezi?" spuse el cu voce tare şi se opri. Umbra salcîmului de lîngă fîntînă, în care dormeau, pe prăjini, cîteva perechi de curci şi bibilici, cădea peste el ca o plasă deasă. Două crengi noduroase închipuiau pe pămînt figura unui călăreţ cu cojoc şi căciulă. Ene Lelea se apleacă şi potrivi la şoldul călăreţului un vreasc, în formă de spadă. Cînd era copil, în nopţi ca asta, maică-sa chema o bătrînă să-i „toarne cositorul". Baba venea, topea cositor într-o lingură şi-l răsturna, bolborosind, într-o găleată cu apă descîntată. Cositorul se închega, luînd înfăţişări ciudate, în care bătrîna deslueşea, după semne ale ei, norocul băiatului. Îşi aminti că mereu era vorba de bani mulţi, o comoară, de un drum lung prin Bărăganul ascuns în ceaţă şi de o fată frumoasă. „Poate că fata era Gia", se gîndi Ene Lelea. „De unde, îşi reveni el. Gia m-a lăsat la două luni după nuntă. Nu era nici-o fată".

Dinspre şură trecea spre grajduri un om purtînd un coş în braţe. În dreptul lui Ene Lelea. slăbi pasul şi-i spuse că în gluga cu pleavă a fătat o pisică. Şase motolani îşi ling boturile la lună. Şi-s mustăcioşi, tovarăşe preşedinte!...

— Scoate-i de-acolo, îi spuse Ene Lelea, şi fă-le culcuş într-un loc ferit să nu dea ciinii ciobanului peste ei.

Omul se depărtă. „Du coşul, vru să-i mai spună Ene Lelea, şi-ntoarce-te să fumăm o ţigară", dar în clipa aceea se auzi strigat, în şoaptă, de cineva ascuns între stivele de lemne din prelungirea magaziei Surprins. se întoarse şi dădu cu ochii de Sorica, o fată de la crescătoria de păsări, înaltă, cu cojocel cu guler din blană de iepure şi broboadă neagră de lînă, înnodată gros sub bărbie.

— Bună seara, rosti Ene Lelea. Măi, se miră el, te-ai făcut fată de măritat.

— Vino pînă la incubatoare, îl chemă ea cu glas tainic.

— V-aţi certat!

Fata scuturâ din cap.

— Nu-i adevărat, se apără cu îndîrjire naivă. Gia nu se ceartă niciodată cu mine. Toată ziua mă pune să-i cînt. Ieri seară am stins lumina şi-am cîntat amîndouă pe întuneric, aşa, s-auzim numai noi. Cîntecul l-a ales Gia, unul trist, trist de-ţi sfîşia sufletul. Pe la jumătate n-am mai putut şi-am izbucnit în plîns. Întîi a început Gia. Mi se frîngea inima de mila ei, şi-atunci m-am pornit şi eu şi-am plîns pe săturate, pînă mi s-au umflat ochii. Şi doar n-aveam nimic, jeleam degeaba. Gia, cine ştie, s-o fi căind că te-a lăsat şi s-a dus la Bigu.

— Nu se căieşte. Se-mpacă bine cu Bigu. Zice lumea c-au să aibă şi-un copil.

— Da, aprobă Sorica inveselită, i-a cusut o groază de scutece, tichii, botoşei... Dar hai să mergem, reluă ea serioasă. Astăzi au scos capul din găoace vreo cincizeci de puişori şi doi din ei cîntă. Hai să-i vezi.

Lucrul era de necrezut, dar Ene Lelea porni alături de fată, pe cărarea presărată cu paie, cu credinţa fermă, statornicită în el, că în noaptea asta, cînd lumea e inundată de-o lumină nouă, plină de voie bună, totul e posibil. Călca alături de Sorica, umăr la umăr, deopotrivă de înalt şi-o iscodea cu coada ochiului. „Măi fată, măi, îi spune el în gînd, privind cu încîntare obrajii ei, rumeniţi de vînt, ia să vedem noi"... Dar nu ştia ce trebuie să vadă, gîndul îi răsărise rupt şi fără înţeles. Dinspre rîu, pe sub norul ca o culme de negură, sufla vîntul, împrăştiind miros de lemn şezut în mîl. În jur, toate existau aevea, însă fără contururi reale, a pîclă albicioasă ştergea şi încîlcea formele cărora luna le dădea moliciune şi luciu.

Deodată, pasărea ascunsă în vărsătura Buzăului repetă ţipătul ei straniu şi Sorica se opri, zbuciumată de nelinişte, cu ochii arzînd. Ameţită de mirosul pelinului putred, adus de vînt de prin văile cîmpiei, apucă mîna lui Ene Lelea şi-o frămîntă într-ale ei. Omul o privi fix. cu faţa scăldată de-un zîmbet sincer şi blînd.

— Mi-e frică, rosti fata.

— Vine primăvara, răspunse Ene Lelea, ca şi cum n-ar fi auzit vorbele ei.

Uimită, Sorica îşi desfăcu broboada, lăsînd părul să-i cadă despletit pe pieptul plin. La gît purta mărgele înşirate pe un şnur negru, cu capse argintii. Cerceii, atîrnîndu-i la urechi, păreau două picături de singe.

— Srăluceşti ca o brănişoară, rise Ene Lelea.

— Nu ştiu ce-i brănişoară.

— E un peşte. Unul, aşa, mic şi lucios.

Fata rise. Rizînd, îşi zvîrli pe spate capetele broboadei şi fugi în şura din fundul curţii, pe acoperişul căreia se învîrtea într-un picior, şchiopătînd, un pitic de tinichea. Ene Lelea se duse după ea şi o găsi în odaia din faţă, îngenunchiată pe podele şi înconjurată de-o mulţime de pui de găină, mici, plăpînzi, cu pufuleţ auriu.

— Ăştia cîntă, îi arată ea doi pui avînd cîte-o pată neagră pe guşă. Îşi lipi obrajii de ei şi-i legănă cu dragoste. Avea ochi negri, cu gene lungi şi sprîncene arcuite.

— Hai, îndemnă Sorica puii, cucurigu. Făliţi-vă măi!

Dar puii întinseră aripioarele golaşe şi o izbiră cu pliscul.

— Ce-i cu voi? se miră ea. Aţi ostenit? Nu mai vor, îi spuse lui Ene Lelea, ridicînd din umeri, neputincioasă. Hai daţi-i drumu', se întoarse din nou la pui, cîntaţi, ce vă fandosiţi atîta?! Uricioşilor! le strigă supărată, cu ochii în lacrimi. Fugiţi de la mine, să nu vă mai văd. Pieriţi din faţa mea.

Ene Lelea zîmbi. Aşa cum sta în genunchi, revoltată, minioasă, cu buza de jos tremurînd, Sorica semăna cu copilul unui vecin de-al lui pe care-l găsise, vara trecută, în curte. c-o strachină de lapte dinainte, din care bea un şarpe ieşit de sub pragul casei. „Mă, tu n-auzi? striga băiatul. Papă şi dumicaţi... Ia uite, bre, nea Ene, la ăsta, ce face. Zi-i să ia şi dumicaţi, ce crede el?"...

— Lasă-i Sorica, vorbi Ene Lelea. Dacă nu vor, n-ai ce să le faci. Se rezemă de perete şi continuă, fără să-şi dea seama c-o jignească. Bunicul îmi spunea şi el de cucoşi ca ăştia care cîntă. Dar asta se întîmplă, cică, numai în noaptea Paştelui. Cîntă spre slava lui Christos.

— Degeaba-ţi baţi poc. izbucni Sorica. Au cîntat. Gia, strigă ea, spre odaia alăturată, spune şi tu, Gia, dacă n-au cîntat puii adineauri.

— Au cîntat, se auzi de dincolo vocea Giei, aspră, întărîtată.

Ene Lelea tresări.

— A, zise el, era şi Gia aici!

Îşi scuturâ palmele de parcă ar fi frecat în ele. pînă atunci, spice de grîu şi plecă, fără să scoată o vorbă. Sorica privi după el întristată. O durere surdă, neînţeleasă îi răscoli sufletul. „Doamne, suspină ea, ce-i cu mine?" „Dacă te doare, plîngi şi-ţi trece durerea, îşi aminti de-o vorbă a maică-si. Plînsu-l întăreşte pe om, cum întăreşte apa clocotită lemnul". Îşi şterse ochii şi se sculă în picioare. Privi într-un ciob de oglindă şi rise strîmb. „Mamă bună, asta-i noaptea zănaticilor", îşi spuse, convinsă că neliniştea şi durerea ei veniseră cu noaptea şi-aveau să dispară odată cu ea.

În curte, după ce făcut vreo zece paşi, Ene Lelea auzi ca dintr-o depărtare adîncă, slab şi pierdut, cîntecul cucoşilor Soricăi. Uimit, se repezi înapoi la geamuri. Dincolo, umbra Giei se lipi de perete. Omul n-avu timp să se întrebe pentru ce-l urmărise Gia, fiindcă în clipa aceea, uşa se izbi în lături şi în prag apăru Sorica, agitată.

— Ene, strigă ea, vino să i auzi cum cîntă!

— I-am auzit, mărturisi Ene Lelea şi întinse mîna să-i mîngîie obrazul. Fata nu se feri. Îşi dădu uşor capul pe spate şi şezu, aşa, cu ochii închişi, ca-n cea dintîi ploaie a verii care vine cu vijelie de ape, curată şi odihnitoare.

Ene Lelea îşi retrase mîna încet, păstrînd în degete moliciunea răcoroasă a pleoapelor fetei şi dispăru în noapte, cu paşi mari. În odaie, vocea Giei îi retezase sentimentul de bucurie care-l însufleţise toată seara; acum simţea din nou cum urcă în el, ca un miracol, stăpînindu-l, dorul de-a rătăci prin bătaia austrului. Îi veni chiar un gînd poznaş: să-i scoale pe toţi tovarăşii de joacă, astăzi oameni însuraţi şi cu copii, şi să plece călări în Gorgănii, departe, în susul Buzăului, să dea cu ostiile în bulboană după peşte, iar pe urmă să coboare în vale la biserica părăsită, să tragă clopotele şi să bată toaca cu ciolane de cal pîn-or trezi toată lumea.

Văzu arzînd lumina la cramă şi intră. În încăperea lungă, prăfuită, cu damf de alcool şi mucegai, luminată slab de-un bec acoperit cu plasă de sîrmă, Dragomir Tarachiu, pivnicerul gospodăriei, om scund, păros, cu obrajii vineţi, plesnind de grăsime, cu cisme de cauciuc, răsfrînte deasupra genunchilor, trăgea vinul — îl muta dintr-un butoi în altul ca să se păstreze limpede. Se ajuta cu patru flăcăi de la grajduri. Nevastă-sa, înfofolită cu şalul pînă sub nas, din pricina guturaiului, răsucea caneaua şi ţinea socoteala vedrelor, trăgînd linii cu creta pe fundul butoiului.

Ene Lelea se apropie de ciubărul în care curgea vinul, atingînd din mers, cu palma, smocurile de cimbru atîrnate de grinzi. Din beci, suia prin răsuflători miros de piele argăsită. Pe o ladă, între butoaie, văzu nişte turte de ceară de albine şi o capcană de şoareci. Atinse cu vîrful degetului cîrligul pentru momeală şi arcul încordat clănţăni sec.

— Astîmpără-te, îi spuse Tarachiu, că-ţi prinde mîna — şi-i întinse un pahar cu vin, să guste.

Ene Lelea ridică paharul în lumină, cercetînd îndelung, cu ochii micşoraţi, vinul roz în care sfîrîiau şi se spărgeau bobiţe de aer.

— Îi schimbăm cămaşa, zise Tarachiu, ajutîndu-le flăcăilor să salţe ciubărul plin. Suflă austrul, înseamnă că-n nopţile astea înmugureşte via, scot corniţe mugurii ăia pufoşi şi cafenii ca nişte căpuşi, iar vinul simte şi dacă nu l-ai tras în alt butoi, se dă peste cap şi se serbezeşte, zer se face. Primăvara, vinu-i la fel de simţitor ca şi omul. Poate chiar mai simţitor decît omul. Cum e afară, se interesă, se desmorţeşte pămîntul?

— Se desmorţeşte, răspunse Ene Lelea.

În cramă pătrunse un curent de aer rece şi femeia se repezi, greoaie, să pună zăvorul pe uşa uitată deschisă de Ene Lelea. Bărbat-su o opri.

— Las'să intre aer proaspăt. Ehe, făcu înfiorat, vine măicuţa noastră, primăvara. Uite, o noapte ca asta poate să-ţi ia mînţile.

Aşezat pe un scăunel, Ene Lelea privea, zîmbind, prin ferestruica de la spatele lui Dragomir Tarachiu, o stea din cerul senin care-i făcea cu ochiul, complice. „De-aseară te ţii de capul meu", o ameninţă el în gînd. „Ştii tu de ce mă ţin", clipi steaua în înălţimi. „Hoţomano!" o ameninţă din nou Ene Lelea, rizînd.

— Rîzi de mine? întrebă Tarachiu. Într-o noapte ca asta s-a scrîntit Patraulea, să ştii. Luna ameţea pămîntul şi el cînta ca-n clasa-ntîi: **Neaua peste tot s-a pus...**

— A înebunit de beţie, zise Ene Lelea.

— De beţie, sigur. Dar întîi l-a zăpăcit primăvara. Ştiu bine cum a fost, că eram argat la el. În seara cînd s-a scrîntit, tăiam mlajă-n vărsătura Buzăului. Intrasem cu luntrea, la asfinţitul soarelui, făcusem patru snopi şi mă oprisem să răsucesc o ţigară, cînd aud glas dinspre sat: Dragomire! Ieşi la mal, Dragomire! Mă striga băiatul lui Patraulea. Iau vislele, dau bătaie şi vin în vad. Ce este, Zamfire? Tata, zice, te cheamă la parastas. Hai, c-a întins masa pe bătătură. Acum, noaptea, mă? Du-te dracului, nu mai întreba atîta, vino cînd îţi spun. Merg, zic, da voi nu sînteţi teferi la minte. Şi vin colea-n bătătură. Patraulea sta la masă, cu capul gol, cu pistolul la cingătoare şi-mprejurul lui ardeau, în cunună, luminări. Patruzeci de luminări, sau, poate, optzeci. Ca la înmormîntare. Nevastă-sa, pe pragul casei, bocea şi-şi smulgea părul. Dincolo de gard, jumătate de sat. Căscau gura, că ce face ăla? Pe masă, o piine mare şi o căldare cu ţuică. Bună seara, zic, neică Patrauleo, şi mă trece un fior din creştet pînă-n tălpi cînd m-apropii de masa aia plină de luminări. Stai jos, îmi face semn Patraulea. şi zi s-o ierte dumnezeu pe mama. Nu i-am făcut nici-o pomană, dar azi îi dau să bea rachiu pe lumea ailaltă pînă s-o ineca Să bea şi să-i cheme şi pe-alde bîtu să bea. Hai, zi! se răsteşte. Zi dumnezeu s-o ierte. Dumnczeu s-o ierte — şi iau bardaca cu ţuică. Puţea a gaz, n-am putut să beau şi-am pus-o jos. Ce-i, strigă Patraulea, nu-ţi place? Nici ţie nu-ţi place, a? Dacă nu-ţi place, ieşi de lîngă mine. Ieşi! Mă dau deandaratelea pînă la perete. Luna, iac-aşa se bălăbănea pe cer şi Patraulea, cu ochii la ea. desfigurat, bea ţuică şi gemea: ooo!... ooo! Ce-a păţit, mă Zamfire? îl întreb pe fi-su. Moare, zice ăla. Tîmpita de mama a pus lampa cu gaz pe butoiul de ţuică, doaga a tras mirosul şi s-a stricat ţuica, n-o mai cumpără nimeni. Circiumarii, toţi trei, n-au vrut să dea nici o ceapă degerată pe ea. Şi dacă n-au vrut, o bea el. Maică, strigă deodată Patraulea, spurcat suflet ai avut. Ooh! Pe urmă bușește cu pumnul în masă şi începe să cînte: **Neaua peste tot s-a pus.** Era lună şi el zicea că ninge. A băut pînă la ziuă. În noaptea următoare a întins din nou masa. Luna, ca şi ieri, se bălăcea în căldarea de ţuică, iar Patraulea, tot singur între luminări, bea şi cînta. După o săptămînă a damblagit. Sta în patul din odaie, cu bărbia pe pervazul ferestrei şi, cînd ieşea luna, începea să cînte: **Neaua peste tot s-a pus.** De beţie a înnebunit. sigur, dar de ce cînta numai cînd ieşea luna? L-a zăpăcit şi primăvara, asta e. Ce naiba ai, mă, de rîzi într-una? se supără Tarachiu. Doar nu m-ai văzut cu poalele-n cap.

— Mi-a dat laptele-n păsat, răspunse, vesel, Ene Lelea,

Tarachiu dezarmă.

— Atunci dă-mi şi mie o ţigară, ceru el.

Ene Lelea îi răsturnă tabacherea în pumn, silindu-l să le ia pe toate şi ieşi în curte grăbit, căci văzuse afară, la geam, capul Soricăi. Apăsa cu fruntea pe sticla rece, topind încrestăturile ca de ferigă ale gheţii, pe care austrul, firav încă, n-avea putere destulă să le şteargă. Din doi paşi, Ene Lelea ajunse la colţul cramei. Sorica dispăruse. Îi văzu umbra, mişcîndu-se între stîlpii de la popicărie, prin lumina albă, ca de var, a lunii şi înţelese că fata l-a căutat şi-l aştepta. Îl scuturâ un fior de la inimă. Tremurul, ca un şoc electric, se transmise în tot trupul. Măi, rîse el, cu ochii la lună, te-ai ţicnit de tot. (Luna dansa în braţele piticului de tinichea de pe scara casei din fundul curţii.) „Schiopule, îi spuse şi piticului, eşti caraghios, să ştii". Piticul dădu într-un genunchi şi se opri. La popicărie răsună zgomotul unei bile de lemn aruncată pe podele. „Vin", zise Ene Lelea şi porni într-acolo, cu mîinile înfundate în buzunări. Trecînd pe lîngă cazanul de ţuică auzi iarăşi vocea lui Papa Leon:

— Mai pune un rînd, cumetre, să-mi fac plinul. Ia banii. Aşa. Şi cînd oi muri, pe mine să mă-ngropaţi în curte la Sfatul Popular. Să-mi puneţi o cruce cum are prinţul Şuţu şi să scriţi pe ea: aici odihneşte Papa Leon care l-a tîrît de năbragi pe boierul Pisoschi la împroprietărire şi-i lăsa gura apă cînd auzea de rachiu. Tra-la-la-la.

Ene Lelea fură cîntecul bătrînului şi intră cu el sub umbrarul popicăriei.

Cu rău

Îmi e unchi. L-am pomenit episodic, într-o povestire — cîteva fraze care se vroiau pitoreşti — şi cînd am fost acasă, în concediu, am văzut că mi-am aprins paie-n cap.

Iacătă-l şi pe nepotul care ţine creionul popîndău pe hîrtie şi-l face cu ou şi cu oţet pe cine vrea el. Află că te-am scos de la inima mea, fiindcă m-ai făcut de risul lumii, mi-ai zis în carte pe poreclă, mi-ai zis Papa Leon, aşa cum m-a botezat neghiobu-ăla de Gogodita care vinde la M.A.T. cînd m-am certat cu popa de la noi şi m-am jurat că trec la catolici, cu foanfa de babă cu tot. Te-ai cocoţat şi tu oleacă şi cum ai apucat oala de toartă, tuf! una cu piciorul lui Nae Roşioru. Ai uitat că eu te-am învăţat să-i tai coada ciinelui vostru şi o ureche, ca să se se facă rău şi că m-aşezam buturugă să pui piciorul pe mine ca să-ncaleci mînjii prinşi pe izlaz. Bravo ţie, bine mi-ai făcut, c-am fost prost, nu te-am lăsat să-nghiţi o vadră de apă cînd ai căzut în ochiul-ăla mare de la gîrlă. C-aşa m-am ivit eu, deandoaselea decît ăilalţi, adică bun şi prost cum fac un pas, trosc! strachina... Trinteşte zevzecul de Gogodita o nerozie şi tu, fuga, să nu ţi-o ia alţii înainte: lui Nae Roşioru, lumea-i zice Papa Leon. Îmi zice, las să-mi zică, dar ţie nu-ţi dau voie să-mi zici. Că măcar puteai să spui, Papa Leon e Papa Leon, dar e om cumsecade, nu umblă cu fofirlica, aşa cum face ăla de la Roma care, una, două, dă-i şi dă-i cu războiul... Şi de Gogodita, dacă e vorba, de ce n-ai scris nimic? Dă-i peste bot, pocneşte-l să-i sară dinţii, că nu e om de condiţie. Pe timpul secetei i-a făcut nevasta un băiat şi el i-a pus nume bogat, Marghiloman — na, cică, să-ţi ţină de foame. Dar decît aşa, mai bine-l lăsa păgîn. Asta-i Gogodita. Pune mîna pe creion şi arde-l. Arde-l să-l usture la ficat. Să zici acolo: Ion Lalaia Gogodita e ciuca mincinoşilor din lumea mare... Şi minciuna tot vorbă e, dar ăsta cînd o spune, o crede el jumate şi ăla cui i-o spune, toată. Ce mai, toarnă la minciuni de te lasă năuc. Iar în ce priveşte politica nouă eu zic că-i stingist, fiindc-o ia razna-n ham pînă-l rupe. Greşeşti o dată la gospodărie, el începe să urle: sanc-ţi-u-ne! Adică, dă-i la cap lui Papa Leon. Bun, sancţiune, o primesc, dar pînă una-alta, eşti stingist şi te rad. Cu mine nu-ncape-nvoială la chestii de-astea, că eu şi-n sectorul zootehnic, la crescătorii de animale, nu iert nimic. Ai scrîntit-o? Gata, cu mine ai isprăvit-o, i-ai pus cruce, aleluia. Păi cum?! Sînt eu om blînd, miez de piine caldă, să mă pui cocoleş pe rană, ca pe buruiana de leac, dar dacă nu-mi place cum munceşti, te duc tiriş la preşedinte, mor cu tine de gît. Barem pe Gogodita o să-l fac coleaşă în adunarea generală că mi-a sucit mînţile şi m-a dat îndărăt de la ştiinţă care-i temelia pămîntului şi nu poţi să te joci cu ea că te trăzneşte de vezi stele verzi, oricine-ai fi tu. Chiar dumnezeu, cît era el de tare şi de mare şi de dumnezeu, cînd l-a luat la refec, n-a pus-o de mămăligă şi-a spălat putina? S-a dus de nu-i mai ştii de urmă... A rămas pe loc pungaşul de Gogodita să mă bat în beţe cu el, c-a fost de nimica santinela de la 9 dorobanţi de n-a băgat tot arsenalu-n el cînd l-a prins, noaptea, şterpelindu-mi şireturile de la bocanci. Arma la ochi — şi scapă lumea de-un duşman. Dar s-a făcut nu vede, n-aude, şarlatanul a scăpat teafăr şi se ţine pacoste de capul meu. Într-u alaltăieri la M.A.T. să cumpăr ţigări şi el, cum mă vede, îl apucă şapte mii draci. Se-nvineţeşte ca dalacul şi-ncepe să strige: poftească, poftească, aicea, ca la desfriul Babilonului. Zvîrle banul ca să sune şi Lalaia te serveşte. Ascultă, zic, dă-mi de doi franci „Naţionale" şi leagă cleanţa că ţi se rupe omuşorul. Marghilomane, puiule, face şi el spre mucosul de fi-su, dă-i lui Papa Leon de doi franci cuie de coşciug. Şi mai dă-i, zice, şi-o ţuică de caise, că aia alină vătămătura. Plăteşti tu? Plăteşc... Bun, dacă-i pe asta, iau cinzeaca, o torn pe gît şi mai cer una. O beau şi p-a doua şi mă cioplesc, începe limba să-mi umble-n gură, ca o căţea la ouă. Întîi, zic, sînt plin de năduf ca o capră de rîie. De ce, vere? se miră pastrama bătrînă. De-aia, zic, fiindcă vacile nu mai dau lapte ca înainte. Se-nbuibă, ticăloasele, de baţi toba pe burta lor, dar la mulsoare fac nazuri şi trebuie să te rogi de ele: hai, drăguţă, nu-l mai ascunde, că-mi scoţi sufletul... înţelege şi nu mai da cu piciorul, nemernica Bărăganului. Ce s-o mai întind, zic, merită să le jupoi de vii, pe urmă s-aştepţi să le mai crească o piele şi iar să le jupoi... Păi, da, mă ia la rost, tîlharul de codru, pe tine numai pînă la ciomag te duce mintea-aia nătîngă. Zău, zice, eşti tot tit de prost ca o hîrtie de prins muşte. Pune-le ceapă-n furaje, dacă vrei să ştii. Da, nu gogona ochii cît sarmaua, că ceapa taie greaţa şi sporeşte izvorul laptelui. Moaşa cu ce le îndoapă pe lehuze? Cu ceapă. Ehe, zice, se vede că n-ai avut copii, vai de capul tău. Crezi? zic. Nu, se strîmbă, secătura, vreau să te bag în cofă. Piei din ochii mei, că mi-e silă... N-am băgat că-şi bate joc, aşa că de la M.A.T. m-am dus de-a dreptul la grădină, am smuls două braţe de ceapă verde şi-am trintit-o în ieslea vacilor: mîncaţi să vi să deslege ugerul. Dar mai bine-mi turnam sare la rădăcină, c-a doua zi, în zori, cînd mă prezint la slujbă, brigadiera, fire-ar ea să fie afurisita, cu toată spuza de muieri oploşite-n sectorul nostru, sare, vrăjmaşa, să mă ia în unghii. Ce le-ai dat de mîncare la vaci, ghiuj bătrîn? Porţia lor, zic, cum scrie la regulament. Daa? Da. Atunci, zice, ia şi gustă şi spune-mi a ce miroase — şi-mi bagă găleata cu lapte sub nas. Duhnea a ceapă de te trăznea, dar mă ţin tare. Nu miroase, zic, v-aţi scrîntit la minte, parşivelor. Nu miroase, pot să jur şi pe icoana lui Sfîntul Gheorghe biruitorul. Turnaţi-i o picătură de gaz, dacă vreţi neapărat să miroasă. Miroase a ceapă, strigă tot nămolul ăla de carne muierească, iar una mai arţăgoasă ia găleata şi-mi zvîrle-n faţă tot laptele, de mă face alb de sus pînă jos. Dai în om bătrîn? răcnesc. La ocnă cu tine, la Sărata. Oho, zic, am să te tîrăsc prin toate tribunalele. Şapte avocaţi plătesc şi mai plătesc şapte, vînd casa, vînd tot, rămîn sărac pînă-n pămînt, dar nu mă las pînă nu-nfunzi puşcăria, farfuza dracului. Şi dă-i, şi dă-i, că mi se urcase sîngele la cap. Dar cînd era tărăboiul mai mare, iese inginerul agronom care dormea-n camera de oaspeţi şi-ncepe să strige: ce-i gălăgia asta? Domoliţi-vă! Cine urlă ca-n gură de şarpe? Eu urlu, zic, eu, Papa Leon. Eşti om cu carte, zic, şi te pun martor c-au tăbărît să-mi spargă capul, fiindcă le-am dat vacilor să mănînce ceapă. Le-am dat, dar ele nu ştiu, toantele, că ceapa sporeşte izvorul laptelui. Ceapa? zice el. De unde-ai mai scos şi trăsnaia asta?! Ceapa, zice, zgîndără ugerul, atîta tot. Ceapa nu intră în alimentaţia vacilor. Dăunează. E-hei, dacă nu-mi vii, iarna, la cursuri!...

Asta-i povestea, ceapa e o pramatie şi Gogodita un pui de lele. Eu am spus-o de la-nceput, nu-i daţi ăstuia gestiunea de la M.A.T. pe mînă, că se-nvaţă cu nărav, apucă la băutură şi-ncepe să bată cîmpii, caută cai bălţaţi prin şanţuri. Nu i-o daţi. Sau dacă ţineţi morţiş să i-o daţi, suiţi-l întîi pe cîntar şi să-l sulţi pe urmă tot la două săptămîni, să vedem cîtă prostie dă jos. Am zis, însă am rămas cu zisul, ca blegul cu cîrnatul atîrnat de nas. Dar pînă la urmă adevărul a căzut de partea mea: Gogodita e contra ălora de-un leat cu el, îi calcă pe călcîie şi-i trage îndărăt de la ştiinţă. Pune mîna pe creion şi arde-l. Asta e, cine se ia rău cu mine ajunge de ripă. Scurt şi limpede, mă scoţi din pepeni, mă fac dracul gol, am pe nepotul care scrie la ziar şi te dovedesc.

Desene de TIA PELTZ

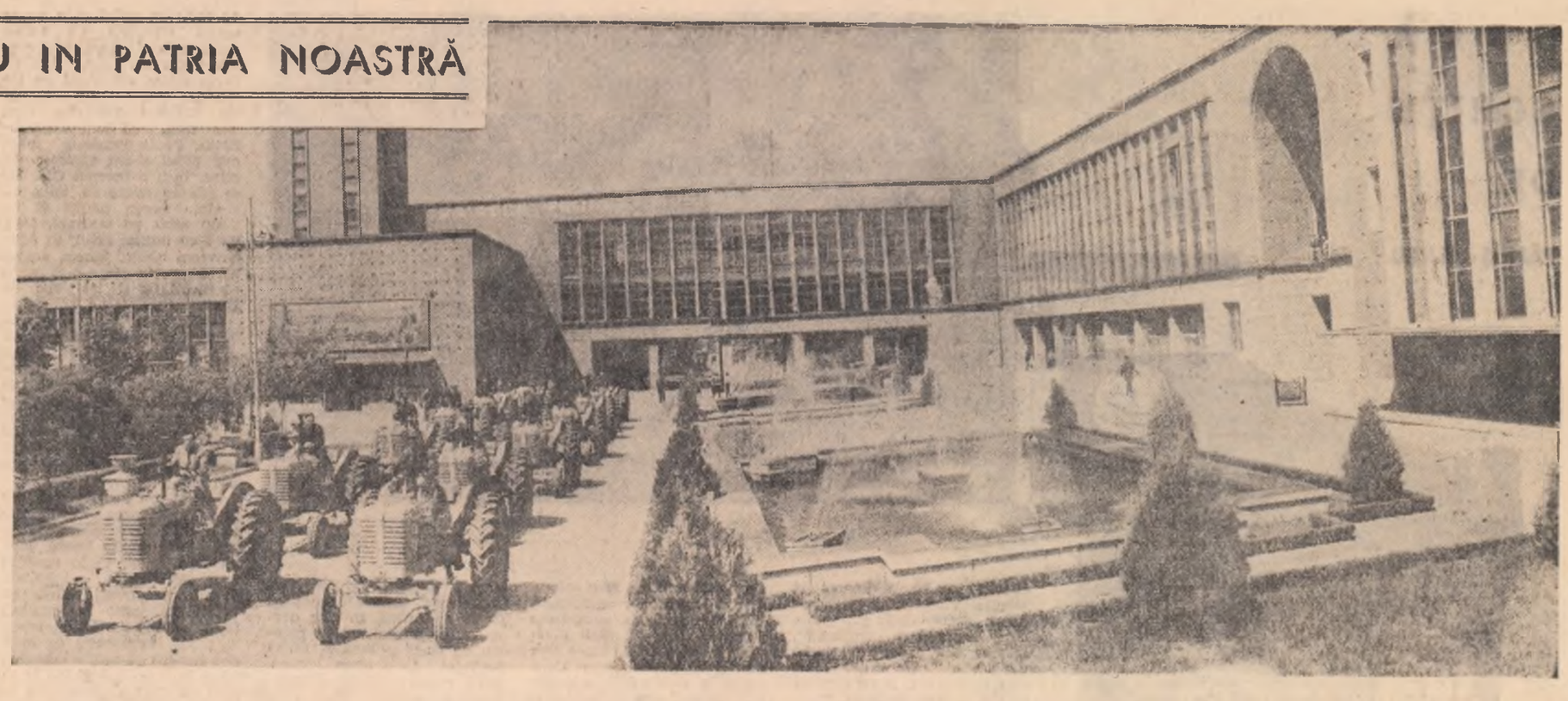

H. Rohan

Intelectuali ai muncii fizice

PEISAJ ŞI TREI PORTRETE CARACTERISTICE

Un portal de fier, lucrat artistic, o pajiște, arbuști exotici, tufe de tuia, uneori o fîntînă arteziană, flori, pomi, o statuie — bustul unei personalități politice, sau artistice, o alegorie sportivă în bronz — alei cu pietriș alb, sau drumuri asfaltate, difuzoare, ecrane de cristal cu fotografii, bănci de grădină.

Un parc ? Nu. Elemente de peisaj industrial, aproape tipice, cînd e vorba de mari unități de producție socialiste. Nici un pictor nu se poate prezenta azi publicului cu o pînză intitulată „Uzină", fără a sugera viața acută a clorofilei între zidurile drepte, de concepție arhitecturală modernă, fără a investi în culori bucuria romanțioasă a florilor, grația sau severitatea portalurilor de fier, poezia aleilor mărginite de plopi și felinare electrice, cu globuri lăptoase, naivîatea veselă a jeturilor de apă, spiritualitatea chipurilor de marmură.

Peisajul cu fum destrămat trist și apăsător pe cioburi dureros de limpezi și albastre de azur, peisajul cu băltoace, ziduri negre și gemulețe mărunte, încețoșate, devine din ce în ce mai categoric o interdicție a realității. În statele de salarii ale multor întreprinderi industriale, alături de strungari, frezori, topitori sau calibrori, pot fi întîlnite și posturi de grădinari calificați. Cuvîntul fum nu e aruncat la întîmplare. Oricît ar părea de idilic la prima vedere un cer albastru deasupra unei uzine, oricît s-ar refuza unei viziuni realiste, cerul de deasupra multor secții de uzine — ani de zile mînjit de fum — este azi albastru.

Exteriorul unei uzine, mai mult decît înfățișarea unui om, trădează schimbările interioare. Dispariția unui coș poate însemna introducerea unui cuptor electric, sau schimbarea întregului proces tehnologic.

De aceea, în peisaj, floarea e vie, nu pălește sub ploaia de zgură, nu se închircește la atingerea otrăvită a fumului. Cerul e albastru. Cel mult, vibrația aurie a dogorii aerului mai poate fi văzută la vîrful coșului. Ferestrele cu multe gemulețe mici corespundeau nu numai concepției de cazarmă-pușcărie pe care capitalistul o avea asupra uzinei, dar și tehnicii înapoiate folosite de acesta într-o țară „eminamente agricolă", deci fără perspectiva dezvoltării industriei: lucrul manual cu dalta, de pildă, făcea să sară așchii, schije din metalele prelucrate. Capriciul conducea nu o dată astfel de așchii spre o soartă tragică a geamurilor. Jocul necesar al manevrării materialelor, barelor lungi și pieselor mari de la o operație la alta, se sfîrșea adesea cu zgomot de sticlă spartă. Un gemuleț mic costa mai puțin. Firește, cei ce trăiau pentru profitul maxim ar fi fost îndurerați dacă n-ar fi găsit această soluție. Marii proprietari de vii puneau botnițe culegătorilor de struguri.

Prin geamurile mari ale unei uzine de azi, se văd noile procese, moderne, de prelucrare, utilajele blindate care opresc zborul anarhic al așchiilor de metal, liniile automate de producție, procedeele chimice, electrice, de transformare a materiei sau unul din cele mai revoluționare procese: desființarea pur și simplu, în anumite cazuri, a prelucrării, prin turnarea de precizie.

Portalurile de fier au fost dorite și executate de muncitori, amenajările, săpăturile, alinierile au fost făcute de muncitori în ore de muncă voluntară, vitrinele de cristal cu fotografiile personalităților din uzină au fost făcute de muncitori, plopii au fost sădiți de ei, felinarele cu globuri romantice ei le-au implintat în asfalt. Tabloul poartă semnele paletei bunului gust colectiv, revelării conștiinței de sine, autorespectului muncitorilor. Înfățișarea estetică a peisajului industrial este un semn obiectiv al nivelului de cultură al muncitorilor. Cînd pătrunzi într-o mare uzină, te cuprinde același respect ca atunci cînd pătrunzi într-un templu al culturii. Cine nu înțelege asta, nu înțelege ceva esențial din epoca pe care o trăim. De pe acum, anumite uzine din țară au faima de pepiniere ale intelectualității muncitorești,

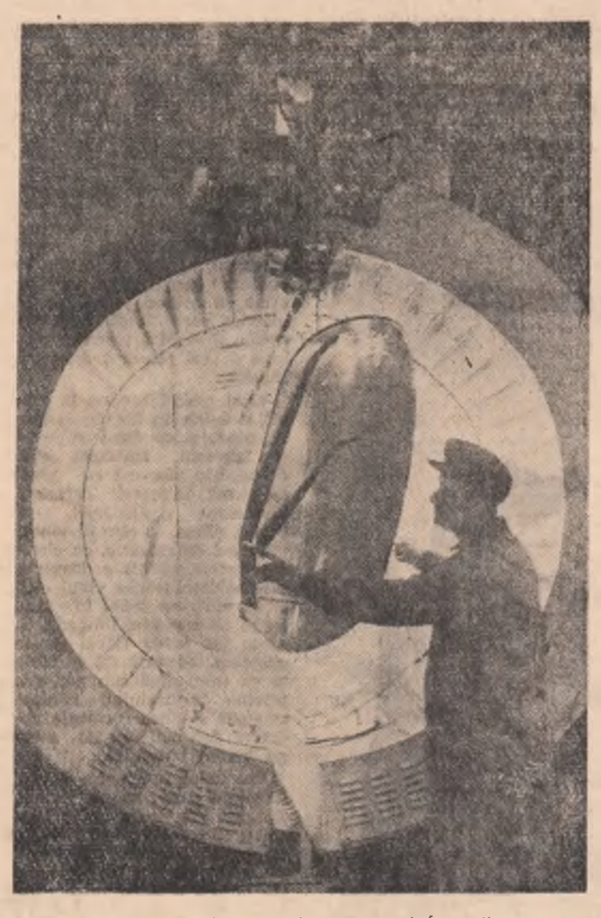

Cuptorul de uscat piese cu raze infraroșii

datorită nivelului înalt de tehnicitate al procesului de producție, pătrunderii științei în producție. Dacă un muncitor de cea mai înaltă calificare în 1944 — care ar fi dormit în ultimii 15 ani — ar intra acum într-o uzină ca „Ernst Thälmann" din Brașov, s-ar simți ca Alice în țara minunilor. El nu ar avea, în anumite domenii, nici un fel de cunoștințe, iar în altele abia ar ajunge la nivelul de înțelegere al unui absolvent de școală profesională.

Însăși existența unei uzine de tractoare în țara noastră i s-ar părea o minune. Apoi, procese tehnologice ca: tratamentul termic prin curent de înaltă frecvență, turnarea cu modele ușor fuzibile sau în coji de bachelită, l-ar face să se simtă analfabet, pe lîngă acest tînerel, de pildă, Dinu Nicolae, care, la 20 de ani, nu numai că știe ce proprietăți are o crustă de turnare pe bază de silicat de sodiu, chimia și fizica ei, dar concepe și construiește, perfecționează utilaje.

Încă de la poartă, din preocupările colegilor săi de azi, ar simți înapoierea sa intelectuală. În stînga intrării, pe un ecran de cristal, sînt expuse fotografii din ultimul film turnat în uzină de clubul cineamatorilor. Actorii, regizorii, operatorii, scenariștii, sînt mecanici, modelatori, sudori, electricieni. Tăieturi din ziarele centrale și locale conțin articole care apreciază laudativ filmele prezentate pînă acum. Cîțiva pași mai încolo, o inscripție pe frontonul unei clădiri cu două vitrine încărcate de cărți tehnice și științifice, îi dezvăluie identitatea: Cabinetul inovatorilor. Înăuntru, o expoziție permanentă de inovații și invenții, majoritatea aparținînd muncitorilor. Filele unei cărți de onoare le reține chipurile, într-o emblemă reprezentînd lauri și steaguri, și fac o descriere laconică a invenției sau inovației. Printre rînduri se întrevăd aventurile gîndirii, inspirația, cunoștințele de matematică superioară, de electrotehnică, de fizică și chimie, de structura metalelor, aterizarea teoriei pe larga pistă a experienței practice muncitorești.

Ziarul pe care-l desface cineva în clipa aceasta nu este scris de ziariști. Autorii articolelor sudează acum undeva în uzină, montează blocul motor, călesc, supraveghează baterille de aer comprimat. O sută doisprezece oameni, de diverse meserii, au căpătat pasiunea presei. Se va vedea îndată că aceasta nu este o vorbă goală. În redacție poate fi întîlnit des un muncitor, cu o figură ascuțită, de veveriță, care nu atrage atenția decît, poate, prin faptul că-și scoate țigara nu din pachetul mototolit în buzunar, nici din tabacheră, ci din căptușala șepcii pătată cu miniu roșu de plumb. Profesia lui: mecanic la montajul general. Numele nu-i poate fi divulgat: secret de redacție. Omul se așează în fața hîrtiei pe care s-au imprimat amprentele degetelor sale îmbibate de negreala muncii, pune creionul pe suprafața îmbietoare și nu-l ridică pînă nu termină ce are de scris. Dintr-o suflare. Cei doi redactori ai ziarului — și ei muncitori (scoși din producție) — citesc materialul și din cînd în cînd zîmbesc, sau izbucnesc în hohote de rîs. Cu mici puneri la punct, articolul pleacă la cules și apare în ziar la rubrica satirică cu titlul permanent „Gică tractoristul povestește". Toată uzina se zbate să afle cine e Gică tractoristul, fiindcă „poveștile" lui arată că undeva — și peste tot — este un ochi care nu iartă.

„Gică" mai scoate o țigară din căptușala șepcii și remarcă amuzat:

— Să vezi ce serios îl ascult eu cînd mă „înjură" și mă întreabă: „Mă, cine-o fi Gică tractorist-ăsta... așa și pe dincolo?"

Fiecare învață în felul lui

O BIBLIOTECĂ NEOBIȘNUITĂ. În viața fiecărui om, intervine într-o zi ceva care o schimbă. Dacă se schimbă în bine sau în rău, aceasta depinde și de om. Sînt oameni în care mocnește ceva. În alții nu mocnește nimic. Se mulțumesc cu munca ce li se dă, își fac fără strălucire meseria pe care au învățat-o, sînt satisfăcuți dacă au ce mînca și îmbrăca, unde dormi, și n-au nici un fel de alte ambiții sau pretenții de la viață și de la ei înșiși.

Voiculeț nu era unul dintre aceștia. Așa, pe dinafară, arăta ca un om vesel, binevoitor. Era vesel și binevoitor din fire. Dar nu arăta cît de posomorît era el pe dinăuntru citeodată cînd se gîndea că viața trece — 30 de ani, 31 — fără să aibă o plăcere prea mare de sine, „o stimă", cum se exprimă el. Simțea că poate fi mai mult decît era, știa și ce-i lipsea: cultura, dar n-avea curajul să se înscrie la școală, nu găsea în sine destule resurse să se apuce de învățat după orele de muncă, deși gîndul că ar trebui să învețe îl obosea mai mult decît dacă ar fi învățat.

Și astfel, amîna an de an ieșirea din impas și pe măsură ce treceau anii îl venea tot mai greu să se hotărască. Sînt asemenea firi care se cabrează în fața celor mai mici plăceri. Și a fi om cult e o plăcere. Poate cea mai mare. Cînd ajungi să intuiești asta și nu te poți realiza, suferi. Așa cum suferea Voiculeț.

Întîmplarea care a schimbat în bine viața lui n-a fost nici dragostea pentru o femeie cu studii superioare, la înălțimea căreia trebuia să ajungă, nici vreo jignire adîncă, răscolitoare, care să fi dat foc ambiției.

Nu. A fost ceva caracteristic vieții muncitorilor dintr-o mare uzină. Un eveniment aparent exterior dar care ține de o legătură de nedesfăcut a vieții moderne: om și mașină. Oricît ar fi de șocant pentru unii, întîmplarea care a schimbat în bine viața lui Voiculeț a fost... introducerea curentului de înaltă frecvență în secția tratament termic și turnarea cu procedee electrice a cămășilor de compoziție la cuzinetii motorului de tractor.

La început, cuptorul de înaltă frecvență a fost pentru el un mister blindat, un fel de mormînt al faraonilor. Un dulap metalic, din care se auzeau doar pocnind automat, la răstimpuri, contactele. I s-a explicat sumar ce arată cadranele ampermetrelor și voltmetrelor, ce rol are releul de timp și i s-au făcut cîteva demonstrații practice pînă cînd și-a însușit conducerea mecanismului. Noul cuptor nu scotea fum, încălzea axele cu came numai acolo unde era nevoie, productivitatea creștea. Voiculeț ar fi putut lucra așa toată viața și ar fi avut chiar motiv să fie mulțumit, dacă n-ar fi fost așa cum era. Un demon a pus, însă, stăpînire pe el chiar din prima zi: curiozitatea. Fiindcă, dacă nu găsea destul curaj în el să se înscrie la școală, în schimb, în fața mașinii, nu făcea parte dintre acei muncitori care se mulțumesc să apese pe un buton, sau să răsucească o manivelă, fără să știe de ce apăsarea pe buton dă naștere unei anumite mișcări, manivela — aiteia. „Faraonii" l-au pus pe gînduri. Așa s-a născut în el dorința vie de a cunoaște... „araba".

Primul lucru care l-a intrigat a fost acesta: de ce corpul metalic introdus în interiorul unui inel inductor, fără să aibă nici o atingere cu acesta, se înroșește, topind plumbul și arama? Această întrebare l-a dus la descoperirea marii frumuseți a jocului de forțe magnetice produse de curentul de înaltă frecvență. Dar ce este curentul de înaltă frecvență?

Și a început să întrebe. Cu timpul, urmînd școala orală, adhoc, a inginerilor din secție, Voiculeț a ajuns să „vadă" prin blindajul cuptorului. „Faraonii" nu erau altceva decît expresia materială a legilor inducției și condensării electricității. Dar, o dată ajuns aici, ca atunci cînd străbați un lanț de munți și fiecare vîrf ce-ți pare sfîrșitul ascensiunii nu este decît începutul unei noi etape, a pornit mai departe pe podișul larg al cărților. Cei care se mulțumesc să apese pe buton, fără să se întrebe ce „faraoni" ascunde mașina în măruntaiele ei, ar fi putut spune: la ce folosește asta, de vreme ce și fără a ști mașina merge, noi producem și cîștigăm?

Da, e adevărat, ar fi răspuns atunci Voiculeț într-un elan spontan, dar ulte cum muncim noi: cărăm cuzinetii în brațe, ca bucătăresele butucii pentru foc.

Și astfel, înainte de a fi acolo unde este astăzi, înainte de a se întrupa din fier și fontă, de a ocupa un anumit loc în spațiu, de a fi supuse legilor gravitației, masa de umplere și linia de transport a cuzineților au luat ființă în capul lui Voiculeț.

Aceasta nu avea legătură directă cu legile inducției, ci cu ceea ce se petrecea în mintea lui învățînd „araba". Înainte, cînd lucra la cuptoarele cu injectoare de păcură, sau cu gaz metan și oxigen, trăia într-o încordare nervoasă permanentă. Trebuia să fie atent în fiecare clipă pentru a preveni primejdia răbufnirii. Cuptorul îl absorbea cu totul. Nu avea răgaz să se mai gîndească la altele în timpul lucrului, de pildă la inovații care nu țineau direct de munca lui, dar care erau legate de ea. De cînd lucra la mașina automată, avea timp de reflecție. Secretele ei îl îndemnau să se gîndească la un lucru surprinzător: cîte cărți sînt într-o mașină. O adevărată bibliotecă. Mașina trebuie citită. Astfel, nu ți se mai pare ca inginerii vorbesc „araba". Sentiment foarte neplăcut care pe Voiculeț l-a făcut multă vreme să se frămînte. Azi, foarte sigur de el, explică, de exemplu, fenomenul care are loc în topirea cuprului și plumbului. Își ridică puțin bascul pe fruntea mare și, cu un zîmbet abia simțit, care-i desenează cute fine în colțurile ochilor, își dă drumul:

— Plumbul și arama nu intră în combinație: se produce numai un amestec fizic cu aspect celular: plumbul, fiind mai moale, prezintă niște scăderi ușoare la suprafața de frecare, îngăduind reținerea uleiului...

Venise vorba întîmplător despre asta în biroul inginerului secției CIF — cuptoare de înaltă frecvență — unde ne aflam mai mulți. Inginerul l-a privit cu admirație!

— Nu mai am nimic de adăugat! Dumneata ai spus tot.

Trebuia să-l fi văzut atunci pe Voiculeț! Important era nu ce spusese. Putea fi vorba tot atît de bine despre orice altă problemă tehnică, important era că el, Voiculeț, ȘTIA! — că de la o anumită etapă a vieții, el, Voiculeț, care rîvnise pînă atunci să aibă cunoștințe la nivelul inginerilor — era idealul lui nemărturisit — putea acum cu ușurință să se joace cu „araba" și să smulgă admirația șefului său, umblat la școli înalte. Și asta, numai fiindcă s-au introdus în uzină... bibliotecile alea.

Gîndirea nu semnează condică de prezență. De acest lucru, Voiculeț și-a putut da seama într-o după amiază, cînd auzind la emisiunea în limba română a postului de radio Moscova că rulmenții pot merge la nesfîrșit fără a fi unși, gîndul lui a și început să lucreze pentru uzină. Un curent de aer rece, trecut prin interiorul rulmentului, îl conservă mai bine decît cea mai corectă ungere. „De necrezut și totuși cît de simplu!" a constatat el cuprins de bucurie. Fiindcă, fără a se gîndi mereu la ceva nou, Voiculeț nu mai are plăcere de viață. E un sentiment pe care-l cunoaște orice intelectual. Problema folosirii aerului comprimat a însemnat, bineînțeles, citirea unei noi biblioteci.

La despărțire, remarc, nu fără admirație, că se poate învăța de la el ca de la un adevărat bibliotecar. Voiculeț înlătură cu un gest de modestie laudele mele, trădîndu-și, totodată, concepția filozofică:

— Timpul trece; de ce să treacă fără folos?

Pe fruntea lui mare, se reflectă incandescența crescîndă a cuzinetului încins într-un cîmp magnetic.

SETEA DE A ÎNȚELEGE. Muncitorul care învață pentru a deveni inginer e un om de admirat. Muncitorul care învață nu pentru a deveni inginer, ci doar pentru plăcerea lui, e de asemenea un om de admirat. Cel dintîi năzuiește la o răsplată vizibilă a eforturilor sale: titlul, și tot ce se leagă de asta, post de inginer, situație de comandant al producției. Interesul lui pentru atingerea acestui scop e robust, fățiș, este interesul clasei muncitoare de a trece posturile de comandă în mîinile celor ridicați din rîndurile sale — și de aceea e de admirat.

Cel de-al doilea, e de admirat pentru că, fără a-și propune neapărat să ajungă comandant al producției, năzuind însă la titlul nobil de muncitor de înaltă calificare și pentru a-și satisface vechea sete de a înțelege, se apucă de învățătură. Ar putea foarte bine să trăiască liniștit, să-și petreacă orele libere cu ocupații care nu cer eforturi atît de mari ca învățătura și, totuși, fără să i-o ceară nimeni, aruncă peste bord tihna liniștit și se înscrie la școală.

E și aici un interes — clasa are nevoie de ingeniși în producție — interesul de a-i deschide drum spre o salarizare superioară, spre o mai mare stimă din partea opiniei publice, care, în ultimul hotarîș, știe că asemenea oameni sînt cei dintîi chemați să aplice în producție cuceririle tehnicii celei mai avansate, pentru a avea în producție cadre de înaltă calificare, la Plenara Comitetului Central al P.M.R. pentru planul de dezvoltare a economiei naționale pe anii 1960-1965 și pentru programul economic de perspectivă, se spune: „În următorii șase ani productivitatea muncii pe salariat, pe ansamblul industriei, va crește cu circa 60—65 la sută, ca urmare a introducerii tehnicii noi, folosirii mai bune a tehnicii existente, adîncirii specializării producției și lărgirii cooperării întreprinderilor, extinderii pe scară largă a metodelor de muncă avansate, ridicării calificării cadrelor, îmbunătățirii continue a organizării muncii și ridicării pe o treaptă mai înaltă a întrecerii socialiste".

— Societatea se dezvoltă, filozofează Tatu Toma, dîndu-și șapca pe ceafă. Generațiile tinere de muncitori vin din școli cu o pregătire teoretică mai bună decît a noastră. Dar noi, care am trecut de 30 de ani și chiar de 35, mai avem încă destul de trăit, vom munci încă multă vreme alături de ei, cam cum o să ne simțim?

Omul care pune această întrebare plină de răspundere e unul din sutele de muncitori de la uzina „Ernst Thälmann", care urmează școala medie fără intenția de a deveni ingineri sau, dacă vreți, cu intenția de a deveni ingineri, pentru a deservi în deplină cunoștință de cauză utilajele de înaltă tehnicitate la care produc, sau vor produce în viitorul apropiat, ca urmare a înfăptuirii Directivelor Congresului al III-lea al partidului. Cereri de înscriere pentru anul școlar ce se termină au fost mai multe, înscrierea, însă, la examenul de admitere, e considerată o mare cinste. De aceea au fost admiși numai fruntașii.

De-a lungul anilor, Tatu Toma a urmat cîteva școli de partid, a fost student al universității serale de marxism-leninism — e un om care cunoaște destul de bine problemele dezvoltării sociale.

— Pe măsură însă ce cunoșteam mai mult, îmi dădeam seama că trebuie să învăț mai mult. Sufeream, ca orice autodidact, de lipsa unor cunoștințe pe care le dă învățătura organizată, la vîrsta normală pentru asta. M-am înscris la cursul seral să fac cîte o clasă într-un an, cînd am aflat de la un prieten că există și un curs special unde se puteau da două clase într-un an.

Tatu Toma mă privește cu un zîmbet abia fluturat:

— Am făcut o ilegalitate. M-am înscris și acolo. În ianuarie, anul trecut, am dat cinci examene, am luat-o pe a șasea, în mai, iunie, anul trecut, am dat alte cinci examene și am luat-o pe a șaptea. Am cîștigat un an, la 35 de ani e mult.

În cursul săptămînii, după-amiaza, învăța materiile mai ușoare, duminica o rezerva lecțiilor mai complicate.

— Nu, fără o bază teoretică nu se poate! revine el la subiectul favorit. Iei papagalicește de la inginer calculul unghiului de tăiere, dar ce fenomene se petrec la atingerea cuțitului de suprafața metalului, de ce e bun acest unghi și nu altul? Tu, care lucrezi, tu nu știi nimic. Un desen desfășurat îl mai citești, dar un desen de ansamblu?... Eu din totdeauna am vrut să învăț, dar nu s-a putut. Cînd am fost la cursurile de partid nu m-aș mai fi mișcat de acolo. Două lucruri mi-au plăcut de mic: mecanica și cartea. Nu mă gîndesc la lecturile literare. Obișnuința de a citi o am. La [illegible] superioară, m-am trezit cum dirzise. Am descoperit virsta adultă, cînd ar trebui să te [illegible] de drept să te [illegible] muncirea. Nu numai pentru mine. Pentru toți din uzină care au depășit 30 de ani. Am [illegible] de ce muncitorii care se izbesc în [illegible] de lipsa unor cunoștințe de geometrie, trigonometrie, algebră, nu [illegible] ar trebui [illegible] ca de [illegible] să [illegible] să [illegible] să înțeleagă [illegible] cărora le dau naștere cu mîna lor, pentru a lucra mai bine și a produce mai mult? Și s-a dat dezlegare.

ORGOLIUL DE A ȘTI. Dorința de a se cultiva a lui Onuț Ion transpare într-o reacție spontană, de o deosebită energie:

— Ceea ce cunosc, discut, ceea ce nu cunosc, nu discut. Cînd văd că omul știe mai mult, mă retrag. Am fost cu o fată la un bal. Elevă la școala medie. A venit vorba de geografie. Eu cunosc aproape toate statele și capitalele, mă interesează, fiindcă vreau să am un orizont, dar n-am știut unde e Polinezia. Am schimbat subiectul. Mă rog, ea trebuie să știe, că învață. Eu am făcut patru clase de liceu, însă înainte de 1948. Știam puțină germană: ea a început să vorbească germana cu mine. Am invitat-o la dans, să nu mă antreneze într-o conversație căreia n-aș fi putut să-i fac față.

Onuț mă privește drept în ochi, avînd aerul să spună: Eu îți mărturisesc dumitale toate astea, așa, între noi, deși îmi ești străin. Altuia, apropiat, poate nu i le-aș spune. Ți le mărturisesc pentru că m-ai întrebat de ce vreau să învăț.

Și, în tăcerea care urmează, înțeleg că tonul energic, ritos, nu este decît o aparență. Ascunde un suflet deosebit de sensibil: în ochii unei fete, Onuț nu vrea să treacă numai drept bălat drăguț, bun dansator — vrea să fie admirat și dorit pentru alte calități, mai de preț. Un lucru simplu: nu vrea să roșească. Nu vrea să fie luat de o fetișcană drept un om lipsit de cultură.

— Pe urmă, nu-mi place să întreb. Cum se face asta? Cum se calculează? Nu-mi place să vadă meșterul că nu știu.

Spune asta nervos, ca omul care simte că trăiește într-un mediu al cărui nivel intelectual îl depășește — tovarășii lui de muncă — și înțelege că nu e deajuns să lucrezi bine, mai trebuie ceva: să faci față la orice clipă cunoștințelor celor din jur.

— Aș mai deștepți tot o să fie, dar vreau să fiu și eu cel puțin ca unii de seama mea pe care-i văd că se descurcă în toate, al dracului!

Fața lui oacheșă, verticală, ochii negri, mici, aprinși în orbitele adînci, nasul drept, îndrăzneț și energia vorbelor sale, au ceva flămînd. Foamea celui ce nu vrea să fie supus umilinței de a nu ști.

— Văd în jurul meu unii care nu se arată să aibă așa o luciditate și tot învață. Vezi că nu-l prea ajută memoria, dar el tot învață. Să nu învăț eu?

Dimitrie Stelaru

Primăvara la Negru-Vodă

Ultima brazdă lucește ca o fîșie de plumb
acum tăiată de cuțitul meșterului.
Pînă unde își dau mîinile cerul și pămîntul,
brazda lucește —
O vietate prelungă peste care au căzut
aschiile stelelor.

Ea închide un anotimp — anotimpul aratului
de primăvară.
Noaptea molatecă, udă, adună somn. Tractoarele,
calde încă, scîncesc și mecanicii le mai dau
zece minute — încă zece, pentru odihnă.
Apoi ca o turmă de metal a secolului trec
drumuri și iar drumuri la întîia brazdă
unde semănătoarele așteaptă
cu gurile pline de boabe.

Soldat

Cum să-mi închid ușa,
Cum să intru în fîntîna mea
Și să dorm învelit cu decoruri japone
Cînd orizonturile au picioare înțepenite?
Cînd cerul gurii mi-e uscat
Și degetele vor amfora dragostei?
Cum să-mi așez umerii între perne
Cînd furtuna mai dănțuie peste pămînt?

Ușa n-o închid și nu dorm —
Ușor îmi desfășor sunetul armelor minioase
Ca fiarele pădurilor virgine,
Repezi ca apele cascadelor —
Ușor îmi desfășor sunetul armelor
Din litere mici și adînci.

3 REPORTAJE DE BUZUNAR

Pasiuni contemporane

Eram la uzinele de tractoare din Brașov.

Prietenul meu vechi, Matei Nicolaie, dispecer, și in orele libere pictor, auzind că mă aflu în uzină, a venit să-mi dea binețe și să mai schimbăm o vorbă.

– Aș vrea să-ți arunci privirile pe o „incercare" de-a mea. De astă dată am alcătuit un portret nu din culori, ci din cuvinte, uite-l.

– Poate că n-aș fi scris, continuă el, dacă eroul meu n-ar fi meritat cu prisosință acest lucru. De mult mă tot bate gindul să alcătuiesc o mică biografie a acestui tinăr. E lăcătuș mecanic, lucrează la sculărie. Are 25 de ani și e un talent promițător in sculptură. Ceea ce mi-a dat ghes să aștern aceste rinduri despre el a fost pasiunea lui nu numai pentru sculptură dar și pentru meserie, pentru tot ceea ce face.

Am citit cele scrise de prietenul meu. N-aș putea spune că indeplineau toate condițiile cerute de un material publicabil. Avea însă, și asta-i semnificativ, căldură și prețuire. Și asta venea de la un om al muncii, pentru un om al muncii.

Cine-i de fapt Gheorghe Rațiu, sculptorul – lăcătuș ? E un tinăr mic de stat, cam slăbuț, dar plin de vioiciune. Are în ochi acel licăr al pasiunii. N-a făcut nici o școală de arte plastice. Nici în familia lui nu a văzut la careva o atare inclinație. Tatăl său era ceferist, mama muncește în gospodăria agricolă colectivă din satul natal. A făcut școala profesională aici la „Tractorul". Din 1952 lucrează numai la sculărie. A intrerupt doar pentru armată. Și-a văzut de meserie. Nu oricum. E unul din oamenii de bază, mereu fruntaș in intrecerea socialistă. Și-i place meseria grozav. Ca dovadă dorește să-i pătrundă și mai mult tainele. Învață la seral. E intr-a noua. Dar la ei la sculărie mai sint doi-trei muncitori care pictează.

Cu cițiva ani in urmă Gheorghe Rațiu a luat o dată un capăt de cretă și a sculptat din ea un chip antic, ce-i rămăsese lui în minte din manualul de istorie. „Mă, tu ai talent" spune-i că i-ar fi zis lăcătușul mecanic Ion Moldovan, un muncitor mai in virstă. Și de-aici a pornit. Azi un chip în cretă, miine altul în ghips și focul pasiunii a inceput să pilpiie. Nu știa să toarne : s-a băgat atunci el insuși cu capul în zăpadă să vadă cum iese. O dată cind tinerii lucrau la dezăpezire a făcut un bust în jurul căruia se adunau oamenii grămadă. Și cum lui îi plăcea foarte mult muzica, i-a indrăgit și în compozițiile sale pe marii compozitori : Mozart, Beethoven, Ciprian Porumbescu, Enescu. Material plastic și-a procurat de la o fabrică.

Primul lui atelier ? Și l-a improvizat intr-un pod la gazda unde locuia. „Cind ai dragoste nu interesează unde și cum lucrezi", îi spunea el prietenilor. Apoi cind s-a mutat la alta, a pus condiția să-i amenajeze un loc unde să lucreze. Locuința lui e o adevărată expoziție : aici sint busturile mele, din colo schițe infățișind pe Lenin, Verdi, Eminescu, Horia, Cloșca, Crișan, Adriana, o fetiță mică de pe strada lui, cîteva busturi ale unor tineri muncitori fruntași, colegi de-ai lui din uzină și o compoziție, „Suprema jertfă", la care lucrează și acum și care vrea să arate jertfele date în luptă de către poporul condus de clasa muncitoare și partidul ei, pentru ceea ce trăim noi astăzi.

Lăcătușul mecanic Gheorghe Rațiu e cunoscut în uzină și în oraș nu numai ca muncitor fruntaș ci și ca creator de opere de artă inspirate din realitatea noastră socialistă. După orele de producție il găsești în atelierul de artă plastică al uzinei ori la cursurile școlii populare de artă de la Palatul Culturii.

I-am dat dreptate prietenului meu. Despre asemenea oameni, despre asemenea pasiuni noi, trebuie scris fără doar și poate.

Vasile Căbulea

„Drujba"

„Drujba" nu-i ceea ce s-ar părea dintru inceput. Drujba – un cadru elipsoidal de otel tubular, verde, un lanț făcut din strălucirii de diamant șlefuit, o cupă în care abia incape litrul de benzină și un motor – jucărie. O smucitură ușoară a demarorului, un pocăit discret, și fulgerele circulare ale lantului tăietor culcă moșii seculari fără nici un efort din partea omului. Azi, la Brateș, au venit doi absolvenți ai școlii profesionale forestiere. Locuri „prepejor", foc mărturisiri complete : „Noi am fost repartizați la atelier, dar am fugit... Vrem să fim drujbiști !" De unde se vede că și la Brateș se făurește tevicu' drujbiști !!

Unde-s vechii tăietori de pădure, cei cu joagărele surde, cei cu sumanele rupte – care le slujeau de pat și velință noaptea, iarnă – vară ? Nu-i aflăm. A rămas un beci... un beci adinc de peste o sută de metri, săpat în munte. Pe fronton, inscripția „anul 1903" : beciul societății „Goetz". Intrau vagoane înăuntru ; aduceau poloboace cu vin de Cotnar, căci aici, la Brateș, petreceau jefuitorii munților : patronii lui „Goetz", membrii familiei regale, șefii „Albinei"... Intrau vagoane cu vin, plecau vagoane incărcate cu aur verde. De asta or fi atitea cruci pe valea Tarcăului ? Aurul s-a plătit cu singe – singele țapinarilor.

In parchetele Goșmanului, unde Hogaș se intilnise cu sălbăticia stihiilor, duduie „drujbele" ; iar în beciul zidit de „Goetz" s-au depozitat alimentele taberei de muncă patriotică.

Mihai Mancaș

Visuri

Sintem culcați toți șase în același cort, pe saltele pneumatice. Pe mine, ca matur, băieții m-au culcat la mijloc, să-mi fie mai cald. Nu de mult, ca o gură de trompetă, luna a vestit stingerea. In tabăra turistică de la poalele Postăvarului, domnește acum liniștea. Se aude doar, pe aproape, curgerea pripită a Timișului și vuietul trenurilor de noapte. Sub pături, pe șoptite, se mai discută incă. Deosebesc în intuneric, la dreapta mea, trei glasuri, la stinga, alte două.

– Eu, rostește incetișor un glas sfios și calm, aș vrea să lucrez ca inginerul care ne-a condus prin termocentrală, la Doicești. Nu-l cheamă Popescu Gabriel ? Ați auzit ? In '49 a făcut parte din prima promoție de pionieri. Ei – oftează visător – cum aș mai sta și eu în sala de comandă, la pupitrul cu opt telefoane, să am intreaga muncă a uzinei sub ochi !

– Mie mi-ar place, îi răspunde o voce gravă dar somnoroasă, să fiu tehnician la „Ernst Thälmann", să fac proba tractoarelor după ce ies de la montajul general. M-aș plimba pe tractor nu cinci minute, ca azi, ci toată ziua. I-aș prinde din zbor orice bătaie suspectă. Că doar au și motoarele bolile lor, nu ? Și doctorii lor.

– Pe mine, se repede un glas care crește pe măsură ce posesorul lui vorbește, m-a lăsat cu gura căscată agregatul „I. V." de la Fieni. Ce, e puțin lucru să produci, în douăzeci și patru de ore, 80.000 de baloane ? 80.000 de baloane inseamnă 80.000 de becuri. V-ați gindit voi ce inseamnă asta ? 80.000 de case luminate, 80.000 de școlari ca noi care își fac temele fără să-și strice ochii... De cum isprăvesc școala, știu de ce m-apuc : inventez o mașină asemănătoare, care să producă insă nu 80.000 de baloane, ci 800.000. Uite-asa ! Și știți ce marcă îi pun ? „Pionier" !

– Băieți ! își cheamă tovarășii alt glas, din stinga, tăios și limpede, voi ați băgat de seamă cum au crescut tufele de gura leului sus, pe zidul turnului Chindiei, la Tirgoviște ? Pe semne că vintul o fi suflat semințele acolo. Ce-aș vrea să știu eu tainele astea : de unde iau plantele atita putere, incit să prindă pină și pe un zid în inalt ? N-o să auziți voi, mai băieți, odată și odată, de-o plantă nouă, rezistentă în orice sol, care să poarte numele meu ?

– Și profesor nu se face nimeni ? intervine categorică o voce aproape bărbătească. Atunci cine-o să-i mai învețe pe copii cite în lună și în stele ? Uitați, eu profesor mă fac. Așa, ca profesorul nostru. Fără el, aflam noi sus, la „Trei Brazi", că de-acolo se văd Bucșoiul, Coștila și Colții Morarului ? Aflam că pădurea de brazi e mai tăcută decit cea de stejar, fiindcă lumina pătrunde mai greu intr-insa și trăiesc mai puține insecte și păsări ? S-a înțeles ? Eu profesor mă fac. Și nădăjduiesc să am elevi mai ascultători, nu ca noi, care după stingere șușotim incă sub pături...

Cinci glasuri – cinci visuri ! Cinci visuri care se prelungesc acum în visele liniștite ale copiilor noștri și care izvorăsc din cunoașterea bogatei realități a patriei socialiste. Cortul răsună de răsuflarea sănătoasă, optimistă, a băieților. Nu mai aud nici Timișul, cum curge pe-aproape la fel de pripit, nici trenul de noapte, care tocmai trece. Dorm în tihnă. Știu bine că visurile lor se vor implini. Și peste ani, devenind realitate, vor imbogăți și ele năzuințele viitoare ale generațiilor ce vin.

Mihai Stoian

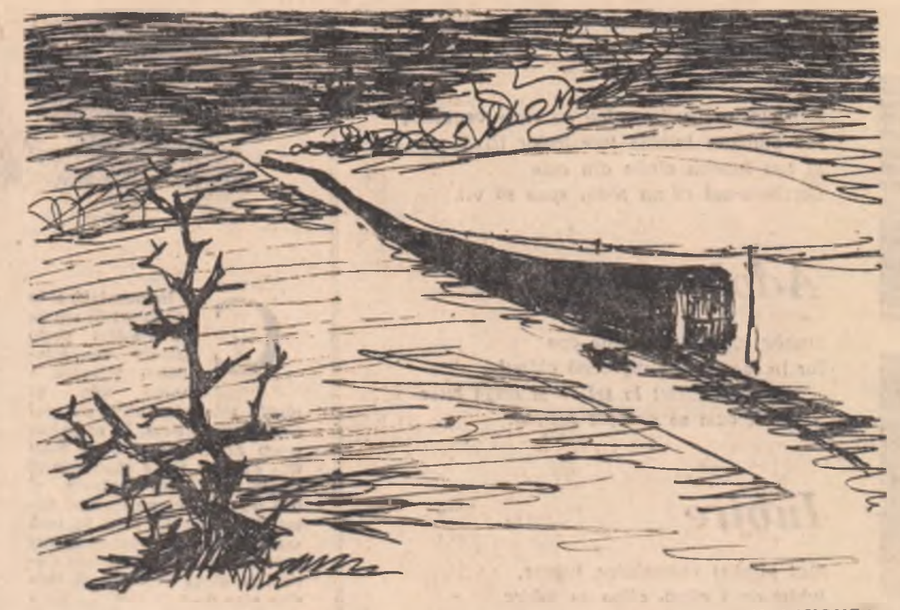

Desen de V. SAVONEA

Pe scara vagonului

Era un tren în timpul războiului, un tren cu regim special, pentru permisionarii hitleriști, cu peste douăzeci de vagoane, cu cîte două și chiar cu trei locomotive, lung și negru ca un șarpe. Venea de undeva din Germania, se prelingea de-a lungul întregii Europe, seara, la orele nouă ori zece, intra în țară pe la Curtici, iar a doua zi ajungea la Prut și trecea mai departe, spre Răsărit. Perechea lui făcea drumul îndărăt, pe același itinerar, de-a lungul unei Europe negre și înfometate. În vagoanele sale păzite cu strășnicie de către soldați din „Militär Polizei", n-aveau voie să se urce călătorii străini de Wermacht, dar pe scările vagoanelor, ca într-un fel de teritoriu liber, ca într-o țară a nimănui, se cățărau și călătoreau zeci, ba chiar sute de călători. Uneori, după trecerea trenului, cantonierii și picherii de linie găseau, prăbușit pe taluzul căii ferate ori zdrobit pe traverse, cîte un soldat hitlerist. Căzut din tren din pricina beției, ori cine știe din ce alte pricini, cadavrul necesita anchete lungi și sîcîitoare, cu procurori militari, cu medici legiști și fotografi. Întețirea accidentelor a dus la înăsprirea pazei trenului, dar în ciuda ei, zeci și sute de călători civili, călători necunoscuți între Arad și Deva, între Sighișoara și Brașov, continuau să desfide primejdia morții și se cățărau pe tampoanele și scările vagoanelor. Și într-o dimineață, spre surprinderea unui lucrător de linie, nu departe de Sighișoara, a fost găsit cadavrul oribil mutilat al unui necunoscut. Cercetările au dovedit că era vorba de un anume Nicolae Voica, invalid de război. Piciorul drept îi era amputat din sus de genunchi și invalidul purta o proteză de lemn. Pieptul, gîtul, maxilarul de jos și fruntea erau ciuruite de gloanțe și la anchetă s-au numărat nu mai puțin de optsprezece locuri prin care intraseră cartușele unui pistol automat, sistem Deimler. Lucrurile s-au petrecut astfel : În gară la Simeria, Nicolae Voica aștepta un tren personal să-l ducă la București. Vroia să-și facă o proteză nouă, ușoară și, după o corespondență istovitoare cu cei de la IOVR, se hotărîse să meargă în persoană la București, să-și caute dreptatea. Dar trenul personal pe care-l aștepta avea o întîrziere de cîteva ceasuri. Și iată că în gară s-a oprit uriașul, neobișnuitul tren de permisionari care, pornit de la țărmul mării Nordului, tăiase pînă aici drum de fum de-a lungul a trei sferturi din continent. Nicolae Voica, șchiopătind, lovind peronul cu piciorul său de lemn, invocînd faptul că era invalid de război, încercase să se urce în trenul acela cu regim dis-

creționar. Bineînțeles, n-a fost primit, ușile vagoanelor au rămas închise și îndărătul lor, ca pe niște ecrane Roentgen, se vedeau, mute și amenințătoare, siluetele înarmate ale santinelelor din „Militär Polizei". „Verboten" ! – strigau cu glasuri răgușite acele încruntate streji-nopți și invalidul de război, umilit la început, apoi stupefiat și în urmă înfuriat, a bătut de-a lungul întregului tren, la toate ușile încuiate. Pînă la sfîrșit, din mijlocul călătorilor cățărați pe scările vagoanelor, cineva i-a strigat cu un glas prietenos, binevoitor :

– Haide și dumneata aici, uite îți fac loc...

Fără să se gîndească prea mult, Nicolae Voica s-a urcat, încleștîndu-se cu mîinile de bara metalică. Apoi a avut loc acest dialog :

– Ești invalid de război, ori de pace ?

– De război. Nu se vede ? Aș fi rămas cu piciorul întreg, dacă nu ne scoteau nemții din moto-ambulanțe, lăsîndu-ne claie peste grămadă în viscol, ca să-i evacueze intîi pe-ai lor. Au fost cîțiva răniți înfricoșați de ideea că aveau să moară înghețați în stepă și s-au agățat de mașini. Au fost izbiți cu paturile pistoalelor peste degete, dar ei nu s-au desprins. Atunci s-a tras o rafală întreagă în ei și au fost impușcați...

Trenul pornise din gara Simeria și alerga spre Orăștie.

– Stai bine ? l-a intrebat într-un tîrziu omul binevoitor pe invalid, făcîndu-i loc, strîngîndu-se și mai mult în colțul său de scară.

– Îs cam slăbit, a răspuns invalidul, dar stau. Ce să fac ?

– De ce nu bați în ușă, să-ți deschidă ? a intrat în vorbă al treilea călător, din marginea cealaltă a scării.

Se uitară toți trei spre geamul luminat și văzură santinela care tocmai își aprindea o țigară, cu fața spre ei, cu o căutătură rea și batjocoritoare.

– Frig, nu ne lasi și pe noi pe coridor ? întrebă unul din cei trei, zimbind cu falsă umilință.

Era o noapte de decembrie, fără zăpadă, dar cu un ger aspru și uscat. Invalidul se ținea cînd într-o mînă, cînd în cealaltă, vîrîndu-și mîna liberă în buzunarul scurtei de postav subțire, neimblînzit.

– E gerulet bine, spuse unul din ei la o vreme, micșorînd și alîntînd cuvintele, așa cum fac oamenii cînd vor să arunmurară deodată, zgribuliți, loviți în față de cuțitoaiele vîntului.

– Uf, mămulică scumpă ! gemu unul din ei și se lipi de bara metalică a scării, înfricoșat, ametit de ger.

Atunci, invalidul întrebă pe neașteptate, făcîndu-i pe ceilalți doi să se cutremure de uimire :

– N-aveți o cridă, ori o bucată de săpun la voi ?

– Dar ce-ți veni cu astea ?

– Uite-așa, să-mi mai treacă de urît, răspunse invalidul cu un aer secret.

– Am o coajă de săpun, spuse unul din cei doi, dar e în lădiță.

În gară la Orăștie, ceferistul deschise lădița și-i dădu invalidului coaja de săpun. Acesta o luă, și o vîri repede în buzunar, ca și cum tocmai pentru gestul acela cu totul comun, s-o bage în buzunar, ar fi cerut săpunul cu atîta insistență. Cei doi se dădură jos pe peron, tropotind cu bocancii, mișcîndu-și brațele, ca să se încălzească. Numai invalidul continua să stea agățat pe scara vagonului, parcă i-ar fi fost teamă să nu-și piardă locul.

– Ai să înghețî, îi spuse ceferistul. Dă-te jos și mișcă-te un pic.

Apoi trenul porni mai departe. La Teiuș ceferistul coborî aproape înghețat și se topi în noapte, cotind după clădirile afumate ale gării. Pe scara vagonului rămase numai invalidul și celălalt om, care părea să fi fost un țăran, ori un tîrgovet sărac.

Sub vagon un jet de abur începu să țîșnească deodată, învăluindu-i pe cei doi călători ca într-o pătură înșelătoare, țesută parcă dintr-o lînă stranie și imaterială. Aburul acela făcu pe neașteptate și mai chinuitoare călătoria celor doi oameni. Învăluiți în caierul alb, plini pe fețe, pe mîini și pe haine cu stropii condensați, cei doi călători căutau cu disperare să se ferească, să-și găsească un loc mai adăpostit, dar nu izbuteau. La prima oprire, ortacul invalidului se desprinse din locul său și, gemînd de durere, spuse :

– Nu mai pot. Cobor aici și stau în sala de așteptare. Hai, omule și dumneata, că înghețî și cazi de-acolo.

– Ba, eu merg mai departe. Trenul porni și, rămas singur, invalidul se încleștă mai tare de bara scării. Santinela iar pieri pentru o vreme din cadra ferestrei. Invalidul se înălță pe vîrful piciorului sănătos, ca să poată privi în coridorul vagonului, apoi coborî pe treapta cea mai de jos. Părea că-i la capătul puterilor. Se ținea într-o singură mînă și aplecat spre tăblia vagonului, se întindea cît putea el de mult, în poziția imposibilă și grea a tinichigiilor spînzurați la muchia unui acoperiș înalt ca o prăpastie. Apoi, sfîrșind parcă o muncă pe cît de scurtă, pe atît de extenuantă, se lipi de bara scării, urcat pe treapta ei cea mai de sus. Așa cum stătea acolo, învăluit în aburii ce ieșeau răscoliți din țeava de sub vagon, chiar și santinela germană, revenind la locul ei de pază, îl privi cu nespusă uimire și spaimă, că încă mai era acolo și că nu căzuse de pe scară, înghețat, scuturat și desprins ca un fruct al unui pom ciudat. Revăzîndu-l ca pe un vechi și grozav dușman, ori ca pe un străin necunoscut, cu desăvîrșire surd, invalidul se ridică iar pe ultima treaptă și începu să bată cu putere în tăblia ușii. Neamțul se dădu în prima clipă îndărăt, speriat de loviturile celui de-afară, apoi, schimonosit de furie, parc-ar fi trăit un vis groaznic cu o lucire stranie în ochi, dădu geamul jos, își smulse pistolul automat și îndreptîndu-l spre cel de-afară strigă din răsputeri, parcă el însuși ar fi fost cel atacat : Zuruck ! Zuruck ! Teufel !...

În clipa următoare apăsă pe trăgaci și gloanțele pistolului automat, într-un șir scurt de pocnete repezi, izbiră în piept, gîtul și capul celui de-afară și l făcură să se prăvălească în noapte.

Trenul alerga mai departe, izbind cu botul locomotivei în bivolii de gheață, care șuierau asurzitor, frecîndu-și spinările de ferestrele și pereții vagoanelor. Tîrziu, la ziuă, s-a putut vedea la opririle în gări că unul din vagoane avea scrise pe peretele de tablă aceste cuvinte, așezate cîte două într-un rînd, aplecate și tremurătoare :

JOS RAZBOIUL !
HITLER KAPUT !

S-a constatat că fuseseră scrise cu o coajă de săpun.

Petru Tolvadia

OAMENII ȘESENALULUI

CRONICARUL SATULUI

Portretul i-l văzusem la expoziția de pictură, deschisă în mai, la gospodăria colectivă din Livedea. Înfățișa un om albit înainte de vreme și albul părului îi învăluia parcă toată făptura – și zimbet și îngîndurare – cu ochii scrutători și cu o zvîcnitură de rîs în ei.

Viața sa mi-a povestit-o Socrate Ene într-o înserare calmă, de aprilie, acasă la el, în boschetul cu viță de vie, în fața casei. Fișa biografică se poate rezuma astfel : are 40 de ani, s-a născut aici, la Livedea, împreună cu alți 6 copii, la 5 pogoane, cîte avea familia. A învățat patru clase primare și a plecat să-și cîștige pîinea prin străini. Pămîntul trebuie să rămînă pentru fete : să se poată mărita.

A intrat la croitorie, la cismărie, apoi băiat de prăvălie și vînzător la zarzavagiii din Obor. A mers, – ca Gorki – din stăpîn în stăpîn, din meserie în meserie și nu s-a putut obișnui cu nici o dugheană, cu nici un patron. Și cînd te gîndești că biata mamă-sa visase să-l căpătuiască la București ! Se socotise ea, cu mintea ei de țărancă naivă, care mai credea în minuni, că are să găsească băiatul ei un patron cu o față pe care s-o dea de nevastă fiului ei. Sau – și mai bine – un patron fără copii, pe care să-l impresioneze supușenia și vrednicia băiatului și să-l înfieze. Dar se vede că nu mai era de mult vremea minunilor sau n-a avut el noroc, și pace !...

Ca Gorki – a citit singur, mult, flămînd, pe furiș. Eliberarea l-a găsit în pragul maturizării. În 1945 a intrat în partid. Revine în sat și, în 1949, intră în gospodăria colectivă printre primii, fiind alături de președinte – inițiator și agitator pentru colectivă.

De-atunci a trăit viața satului, a colectiviștilor, cu ei s-a ridicat la față lumii.

Și poate că rapsodul, povestitorul vieții noi din satul lui, nu s-ar fi apucat de scris niciodată, dacă în anul trecut nu i-ar fi cerut raionul de partid Urziceni să țină un fel de conferință despre colectiva lor – în fața activului.

Socrate Ene s-a înapoiat acasă, emoționat. Nu se gîndise niciodată să scrie. Citise mult, adevărat, dar de la a citi ceea ce scriu alții, pînă la a scrie tu însuți, e cale...

L-au înconjurat amintirile din toate părțile. A scris cîteva rînduri și cuvintele s-au poticnit. A pornit prin sat. Era toamnă, se culeseseră viile. Și s-a dus – ba la unul, ba la altul și, la un pahar de vin – la zece, – povestind și amintindu-și, s-a născut cronica satului Livedea.

Noaptea, tîrziu, cînd a pus din nou mîna pe creion, cuvintele au sunat singure. – Mușcau ironic, glumeau amar. Satul și-a văzut scrisă pe hîrtie istoria veche în aqua forte.

Frazele curg domol, sfătos, ca-n povestirea unui Ion Creangă muntean. Pe alocuri însă, simți ascuțișul pamfletului arghezian și expresia incisiv – lapidară.

...Zice că satului Livedea îi spuneau cîndva autoritățile – în bătaie de joc – Mucoasa. Era aici sărăcie multă, atît de multă că fetele și flăcăii nu era chip să se căpătuiască prin alte sate – măritîndu-se sau însurîndu-se. Sărăcia lor era vestită – toți îi ocoleau.

...Boierii însă, nu ne ocoleau. Prințesa Ana Calimachi străjuia hotarul satului dinspre miază noapte. Avea biata prințesă un mare necaz ; moșia de la Livedea nu-i ajungea nici măcar pentru țigări. Vecin îl avea pe Stelian Popescu, despre care oamenii spun că ar fi cumpărat moșia pe lucru de nimic, de la unul care o cîștigase într-o noapte la cărți. Urma moșia lui Al. Marghiloman, cel de-a incheiat pacea rușinoasă de la Buftea, în 1916. Asta își trimitea cămășile la Londra să i le spele... Vecin cu Marghiloman era moșia lui Scarlat Niculescu – muncită în intregime de cei din Cătrunești. Nu era rău boierul, de-aia nici dumnezeu nu l-a mai lăsat să moară pe perna lui, ci i-a luat sufletul din mersul trăsurii, pe cînd se ducea la București, la zaiafete".

...În cerul ăsta de prinți și mari boieri trăiam noi, livezenii... ce noroc pe noi !"

Istoria continuă. Tonul amar – ironic se schimbă. Cronicarul satului contemporan Livedea e agitatorul care militează pentru societatea comunistă. Humorul vine să coloreze, pe alocuri, întîmplările mici dar semnificative, vin să salveze tonul uneori prea general și retoric. Prin viața satului au trecut, de neuitat, vizitele conducătorilor partidului și vizita lui Nikita Sergheevici Hrușciov. Livezenii, de care-și băteau joc autoritățile de altă dată, au stat de vorbă cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej trecînd peste cîmpuri, arătîndu-i ce-au reușit să facă și ce mai au de făcut ; s-au sfătuit cu tovarășul Nikita Hrușciov despre producția de porumb, despre șeptelul de vite și furaj-siloz.

– O să vă ajutăm – a spus tovarășul Nikita Hrușciov. Vă învățăm să însilozați (era în 1956). Dacă pierdeți, împărțim paguba pe din două, iar de cîștigați, al vostru să fie cîștigul".

După cîte am înțeles din „Cronică", a fost și un schimb de proverbe între tovarășul Hrușciov și Socrate Ene, căci tovarășul Hrușciov i-a zis rizînd cu toată fața : „O să ne răfuim noi !" – tot în proverbe.

Pe aici a trecut în 1954 Tudor Arghezi. A văzut satul – dispensarul, casele noi, acareturile gospodăriei, a mers pe cîmp, și-a oglindit gîndurile în noua față a Bărăganului. Pe urmă a văzut satul Livedea – livadă, – s-a oprit în casa fetei Voica și-a fost ca-n versurile :

„Din prispa ta vreau să-mi aduc aminte,
Din geamul tău gîndi-voi la trecut"...

căci casa fetei Voica era cea mai veche în satul acela nou și pasul a făcut popas aici, gîndind la veac și timp nou...

A stat mult de vorbă și cu Socrate Ene, iar la sfîrșit a scris, cu litere-furnici, cuvintele cu măduvă dulce – cinci rînduri argheziene – în cartea de aur a colectivei.

„În satul Livada aș vrea să mă mut cu copiii și caprele și cîinii mei, să stau într-o casă ca a fetei Voica și să mă gîndesc că s-a schimbat lumea și țara și peisajul gospodăresc numai în cîțiva ani. Omagii frămîntatului socotitor Socrate Ene, care ne-a delectat o dimineață cu teafără D-sale personalitate – și noroc !"

Pot figura ca motto la o nouă Romînie pitorească și la viitoarea cronică a satului Livedea, la care scrie acum Ene Socrate.

Dar eu mai stau să mă gîndesc la celălalt fapt semnificativ, – o sarcină de partid a trezit un rapsod al satului nou. Energia, talentul – care zăceau undeva, în stare latentă, au fost trezite la acțiune de partid.

Florența Albu

Constanța Buzea

De pe pămînt

De pe pămînt mă uit adînc în sus,
Și parcă nu pătrund imensa lume,
Și gîndul meu aprins nici n-a ajuns
Să calculeze stele fără nume.

Un fulger frînge-n fața mea un vreasc,
Fierbinte urcă soarele din mări,
Și din pămîntul meu abia mă nasc –
Puzderie de vise și-ntrebări.

Respir, prin pieptul timpului, trăind.
Ce-i timpul, de mă-nalță și mă soarbe ?
Tot am ajuns în veacul cînd se-ating
Aceste aspre mîini, cu stele oarbe !

De gravitatea care m-a robit
În mina ei adîncă de-ntuneric,
Descoperindu-i cheia, în sfîrșit,
Atomul – pot de-acum să mă desferic.

Și n-am să las pe nimeni să distrugă.
Milenii de efort n-au fost în van.
Nu-i drumul meu spre stele, pentru fuga
Dintr-un imens incendiu pămintean.

Că am venit acum abia în lume,
Nu-i o-ntîmplare ; visători de rînd,
În numele meu, simplu, pentru mine
Au nimerit din greu cu trup și gînd.

Să apăr, și să zbor, și să revin
Tot pe pămîntul meu, arzînd de flori.
În mîi de generații, mai deplin,
Și mai uman, și mai cutezător.

●

Negoiță Irimie

Istorie

Caligrafia brazdelor sub soare
Bunicul o-ncerca peste pămînt,
Deceniile se scurgeau amare
Și anotimpuri vechi roteau în vînt.

Și coasa lui prin ierburi o aud
Dind drumul toamnei tot mai sus spre cer;
Cocorii trec ca un ciudat echer
Ducînd fantoma toamnei către sud.

Rămîne cerul înecat în noapte;
Pe șes revolta izbucnește-n focuri,
Coasa bunicului cosește cerul,
Lanuri de foc din Nouăsuteșapte.

Dar l-a străpuns necruțătorul plumb.
Căzu în beznă sărutînd pămîntul.
Fosneau în preajmă aripi de porumb
Și anotimpuri vechi rotiră vîntul.

Și de atunci stă plugul în țărînă,
Visînd sclipirea brazdelor de lut,
Dar coasa lui pe cer o să rămînă
Simbol al răzvrătirii ce-a trecut.

DINTRE SUTE DE CATARGE...

Singur

Zvîrleau castanii-n mîne cu stele vegetale,
Mă pălmuia lumina ferestrelor tîrzii
Și îmi fugeau aleile din cale
Certîndu-mă că nu ți-am spus să vii.

Adolescență

Soarbe luna tresăriri de ape
Iar în lacul gol și-ngroapă chipul...
...Te-am sorbit la tei — și lîngă buze
Simt cum se apropie nisipul.

Iubire

Sînt pilpîiri vremelnice, fugare,
Iubiri de-o clipă, clipe de iubire,
Zvîrlindu-ne pe rînd în fiecare
Riscăm a fi o simplă pîlpîire.

În stîncă valurile bat de veacuri;
Ea își păstrează dură-ngemănarea
Cînd tot nisipul plajei în risipă
C-un singur val, îl frunzărește marea.

●

Platon Pardău

Cuvînt

Suit-am versu-acest din călimară
pe cînd grădina mea se pregătea de vară
și aprindea între ceruri și pămînt
întîiul rod, întîiul cînt.

Cîntările acestea simple
le-am strîns în pumni și le-am purtat în tîmple
c-a fost menirea mea doar să le-adun,
să le ridic în vînt și să le sun,
să le întorc prin timp și rouă
modestă-mbrăcăminte nouă.

Poate silaba-i încă nemlădie
că n-au bătut-o teascurile-o mie;
ea s-a născut, așa, din vîlvătaie,
cum fontele din flacără se taie:
dar poartă-nscrisă-adînc, pe cerul feții,
pecetea arderii, a tinereții.

●

Titus Andrei

Pe prispa bunicilor

Ca-ntr-o covată albă amiaza m-a culcat;
De pălimari stă umbra lipită și puțină
Iar pe sub streașini curge un cîntec fredonat
La margine, pe cîmpuri, de-o combină.

E astăzi altul satul oprit în pragul ușii
Și soarele se culcă pe acoperișuri noi —
Numai în răsfirarea luminii, corcodușii
Încheagă pentru-o clipă un plug tîrșit de boi.

La Istria

Înmuguriri de piatră, columnele zac frînte...
Doar în răstimpuri cerul coboară peste ele
Și marmora începe din nou să se frămînte
Și de sărutul vremii încearcă să se spele.

Gh. Chirculescu

Asemeni Partidului

De-ai rătăci vreodată pe drumuri neștiute,
Cînd noaptea se prăvale pe negrele ei plute
Și vîntu-ți dă tîrcoale cu mîngîieri tăioase,
Învăluindu-ți mersul în valuri neguroase
Și ai zări, deodată, o mînă că-ți întinde
Adînca ei căldură ca soarele fierbinte,
Că-n viață suind pașii să nu-ntîlnească vidul;
Cu-această mînă bravă se-aseamănă Partidul.

Și de-ai simți pe umăr o crudă inerție,
Cum te pătrunde, rece, cu gheara ei pustie,
Și-apoi căzînd în tine, nedeslușindu-ți drumul,
Din stolu-atîtor vise să nu-ntregești niciunul, —
De-ar răsări atuncea o flamură senină,
Ca fruntea-ți tulburată s-o scalde în lumină
Să-adune-ntr-o văpaie visarea și avîntul,
Să poți în fapte mîndre încununa cuvîntul,
Cu flamura aceasta ce-nsenînează-abise
Se-aseamănă Partidul făuritor de vise.

Printr-un deșert de-ai trece cînd arșița adie,
Și seceta te-mbracă în zeghea-i cenușie,
Cu gura-arzînd de sere, strein și singuratic,
Sub aspra-năvălire a mării de jeratic,
De-ai întîlni în cale un limpede izvor
Să-ți susure sub buze cristal răcoritor,
Să prindă viața iarăși țăria ei de cremeni;
Cu-această apă vie Partidul e asemeni.

Asemeni e Partidul cu cîntul de furnale,
Cu flăcările apei născînd hidrocentrale,
E cutezanța muncii și tinerețea țării,
E viersul ce se-ncheagă în cîntecele zării,
E brațul ce aduce lumina pe pămînt —
El, făurar a toate cîte vor fi și sînt!

●

Nicolae Arău

Viziune

Iată: se leagănă plopii,
și freamătă-n foșnet lumina,
Adesea de ei mă apropii,
Și mă sprijin de trunchiuri cu mîna.

Privesc cu se mișcă înaltul
Se alătură unul de altul,
De parcă și-ar spune ceva...

Văd zborul de frunze-argintii,
Dar îmi pare
Că numai cînd se leagănă-s vii
Plopii subțiri pe cărare...

Luceafărul

MENȚIUNE LA CONCURSUL „LUCEAFĂRULUI"

Ce înghesuială e în autobuz! Și am fie mers astfel peste șaizeci de kilometri, Miroase a haine ude. Și ploaia asta nesuferită nu mai contenește o dată. În orice caz n-am ajuns prea bine. S-au dus de ripă toate planurile și visele mele. La douăzeci și trei de ani sînt un scriitor ratat. Dacă aș fi trăit la țară mai multă vreme, tot ar fi fost ceva, m-aș fi obișnuit mai curînd cu viața de acolo. Și mașina asta nu mai pleacă... Ce-o fi așteptînd? Ar fi frumos să mai rămînem în pană pe drum. Călătorul de alături și-a pus sacul pe picioarele mele. E îmbrăcat el bine, dar sacul îl trădează că e de la țară. Mai toți din autobuz sînt de la țară. În fine, își pornește și ăsta motorul. Sînt prieteni cu toți: unii îl strigă pe șofer tovarășe Mămăligă, alții pur și simplu Mămăligă. Caraghios șofer! O mînă de om. Își pune șuba împăturită sub el ca să ajungă la volan. Și taxatoarea e voinică cît șapte de alde Mămăligă. S-a urnit mașina din loc. Adio, asfaltule! Cine știe cită vreme nu ne vom mai vedea. Ce bine era dacă rămîneam un an sau doi repetent la facultate! Ah, Bucureștiul, iată un loc unde nu știu dacă am să mă mai reîntorc vreodată. Adică n-am să mai ajung eu să dau ochii cu cei de la redacție? Trebuie să-i mai văd o dată ca să le demonstrez că n-au avut dreptate. Mi-au spus că nu cunosc viața, dar că nu-mi lipsește sprinteneala condeiului. Parcă aș fi trăit pînă acum pe sub pămînt. Dacă nici eu nu mai cunosc viața, atunci cine o cunoaște? Uite, acum sînt între oameni, în mijlocul vieții, ce dracu aș putea scrie? Afară plouă și acesta este un aspect interesant. Dar altceva? A, da, și șoferul acela mărunt ar putea să-mi umple vreo două pagini. Aici discută toți. Ce poate fi bun pentru literatură din spusele lor? Nimic, sau aproape nimic. Despre recolte, despre kilogramele de grîu la ziua muncă, despre mărfurile de la cooperativă, dar despre astea nu scriu ziariștii destul? Ce să se mai amestece și scriitorii? În mașină vorbesc vreo patruzeci de guri, dar eu ca tînăr scriitor ce pot să adun de aici? La naiba, tînăr scriitor! Am vrut să fiu așa ceva, dar nu mă ajută talentul, sau n-am fost înțeles de redactorii de la gazete și edituri. Nu, fraților, degeaba ați vrut voi să mă îmbărbătați că aș avea talent. N-am pic de talent, asta este. Așa spun ei tuturor tinerilor ca să nu-i supere. Bine, dar eu sînt un tînăr începător de mai mulți ani. M-am săturat să tot scriu cînd trimit materiale redacțiilor: „N-am mai publicat niciodată". Și ăsta mi-a stîlcit bombeul cu sacul lui. Îmi vine să și rid. Cum nu cunosc eu viața, fraților, cînd suport pe laba piciorului sting un sac cît toate zilele, într-un autobuz care mă duce la țară? Adică voi din redacții cunoașteți viața mai bine decît mine? La prima ocazie — trebuie să mai am o astfel de ocazie — am să vă întreb dacă ați suportat vreodată gogeamite sacul pe labele de la picioare. Mi-a spus mie unul că a stat șase ani la țară înainte de a ajunge redactor și scriitor, dar îl pot eu crede? Poate că așa se laudă el. Și în fond, dacă tuturor care bat la poarta consacrării literare li s-ar deschide poarta, atunci cine i-ar învăța pe țîncii aceștia? S-ar putea de exemplu să fii și profesor și scriitor, nu s-ar supăra nimeni din pricina asta. Eu, dacă aș ajunge scriitor, aș rămîne toată viața la țară. Spun asta acum, dar cine știe dacă m-aș ține de cuvînt! Deocamdată sînt numai profesor la țară. Cum or fi elevii mei? Parcă-i văd, o grămadă de băieți îmbrăcați în haine din postav de casă și fete cu cîte două rochii pe ele și cu mucii la nas. Te pomenești că un elev de-al meu va ajunge scriitor și peste vreo cincisprezece ani, cînd voi fi un om în toată firea și mă voi duce la vreo revistă să-mi publice ceva, voi da cu ochii de el și-mi va zice: „Matale ai ceva condei, dar îți lipsește cunoașterea vieții". Ce dracu o fi având ăsta în sac? Nici nu mă mai pot mișca, așa înghesuială este. I-aș spune, dar mi-e teamă că mă cotonogește. Poți să știi ce fel de oameni sînt și țăranii ăștia? O fi fost la oraș cu ceva produse să le vîndă și nu le-a vîndut. Acum rîd cu toții. O bătrînă a zis ceva, dar eu n-am fost atent și n-am auzit nimic. Ce-o fi zis baba de rîd ceilalți așa? Dacă a zis o prostie, mai bine că n-am auzit; îmi făceam o impresie rea și despre ea cu toate că eu îi simpatizez mult pe bătrîni. Ce mă interesează pe mine? Dar rîd. nu se încurcă! Cel cu căciulă neagră din fața mea, ride cu o gură pînă la urechi. Și-a spălat dinții azi dimineață și acum face caz pe chestia asta. Fetișcana de dincolo zîmbește abia subțiindu-și buzele. O fi văzut și ea la vreo artistă de cinema strîmbătura asta și acum face la fel. Altfel e simpatică fetișcana. Este ori socotitoare, ori dactilografă la gospodărie. Sau brigadieră. Brigadierii sînt, dacă nu mă înșel, un fel de funcționari. Și baba vorbește și ride de parcă numai ea ar fi în autobuz. Se laudă că i-a zis ea secretarului de partid de la raion să-și dezinfecteze cizmele dacă vrea să între la viței că altfel nu-i dă voie. Și ceilalți o cred, ba unul spune că și el ar fi făcut la fel. Și la urma urmei de ce rid oamenii cînd baba spune că secretarul și-a scos cizmele și a intrat la viței în ciorapi de lînă? Păi, dacă ești secretar de la raion, te poate descălța o babă de la viței?

Ploaia a stat. Ba pe aici n-a plouat de loc. Nu mă mai uit la oamenii din autobuz; nu sînt interesanți. Privesc pe fereastră. Ne-am oprit într-o stație, a doua sau a treia. Au coborît doi călători și vor să se urce cinci. Nu-mi vine să cred că vor mai încăpea. Și șoferul de o șchioapă îi îndeamnă să încerce că se mai poate face loc. Eu nu i-aș permite uriașei taxatoare să pună mîna pe mine și să-mi arate cum trebuie să stau ca să se mai facă loc în mașină, așa cum procedează ea cu cel din față. Pe firma aceea scrie: Gospodăria agricolă Ciocîrlia. Clădirea e nouă, firma este frumoasă, în spate se vede o curte mare, măturată lună, dar ce oameni și ciocîrlenii ăștia! Nu puteau să pună și ei o plăcuță ca lumea deasupra ușii din dreapta? Auzi: Grădinița de zi pentru copii. Abia de poți s-o citești. Va să zică nu exista în tot satul un învățător sau profesor care să fi caligrafiat ca lumea și să fi scris copii cu doi i? Năsucurile care se strivesc de geamul ferestrei mari și luminoase sînt drăgălașe. În refugiu, în timpul războiului, cînd eram și eu copil, prietenii mei și cu mine umblam cu burțile goale prin praful de două palme. Oare și la Urluia o fi o grădiniță ca asta? Poate și elevii mei or fi curățel. Dacă nu, îi pun eu pe roate. Va trebui să-i controlez zilnic. Dar ce, sînt dădaca lor? Mă duc, îmi fac orele și mă întorc acasă să citesc. De scris n-am să mai scriu nimic. De unde să te inspiri? Cei de la secția de învățămînt mi-au spus că mă voi ocupa și cu echipa de teatru. Ce, eu sînt regizor? Doar să scriu o piesă și să o pun în scenă. Își vor bate toți joc de piesa mea. Cum să scriu eu o piesă? Ce știu eu din viața oamenilor acestora? De exemplu, ce rol i s-ar potrivi fetișcanei din față?... O inginer agronom care se îndrăgostește de un colectivist. Ar fi extraordinar! Cine știe ce timpenie o să iasă din piesa mea. Mai bine n-am să scriu nimic. Eu pierd din vedere o chestiune esențială, că mă duc la țară. Dacă am să stau acolo, îi voi cunoaște pe oamenii aceștia. Ia te uită, tînărul cu scurta îmblănită și cu capul gol îi spune femeii de alături ce trebuie să facă pentru a scăpa de petele maron de pe față. Femeia îi spune tovarășe doctor. Despre aceasta ce trebuie să gîndesc? Cred că tînărul doctor face pe nebunul. Dar dacă e sincer și face totul din dragoste pentru meserie? Mai curînd cred că acesta este adevărul. Să-mi fie rușine că îi judec eu pe oamenii despre care știu atît de puțin. Nu mai vreau să mă gîndesc la nimic, dar nu pot. De ce s-or fi uitînd la mine de parcă aș fi venit dintr-o altă lume? Li s-o fi părînd curios că nu scot nici o vorbă? Tînărul de pe prima canapea, care îmi făcea impresia celui mai necioplit om, s-a ridicat și a oferit locul unei femei urcată de la Cobadin! Mă mir de toate cîte le văd, de parcă acum aș fi picat din lună. Să închid ochii și să încerc să dorm. Acum vorbește fetișcana. Deschid ochii numai un pic. Ba nu, pot să ascult și fără să mă uit, din moment ce m-am hotărît să stau cu ochii închiși. Povestește că fără basma roșie nu s-a suit niciodată pe batoză ca să dea grîul la treier. Doamne, a dormit peste două săptămîni! Să deschid ochii numai pentru o clipă. Am văzut-o. Rămîn la convingerea mea că e dactilografă; și s-a și suit pe batoză? Adică eu să fiu profesor, iar la vară să mă suie gospodăria colectivă, să dau grîul la treier! De ce nu? În viață omul trebuie să știe să facă de toate. Mă voi duce chiar eu să cer să lucrez la batoză. Am să fac o impresie extraordinară cînd mă voi duce la președinte și-i voi spune: „Vreau să dau și eu vreo două zile grîul la treier și să dorm noaptea la arie". Mamă, ce figură o să facă și mă va întreba: „Dar știți dumneavoastră, tovarășe profesor, să dați grîul la treier, veți rezista să dormiți în paie sub cerul liber?" „Ehe, băiete," adică nu-i pot spune președintelui băiete. Trebuie altfel. „Ascultă, tovarășe, îți închipui că nu m-am suit în viața mea pe-o batoză?" El își va închipui că m-am suit, dar eu nu l-am mințit, i-am pus doar așa o întrebare. Mă uit și eu ce fac ceilalți și mă iau după ei. Parcă mă văd sus pe batoză cu minecile suflecate... Dar dacă urluienii lucrează cu combinele? Am citit că alea fac totul. Chiar dacă lucrează și cu combine, și cu batoza, n-o să am eu norocul să cad într-o echipă care lucrează la batoză. Mă urc și pe combină, dar combina merge și aș putea să cad. Mi se pare că are o balustradă, parcă așa am văzut la un jurnal cinematografic, dar nu sînt sigur. Nici la cinematograf nu sînt atent. Nu puteam să casc mai bine ochii, să văd dacă are sau nu are combina balustradă? Să-l întreb pe omul de alături? Mă fac de rîs. Nu știu nimic. Mă duc acolo să-i învăț pe țîncii aceia, dar dacă unul o să mă întrebe dacă are sau nu are combina balustradă? Pe de o parte trebuie să aibă, ca să se țină de ea omul care lucrează sus, dar pe de altă parte omul acela nu stă acolo ca să se țină de balustradă, ci ca să facă ceva și dacă face ceva e și normal că nu se mai poate ține de nimic. Sînt un prost. Toți oamenii din autobuz sînt mai deștepți ca mine. Pînă și baba care îngrijește de viței. Omul din stînga îmi zîmbește și îmi spune să-l scuz că mă deranjează cu sacul, dar le-a luat copiilor de îmbrăcăminte și încălțăminte și vreo zece kilograme de mere. Credeam că țin pe laba piciorului sting niște produse nevîndute și mere pentru copii. Trebuia să-i spun că nu face nimic, sau să-l întreb în ce clasă sînt copiii, dar eu am tăcut ca un mut ce sînt. Iartă-mă omule! Credeam că mă voi prosti la țară, dar văd că nici n-am ajuns bine și-mi dau seama că de abia acum încep să cunosc viața. Am trecut de Adamclisi, deci au mai rămas trei kilometri pînă la Urluia. Mă simt minunat în mașina asta. Motorul trage din plin. I-au trebuit patruzeci de kilometri pînă a ajuns să bată așa de bine. Îl aud pe Mămăligă cum îi spune culva de alături că mașina asta a fost tot timpul pe traseu în oraș și ieșea pentru prima oară la țară. Ce păcat că peste puțin timp mă voi despărți de oamenii din autobuz! Casele acelea care se văd în vale or fi ale Urluii? Le văd bine, sînt trei. Simt o cumplită nerăbdare. Ce mă așteaptă acolo? Iată, pe poarta uneia din case iese cu ghiozdanul la spate o pionieră. Aceasta este prima cunoștință cu un elev de-al meu. De ce o fi rupt-o la fugă cînd a văzut autobuzul? Poate vrea să se ia la întrecere cu el. Și eu făceam la fel cînd mă îndreptam spre școală, dar n-am reușit niciodată să întrec o mașină. Ne-am oprit? Cred că da. Nu vă mai uitați, oamenilor, la mine, nu-i inima mea aceea care bate așa de puternic. Ce de lume în stație! Și ciți copii! A ajuns și fetița de adineauri. Nu te emoționa, omule, ci pregătește-te să le spui cîteva vorbe și să le arăți că te bucuri de sosirea ta aici; oamenii și copiii au venit în întîmpinarea ta.

Eugen Lumezianu

Poșta redacției

— TĂNASE D. PETRU: Versurile d-tale de dragoste sînt strident de personale, în deznădejde ca și în beatitudine. Meditații asupra frumuseții efemere a ființei iubite au mai făcut și Baudelaire și Eminescu și mulți alții, dar d-ta nu te-ai intimidat, găsind noi resurse: „Și ce? Frumusețea ta nu piere? / Eternic floare-i fi-ntre flori?... / Un trandafir? O lăcrămioară? / Un crin?... Și vesnic n-o să mori? / Cînd tînăr, omul e, se-ngîmfă! / Dar o deșertăciune-i tot. / Și-un borș cu știr devii din nimfă! / Bogatul gustă pe-Aristot! / Asta-i viața dragă prunc㔠Comparațiile utilizate în cele două caiete sînt inimitabile: „Și doar ți s-au ivit sînii Tari și rumeni ca omătul"; „Necum cei sîni rotunzi și mici / Ca două mere-n pîrguri. / Aveai — cum rar eu — un lipici / Și vraja unor crînguri" etc., etc., sau definiția iubirii aproximativ amintind de Topîrceanu, dar la modul grav: „Nu-i nevoie să-ți spun draga mea / Că iubirea-i o spuză de nea — / Dată-n mai, ori în iuniu...! Un vînt / Trecător cum și viețile-ni sînt. / Un lăstar verde-ntr-un putrigai, / Spic de grîu într-o junglă de scai. / E ceva și nimic, draga mea, / Cînd ai sta să socoți, iubirea." Deși tentați să citîm mai copios, ne rezumăm la finalul unui sonet funebru: „Și m-oi tot încălzi, de romatism (sic!) / Să nu mă mai atac cît infinitul... / Cum asișderea și de romantism, / Căci moartea orișicui îa piuitul, / Și-l dă la fiare vechi cu un cinism / Ce l-ar putea-ntelege numai Sfinxul". Sperăm că, văzîndu-le tipărite, aceste încercări vi se vor părea impersonale, și deci le veți putea aprecia calitatea reală.

— PETRE MUSTA: „Definire" este o înșiruire de bune intenții, rămase numai la acest stadiu: „Sînt omul venind din suferinți și ani întunecați, / Din zvîcnirile surde, de revoltă și ură. / Neîncetat adunîndu-mă, șuvoi omenesc, cîntec fierbinte" etc. Fiecare afirmație ar vrea să fie o imagine, dar nu reușește din pricina abuzului de locuri comune. Mult mai indicat este drumul din „Tării de metal".

— TUDOR LUNGU: Putem fi de acord cu arta poetică pe care o susții d-ta: „În tot și toate-și poartă minunile talazul. / Grădina, omul, munții, și marea și Bicazul / Și stuful și adîncul de știi să le aduni In tot atîtea lucruri tu vei găsi minuni". Rămîne de apreciat doar eficacitatea acestei „științe de a aduna". Intr-adevăr, poezia se găsește pretutindeni, în jurul nostru, dar nu poate fi culeasă chiar cu ușurința cu care culegi fructele coapte. D-ta ai spirit de observație și oarecare îndeminare în a versifica. Aceste calități se cer puse în slujba unor idei clare și profunde, către care se ajunge prin muncă atentă de prelucrare a primelor impresii. Sînt multe, prea multe neglijențe deocamdată. Un exemplu: „Ale sufletului strune / Știu oricînd ca să înstrune", începi d-ta o poezie. Chiar „oricînd", ne-am permite să întrebăm? Oare chiar în această afirmație nu este conținută o ideie falsă asupra muncii poetice? Poezia nu poate ieși nici ea din generație spontanee și mai ales nu poate avea un debit continuu, sau reglementat după voie. Apoi: „Palmele încercănate, / cînd le-atinge, dă carate". Palme cu cearcăne? Cam greu de admis. Strunele ating palmele, sau invers? (Atenție la acord! Sînt două verbe care pling după un singular inexistent!). Mai departe: „De le-atingi încet, molatec, / Scoate cîntul ei sălbatec / ce te-nlănțuie o clipă / și te scutură de-aripă". „Molatec" rimează, ce e drept, cu „sălbatec", dar nu se prea potrivește ca sens, iar „scuturatul de aripă" pare prea familiar, ca și cînd te-ar trage cineva de mînecă. Și mai departe: „De le-atingi cum se cuvine / Scoate cîntece sublime..." Poate, dar cum „se cuvine"? Iar „sublim" este doar un cuvînt care nu poate înlocui senzația respectivă, care ar cere imagine poetică. Astfel de neglijențe abundă și în celelalte poezii. D-ta te lași, probabil, furat de lunecarea condeiului, „adunînd" tot ce întîlnești în cale, dar neselectînd. Versul înseamnă însă și selecție, el ne indică fără greș la ce anume s-a oprit poetul, din noianul de imagini din preajmă.

— LIGIA TOMȘA: Căutările țin de esența poeziei, dar în nici un caz nu vei găsi un mod nou de exprimare în aceste tînguiri de pe care nu merită să mai ștergi praful: „Ai plecat într-o seară de toamnă, / Cînd codrul ploii își scutura frunzele reci pe umerii mei, / Am fluturat în urma ta o batistă albă / Ca o aripă rănită de hulub..." D-ta ai alte posibilități. Tangourile sînt create pentru dans, nu pentru a da exemple de poezie.

— GEORGE CHIRILĂ: Culorile sînt uneori foarte subiective, totuși „pescărușii galbeni și albaștri" sună a îmbătrînită cutezanță simbolistă de acum șapte decenii. Mai ales că peisajul este contradictoriu, o dată cu pescărușii „răsucindu-se prin năvodul furtunii" (ceea ce nu e rău spus), după aceea cu „zbaterea mării în scoici de sidef" (ceea ce nu mai seamănă a furtună) și la sfîrșit cu „cîntul pescarilor" în larg (ceea ce nu seamănă de fel cu furtuna). Sînt versuri reușite în încercările trimise, din păcate mergînd brat la brat cu banalități: „De ce oare eram atît de străinați / ca niște marinari care se salută, deși nu se văd" (foarte sugestiv) „ca niște mîini căutîndu-se neîncetat / deși nu-și cunosc una alteia jarul" (banal cu pretenții de profunzime). Atenția cititorului trebuie atrasă către imaginile-cheie, care nu trebuie să fie învălmășite printre constatări plate, în afară de cazul cînd banalitatea nu este decît aparentă, ca exprimare, conținînd totuși un sens și mai profund. „Mîinile care se caută" sînt însă un motiv uzat, căreia d-ta nu-i aduci nici o sclipire nouă. Or, în construcția unei poezii, elementele de comparație joacă rolul unui ghid către imaginea globală, ghid care trebuie să se arate din ce în ce mai cunoscător al locurilor necunoscute către care îl îndreaptă pe cititor.

— ION CHINGARU: „Mi-e versul o comandă de asalt" sună convingător, spre deosebire de „mi-e drum deschis spre viitor", loc comun, lipsit de orice rezonanță. Ferindu-te de asemenea locuri oarecum obligatorii de trecere pentru începători, nu renunța la simplitatea de care dau dovadă versurile d-tale. Intrucît cultivi versul cu forme regulate, dă, totuși, mai multă atenție rimelor. Intr-o singură poezie, de numai trei strofe, este inadmisibilă utilizarea rimelor „dimineți-tinerești", „dimineții-tinerești". Am atrage atenția chiar dacă poezia ar transmite un mesaj mult mai puternic decît în prezent.

— ANCA GHEORGHE: Incercările au mai multă prospețime și autenticitate, ca surse de inspirație, și aceasta este o bună bază de plecare. Cuvintele sînt îmbibate de viața tumultuoasă a prezentului, dar deocamdată se cam învălmășesc și nu permit imaginii poetice să se dezvăluie decît rar: „Prin fereastra de curînd născută / Va sădi, în nori, lumină locatarul. / Mai sus, alta, săltăreață ca o ciută / O să umple cerului paharul. / Zidu-a devenit un țărm al norilor (foarte sugestiv!) Macaraua poate-acum s-apuce / Fulgere, s-aprindă lampa zorilor / Și cînd soarele în jos s-o ducă". E prea mare aglomerare! O lumină „sădită în nori" este de înțeles, dar relația lumină — ciută — pahar este greu de admis. Da, o lumină poate fi săltăreață ca o ciută (e chiar frumos); o lumină poate, cu un efort de imaginație, să umple „paharul cerului"; dar ciuta nu va putea niciodată să joace acest rol! Comparațiile nu rămîn atașate numai termenului comparat, ele se transmit și versurilor următoare, se asamblează într-un tot. De aceea ce urmează este și mai hibrid, cînd, după lumină-ciută-pahar mai vin și macarale! Caută, deci, să urmărești mai îndeaproape creșterea imaginii, cu atît mai mult cu cît în acest conglomerat se pierde un vers lapidar și realizat ca: „Zidu-a devenit un țărm al norilor". Așa cum se prezintă, manuscrisul este o ciornă asupra căreia se cere să te apleci, cu migală.

— ION DAVIDEANU: Desigur că orice tînăr care ne trimite un manuscris și primește un răspuns negativ se consideră nedreptățit. Totuși, nu se poate răspunde, pe larg, nici afirmativ, chiar pe scurt, tuturor. Din versurile pe care ni le-ai trimis se desprinde o promisiune pe care o dorim, într-un viitor cît mai apropiat, confirmată. „Cîntec" are o undă proaspătă: „C-o floare prinsă-n boldul pălăriei / Cînd trec prin lanuri fluierînd, s-ar spune / Că sînt un pui de lele-al trîndăviei, / Sau cine știe ce nu s-ar mai spune. / Nu vin spre tine, tată, să mă-mpienten. / (cam forțat!) Sudoarea ta în aur s-a făcut — / Opresc în mine fluieratul sprinten, / M-aplec din mers pe spice, s-o sărut. / (Sudoarea?) Așează-te o clipă și îndată / Ce isprăvi-voi coasei ascuțitul, / Tovarășe colectivist și tată, / Am să-ți arăt că n-am uitat cositul". Caută să elimini impuritățile. Se pare că ai predilecție pentru poezia cu poantă, ceea ce nu este chiar atît de lezne cum se pare. Poanta trebuie să țîșnească firesc și totuși neașteptat, indiferent de faptul că este gravă sau poartă un zîmbet. In „Moment", poanta este săracă și neconcludentă. Poezia începe promițător: „Era o bucurie? O părere de rău? / Amintirea vibra ca o strună. / Dispăruse sub tălpile noului bloc / Maidanul iedului cu obrajii de lună". Apoi: „Meditam... Meditam... / (După „iedul cu obrajii de lună", acest „Meditam" sună nelalocul lui!) Iată / Un glas a răsunat dintr-odată / Ca de undeva din senin: / Haideți în cartierul vecin!" Invitația sună stingaci, trădînd intenția de a multiplica apariția „noului bloc". (In afară de aceasta, „dintr-odată" și „din senin" spun absolut același lucru). Așteptăm.

MIC DICȚIONAR POETIC: DESPRE RITM (II)

Tradiția ne spune că iambul ar fi fost descoperit într-un acces de mînie de poetul grec Arhiloh, cu 7 secole înainte de era noastră. In „Curs întreg de poezie generală", Eliade Rădulescu ne încredințează: „Vorba sau numele iamb derivă de la ios, ce însemnează venin, și prin urmare iamb sau iambic va să zică veninos. Satira, imprecațiile, blestemele, insuriile dau naturalmente în iambi". Cu toate acestea, una dintre satirele cele mai reprezentative ale poeziei noastre, „Scrisoarea a III-a", a fost scrisă în trohei! Satira și imprecațiile n-au dat „naturalmente" în iambi. Pe de altă parte, Eminescu, care se considera făcînd parte dintre „copiii nefericitei secte / pătrunși de-adînca sete a formelor perfecte", ne-a lăsat această adevărată odă închinată iambului:

„De mult mă lupt cătînd în vers măsura,
Ce plină e ca toamna mierea-n faguri,
Ca s-o așternu frumos în lungi șiraguri,
Ce fără piedici trec sunînd cezura,

Ce aspru mișcă pînza de la steaguri
Trezind în suflet patima și ura —
Dar iar cu dulce glas îți împle gura
Atunci cînd Amor timid trece praguri!

De l-am aflat la noi a spune n-o pot;
De poți s-auzi în el al undei șopot,
De e al lui cu drept acest preambul —

Aceste toate singur nu le judec...
Dar versul cel mai plin, mai blînd, și pudic,
Puternic iar — de-o vrea — e pururi iambul."

Poetul stabilea, deci, funcții multiple iambului, de la „blînd" pînă la „puternic", contrazicînd, astfel, vechea accepție (atît de veche încît mai circulă și astăzi) după care această unitate ritmică este proprie poeziei energice pînă la furie. De unde vine deosebirea de vederi? Mai întîi trebuie să separăm categoric poezia antică de cea populară modernă și contemporană. Scandarea, ca singur mod de lectură, se baza tocmai pe ritmica versului, neglijînd total (și prin aceasta scoțînd efecte poetice) accentele firești ale cuvintelor. Ritmurile au căpătat, astfel, o diferențiere care se impunea poetului ca o realitate exterioară consacrată. Arătînd că iambul este făcut pentru acțiune, și propriu dialogului, Horațiu nu susținea o artă poetică, ci denumea un instrument valabil pentru toți poeții timpului. Desfăcîndu-se din rigorile scandării, poezia populară, produs direct al limbii vorbite, apoi, după exemplul ei, poezia cultă modernă și contemporană au contopit accentele, făcînd ca ritmurile firești ale limbii vorbite să decidă melodia versului. Deși mai puțin pregnant, ritmul există în vorbirea obișnuită, fiecare cuvînt are accentul sau accentele lui, nesiluite de vreo prozodie analitică. Un glas familiar se recunoaște cu ochii închiși, după cadența verbală. Ritmul ni se impune chiar cînd s-ar părea că nu există. Citind scrisoarea trimisă de un cunoscut, oare nu-i auzim ritmul vocii, frazarea, dincolo de literele indiferente? (Pentru cel care a ascultat, chiar o singură dată, o lectură a maestrului Sadoveanu, este aproape imposibil să mai citească o pagină din opera lui fără să audă cadența atît de personală a marelui scriitor).

Poezia, deci, nu recurge la ritm, ci îl creează, din „ritmul interior" al gîndirii poetice. Recunoașterea ulterioară a iambilor sau troheilor nu precizează decît didactic ritmul. Iată schema unui vers iambic:

— — | — — | — — | ‖
— — ! — — | — —

Este un vers trist, melancolic, sau un vers dinamic, o chemare la luptă?

La Eminescu, acest vers poate suna astfel:

„Din valurile vremii, iubita mea, răsai
Cu brațele de marmur, cu părul lung, bălai
Și fața străvezie ca fața albei ceri —
Slăbită e de umbra duioaselor dureri!"

Iată și „iambi" arghezieni:

„Și, însfîrșit, urmașul lui Prometeu, el, omul,
A prins și taina marea, a tainelor, atomul.
El poate omenirea, în cîteva secunde
S-o-ntinerească nouă pe veci ori s-o scufunde.

E timpul, slugă veche și robul celui rău,
Tu, omule și frate, să-ți fii stăpînul tău".

Oare iambul oferă aceeași melodie în aceste două poezii, care au, evident, fiecare ritmul lor propriu? Nici unitatea metrică a iambului, nici numărul egal al silabelor nu pot face ca versurile să aibă aceeași rezonanță și considerațiile lăcute de Eminescu în sonetul citat se dovedesc, încă o dată, perfect întemeiate. Ritmul nu este decis de tradiționalele „picioare", ci de conținutul versurilor.

Mihu Dragomir

Învățătorii și profesorii trebuie să cultive mîndria națională pentru tradițiile revoluționare, progresiste ale poporului nostru, interesul și dragostea pentru opera lui Nicolae Bălcescu, Victor Babeș, Gheorghe Marinescu, Aurel Vlaicu, pentru operele realiste ale unor scriitori și artiști ca Mihail Eminescu, Ion Luca Caragiale, Ion Creangă, George Coșbuc, Theodor Aman, Nicolae Grigorescu.

GHEORGHE GHEORGHIU-DEJ

(Din cuvîntarea rostită la Congresul Învățătorilor din R.P.R.)

POPORUL ȘI CINSTEȘTE ÎNAINTAȘII

Colțul „Sadoveanu" la Muzeul literaturii române

Pagina elevilor

Casa din Mircești

Drumul ferat pornit de la Roman către Pașcani ajunge Mirceștii la kilometrul 361 și-l lasă în urmă, după cîteva cantoane; dar dacă trenurile de mare viteză nu opresc în mica gară a Mirceștilor, călătorul, fie că se îndreaptă spre Vatra Dornei sau Rădăuți, fie că scoboară spre Bacău, își sprijină instinctiv vederea de perimetrul ferestrelor, căutînd, din mersul mecanic, să cuprindă locul unde a trăit Vasile Alecsandri și să zărească frumusețile luncii. E însă zădărît de profilul unui mal înverzit care ascunde vatra satului și o dată cu ea casa poetului și peisajul luncii din Mircești. Ele se vor descoperi în minunățiile lor de pitoresc și istoricitate călătorului ce, coborît în gara locului, apucă drumul de țară spre răsărit. După doi kilometri, el ajunge, într-un umbrar de liliac, salcîmi și stejari, casa poetului, care nu are nimic feudal în fețele ei joase și văruite.

După moartea vornicului Vasile Alecsandri, la 3 august 1854, poetul moșteni pămîntul Mircești-lor, unde el copilărise și existența sa spirituală a rămas legată pînă la capătul zilelor de „iubita singurătate" din Mircești, care i-a fost reședință douăzeci și trei de ani. Cadrul Mircești-lor a stimulat creația poetului și dacă Vasile Alecsandri n-ar fi scris aici decît pastelurile, încă istoria literară i-ar fi rămas îndatorată pentru geografia integrată marii creații. Lîngă vechea așezare părintească, Alecsandri a adăogat în 1867 o clădire nouă, modernă și mai spațioasă, cu un larg coridor cu geamlîc în față, în care soția sa Paulina cultiva flori pentru toată vremea, iar poetul își așeza măsuța de scris și scaunul de odihnă.

Încăperile adăogirii, dincolo de rostul gospodăresc, bibliotecă, biroul de lucru al lui Alecsandri, pe care și-l asemăna cu al lui Fr. Mistral, tablourile de familie pictate de Levaditi (azi în colecția Galeriei Naționale); erau camere pentru prietenii apropiați și așteptați cu ospeție proverbială: Costache Negri, M. Kogălniceanu, Ion Ghica, George Sion, N. Pisoțchi, Al. Papadopol — Calimah, Iorgu Vîrnav, Iacob Negruzzi, pentru fiica sa Maria și pentru nepoatele din partea fratelui său Ioan.

„Reședințămîntul" — cum îi plăcea poetului să parodieze după ortografia lui Aron Pumnul — se înalță în mijlocul satului, pe locul de unde putea privi, în înconjurișe de evantai, Valea Siretului, pădurea, tufișurile și luminișurile luncii, drumul spre Iași, „cei doi stejari frați", Butea, Micläușanii și satul Tețcanilor. Poarta „micului rai" e la uliță și o alee interioară străjuită de liliac, salcîmi și paltini conduc prin curte pînă la rondourile cu flori și la stîlpii cu bătrînești felinare.

În sat, Vasile Alecsandri se amesteca printre țărani, ascultîndu-le păsurile și poezia. Se interesa de școală și de suferinzi. În 1876 el găzduia la Mircești pe moș Cozma Vioară din Vrancea, care-l mulțumea cu balade ciobănești și haiducești, uimindu-l cu o versiune despre Stroe Plopan.

Loc odihnitor, „găoace" de reculegere și creație, necesitatea spirituală a Mirceștilor il colinda pe poet în dor, ori de cîte ori împrejurările vieții il obligau să călătorească și să lipsească timp îndelung prin Europa sau chiar în țară, perioade în care sufletul nu putea scrie:

„Eu n-am scris nici un rînd, de cînd am plecat din sînul tău, dar simt în sufletul meu o mare jale de timpul pierdut" (16 ian. 1886).

Dacă se depărta cu greu de vatra Mirceștilor, revenea cu avînt de muncă literară, fericit și înflăcărat, „să mă apuc de condei cu amîndouă mîinile".

Prefera oricăror găzduiri și onoruri sătucul Mircești, pentru care, într-o scrisoare trimisă de la Sinaia, la 10 oct. 1887, lui Al. Papadopol-Calimah, găsea expresia realei beatitudini:

„Sărmanul bordei! Mult e drăgălaș, chiar pus în comparație cu castelurile cele mai feerice! În el mă simt ca într-un calup potrivit cu talia și cu gusturile mele; în el am lucrat pe Despot — Fîntîna Blanduziei — Ovidiu — Pastelurile — Legendele — Dumbrava Roșie etc., și sînt dar legat de zidurile lui prin numeroase suveniri, scumpe inimei mele".

Și preferase să rămînă aici în mai 1881, invocînd o revărsare a Siretului, decît să ia parte la sarabanda încoronării lui Carol I: „M-am dus de-am ascultat concertul privighetorilor ce cîntau nebune în vîrful copacilor".

Deși sensibilizat de reumatisme și de alte suferințe încheiate cu cancerul, în ultimii ani, „pustnicul" își trecea „la gura sobei" iernile la Mircești, între prieteni vechi, împuținați și bătrîni. Ultima oară se reîntorcea, după insistența lui, la 4 iunie 1890. Peste optzeci și trei de zile, închidea ochii în eternitate și colțul stîng al curții, la umbra cîtorva peri, avea să-i primească trupul pentru odihna pămîntului, după ce „nouă soldați și cu un sergent—zece", din regimentul 25 Dorobanți Vaslui, ostași din unitatea lui Peneș Curcanul, i-au dat ultimele onoruri marelui poet cetățean.

După moartea Paulinei Alecsandri (19. feb. 1921), cele mai multe lucruri ce-aparținuseră poetului s-au împrăștiat. Pe unele le-a furat chiar custodele așezat la Mircești de Academia Română. Pe altele le-au risipit vicisitudinile războiului din urmă și inconștiența oficialităților burgheze. Casa însăși, devastată, ajunsese o ruină pustie fără ferestre, cu tavanele sparte și fără acoperiș.

Prin grija Partidului și Guvernului, Sfatul Popular al Regiunii Iași a luat măsuri prin Casa de cultură regională pentru restaurarea casei lui Vasile Alecsandri, a întreprins investigații eficiente pentru regăsirea unei părți din inventarul ce-i aparținuse și a înzestrat-o cu autografe, imprimate, periodice și facsimile. A fost ales și un priceput, pe cît de entuziast păstrător și exeget al colecțiilor, tov. Ion Ciuchi.

„Casa memorială Vasile Alecsandri" din Mircești, în cele cinci săli, cu peste 1.200 exponate, este un valoros punct de atracție pentru cititorii și cercetătorii ce valorifică pe documentație autentică impresionanta mostenire clasică a lui Vasile Alecsandri, legată de lupta poporului romîn pentru libertatea sa socială și națională.

Augustin Z. N. Pop

Casa memorială „V. Alecsandri

Acolo unde s-a născut „Luceafărul"

Ajuns la Ipotești, după un drum de 8 kilometri de la Botoșani, drum de țară, străjuit de salcîmi și tei, călătorul caută de îndată cu privirea casa amintirii, casa în care s-a născut și a copilărit luceafărul poeziei românești, Mihail Eminescu.

Dincolo de acoperișul școlii, înconjurată de arbori bătrîni, casa, devenită astăzi muzeu, străjuie, de pe un deal, vatra Ipoteștilor, ca atunci, în acel geros ianuarie 1850, cînd în casa cămănarului Gheorghe Eminovici s-a născut Mihai... Arborii, tei scorburoși, sînt aceiași, și florile din curte sînt parcă la fel ca odinioară, numai casa e alta, din păcate. Cu cîteva decenii în urmă, o moșiereasă, în stăpînirea căreia intrase pămîntul și casa cămănarului, a poruncit slugilor să dărîme vechiul conac, prin ferestrele căruia micul Mihai urmărise trecerea stelelor, ieșirea lunii, lumina anotimpurilor. S-au năruit în țărînă zidurile pe care copilul ce avea să devină cel mai mare poet al poporului său, desenase poate „purcelușii cu coada sfredel", s-au spart în țăndări geamurile limpezi vibrînd la glasul cîntător al Ralucăi Eminovici... Acum, numai o fotografie îngălbenită ne mai ajută să ne închipuim cum era totul.

Iată o descriere a casei, aparținînd academicianului George Călinescu: „Locuința părintească nu era palat boieresc ci o casă modestă de țară, dar încăpătoare și gospodărească, nu lipsită de anume eleganță rustică. Era o construcție geometrică puțin ridicată deasupra solului, cu cîte două ferestre mari în laturi. Un pridvor înalt în față, la care suiai pe vreo șapte trepte de lemn, un acoperiș al tindei în chip de fronton grec sprijinit pe două coloane svelte, dădeau albei clădiri acoperite cu tablă un vag stil neo-clasic. De o parte și de alta a largului pridvor, doi tei străjuiau rămuroși..."

Clădirea nouă, deși nu respectă planul celei vechi întru totul, te face totuși să simți ceva din atmosfera ei. Marile vitrine interioare în care se orînduiesc reproduceri după fotografiile poetului, facsimilele unor pagini scrise, prime ediții, desene, ziare, cărți, sînt oglinzi vii în care pilpîie în iluminări de-o clipă, imaginea lui Mihail Eminescu. Din păcate, datorită vieții zbuciumate a poetului stins în mizerie, după o existență cheltuită în eterne peregrinări, n-au rămas decît puține obiecte care i-au aparținut și care ar putea îmbogăți muzeul. Numai o linguriță de dulceață, o linguriță de argint, pe care sînt săpate inițialele Ralucăi, te duce cu gîndul la zestrea mamei poetului. În foaia de zestre, „patru inele cu diamant", „două tablale de Lipțca" și... „un fermual", figurează și o duzină de linguriță...

Alături de casa părintească, adăpostită sub ramurile generoase ale teilor se află o bisericuță de lemn rămasă aproape neschimbată ca pe vremea poetului. Sub o fereastră micuță, într-o împrejmuire de fier, se află mormintele lui Gheorghe Eminovici și Raluca Eminovici.

Truda călătorului care străbate distanțe, spre a veni la Ipotești, e răsplătită. Pașii lui străbat potecile pădurilor peste care împărățea odinioară Moș Miron Prisăcaru, dealurile pe care suiau, în amiezi, pîclele toamnei și tîrziu, cînd ferestrele caselor se aprind, privirile se întîlnesc, în înălțimi, cu luceafărul...

Toma Gheorghiu

Aici a locuit Hogaș

Mai s-o pierzi în grabă spre inima Pietrii Neamțului, casa lui Calistrat Hogaș este arătată cu mîndrie de către localnici pe „drumul gării". Scundă, sprijinită pe parmaci, comunicînd cu strada pe un podeț ce-i slujește și de prispă, ușa de intrare, avînd de-o parte și de alta cîte două ferestre, sfîrșește arhitectura bătrînei zidării sub un fronton de scînduri sprijinit pe patru colonete. Nici n-ai băgat de seamă că în triunghiul curții din față au rămas în soare florile îngrijite de profesoara Sidonia Hogaș, fiica scriitorului.

Tot ea, bună primitoare, e cicerone sfătos printre „lucrușoarele" lui Hogaș: parte din manuscrise, corespondența (impun scrisorile semnate de Garabet Ibrăileanu și cele venite din cercul Vieții Românești), revistele la care a colaborat povestitorul, edițiile atît de inegale ale Călătoriei în Munții Neamțului, cîteva studii, cărțile scriitorului, din care s-au pierdut multe, un vraf de teze, biroul lui ș. a. Într-un cuier cu picior spinzură, decolorată, pelerina călătorului pe Pisicuța; într-o vitrină privești uneltele de scris ale clasicului descriptiv; țigaretul lui și o mînă de fotografii întregesc iconografia acestei așezări memoriale, pe care vizitînd-o îți dai seama de lipsurile în care s-au zbătut intelectualii noștri în capitalism. De altfel, biografia lui Hogaș este încărcată de prigonirile îndurate din partea oficialității școlare și de peregrinările lui pe catedrele din Piatra Neamț, Alexandria, Roman, Iași.

În vecinătate, ferăstraiele electrice, ritmica motoarelor și sirenele uzinelor construite în ultimii ani cîntă neostenința producției socialiste a patriei.

A.Z.N.P.

În satul lui Rebreanu

Cel care își propune să viziteze casa memorială „Liviu Rebreanu" din Prislop-Năsăud trebuie să aibă proaspătă în minte lectura romanului **Ion**. Așa cum bine spunea cineva, romanul **Ion** ar putea folosi de ghid fiecărui vizitator al Prislopului. Ajunși în Prislop pătrundem într-un mediu familiar, cunoscut parcă cine știe de cînd... Iată drumul care pornește de la Năsăud peste Someș. Urcă printre coline domoale, înverzite, pentru a cobori repede în Prislop. Vă amintiți cum îl descrie Rebreanu la începutul romanului? „...Drumul urcă întîi anevoie pînă ce-și face loc printre dealurile strîmtorate, pe urmă însă înaintează vesel, neted, mai ascunzîndu-se printre fagi tineri ai Pădurii Domnești, mai poposind puțin la Cișmeaua Mortului, unde picură veșnic apă de izvor răcoritoare, apoi cotește brusc pe sub Ripele Dracului, ca să dea buzna în Pripasul pitit într-o scrîntitură de coline". (Pripasul, în realitate, nu-i altul decît Prislopul, satul în care Liviu Rebreanu și-a petrecut o parte a tinereții și în care se desfășoară acțiunea romanului **Ion**). Drumul e acum modernizat și trece puțin mai în jos, chiar prin fața casei memoriale.

„În această casă, ridicată în anul 1957, prin munca locuitorilor din Prislop-Năsăud, a trăit în mijlocul eroilor săi din romanul „ION" marele scriitor LIVIU REBREANU, fiu neuitat al poporului nostru".

Mai departe, drumul merge pe vatra satului și se pierde „în șoseaua cea mare și fără început", către Bistrița.

Tatăl lui Liviu Rebreanu, învățător de profesie, era mutat dintr-un sat într-altul. El a locuit o vreme mai îndelungată doar la Maieru și pe urmă în Prislop. Amintirea „domnișorului Liviu" e încă foarte vie printre localnici. Mai cu seamă prislopenii vorbesc cu adîncă recunoștință, admirație și mîndrie despre marele prozator.

Cînd s-a hotărît înființarea casei memoriale „Liviu Rebreanu" s-a avut, printre altele, în vedere faptul că în Prislop se petrece acțiunea romanului **Ion**, roman, într-un fel, și autobiografic. Eroii cărții se pot identifica, ei fiind oameni ai Prislopului, se poate confrunta în orice moment realitatea cu ficțiunea artistică. Ceea ce, de la început, atrage atenția vizitatorului este discrepanța între proporțiile Pripasului descris în roman și Prislop, între oamenii întîlniți pe ulițele satului și cei trecuți prin filiera imaginației scriitorului. Aceștia din urmă au ceva măreț, patetic, spectaculos, în felul lor de a fi; s-ar putea spune că sînt aproape de proporții legendare, stăpîniți de pasiuni puternice, aidoma eroilor mitologici. Oricine sosește în Prislop întreabă cu legitim interes: „Mai trăiește Ana, adică Rodovica?" Și e interesat s-o cunoască. „Unde a fost casa lui Ion al Glanetașului?" Și privește cercetător peste sat. Vizitatorul e dispus să facă, și face asociații, similitudini, între prislopeni și eroii atît de îndrăgiți ai operelor lui Rebreanu. Dar consătenii lui Liviu Rebreanu sînt oameni obișnuiți cu preocupări cotidiene, amabili, dispuși să dea explicații, fără a hiperboliza întîmplările auzite sau pe care le-au trăit și au legătură cu persoana scriitorului ori cu geneza romanului **Ion** și a **Pădurii Spînzuraților**.

E una dintre casele memoriale ridicate în anii regimului democrat popular, bine înzestrată. Casa e modestă, cu trei camere și cerdac. De pe cerdac se poate scruta foarte bine satul ridicat în roman la proporții de simbol; pămînturile nesfîrșitelor coline domoale, care formează obiectul dramei pămîntului. Nu departe, peste șosea, se înalță casa Glanetașului, pe undeva trebuie să fi fost circiuma lui Avrum. Acolo se făcea hora de duminică...

Intrăm în casă. Numeroase exponate se referă la romanul **Ion**: manuscrise, fotocopii; cămașa pe care a purtat-o Ion, fotografia Rodovicăi (Ana) trecută de 70 de ani și un costum al ei cu iie, poza popii Belciug. Interesantă e schița topografică a Prislopului pe care Rebreanu a întocmit-o, din memorie, atunci cînd lucra la roman, pentru a avea mereu în față imaginea satului unde își duceau existența personajele cărții. O parte din documente privesc familia învățătorului Vasile Rebreanu, în roman Herdelea. Un capitol deosebit este cel care reconstituie emoționant originea romanului **Pădurea spînzuraților**. O seamă de scrisori, fotografii, documente inedite se referă la sfîrșitul tragic al fratelui lui Liviu Rebreanu, Emil, devenit în roman eroul principal Apostol Bologa. Se găsește aici originalul sentinței de condamnare la moarte al lui Emil, se află bucăți din stîlpul de care a fost spînzurat, fotocopia troiței de la mormîntul eroului, fotografii. Există documente, e drept puține, în ceea ce privește una din cele mai de seamă opere ale sale, **Răscoala**, variante ale manuscrisului, ediții ale cărții, schițe. Dar cele mai multe date pe care ni le furnizează documentele expuse cu grijă, după criteriu biografic, se referă la însuși Liviu Rebreanu. Masa de lucru a scriitorului, stiloul, ceasul, tabacherea, serviciul de cafea. Fotografii, foarte multe fotografii, din toate perioadele vieții: un bust, cărți, scrisori... Ele evocă o puternică personalitate artistică.

O vizită la casa memorială din Prislop este pentru oricine un prilej de împrospătare a cunoștințelor de istoria literaturii noastre, un prilej de confruntare a realității cu unele dintre cele mai importante opere ale prozei noastre din trecut. Casa memorială „Liviu Rebreanu" de la Prislop constituie încă o dovadă elocventă a prețuirii de care se bucură opera marelui scriitor din partea „celor mulți umili" altădată, astăzi stăpîni și făuritorii unei vieți noi, fericite.

Oct. Nica

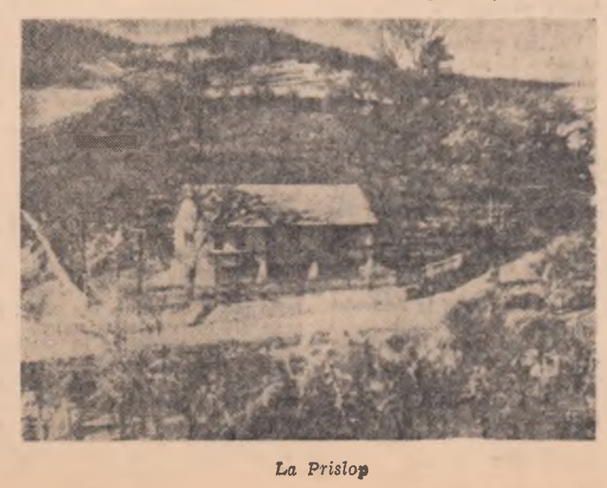

La Prislop

Pasiunea maselor

Pasiunea pentru literatură a cuprins astăzi, la noi, masele. O dovedesc cu prisosință standurile de cărți din uzine, expozițiile volante de literatură, bibliotecile personale, tirajele enorme față de un trecut nu prea îndepărtat. Și firesc, pasiunea aceasta se împletește cu respectul pentru tot ce a dat mai bun literatura noastră clasică.

În locurile de unde talentele autentice au pornit să intilnească marele fluviu al literaturii, regimul nostru a creat case memoriale, locuri în care sînt adunate și păstrate atîtea prețioase mărturii ale unor existențe zbuciumate și dirze. Localnicul ori drumețul se oprește la Ipotești sau Humulești, la Hordou sau la Șiria, la Mircești sau la Dragosloveni, pentru a pătrunde cu înțelegere și simplitate, în universul reconstituit al înaintașilor noștri Eminescu și Creangă, Coșbuc și Slavici, Alecsandri și Vlahuță. Același vizitator, străbătînd sălile Muzeului literaturii române din București, are ocazia să ia parte la un original „colocviu" cu scriitorii noștri clasici și contemporani.

Ca orice pasiune, pasiunea pentru literatură cere o însușire aprofundată a domeniului respectiv, pe cît mai variate și mai substanțiale căi. Punînd la dispoziția publicului sub titlul „Expoziția Imagini din literatură" un întreg film proiectat pe fondul social-istoric al fiecărei epoci, muzeul prilejuiește cunoașterea „piesei vii" a actului de creație. Privind o filă de manuscris ca aceea din nuvela „Păcat", de Ion Luca Caragiale, deslușești în trăsătura nervoasă a literei, în nenumăratele ștersături și adăugiri, strădania scriitorului pentru perfecțiunea operei sale. Dar dincolo de dreptunghiul de hîrtie, întrezărești silueta lui Caragiale, cu condeiul în mînă, trudind asupra manuscrisului pe care-l ai sub ochi. Fără să te simți, ai pătruns în laboratorul său de creație, unde afli ceea ce cartea tipărită nu ți-a putut oferi. „Prețuim chinul marelui artist", a consemnat în cartea de impresii a muzeului cazangiul St. Păun. Nu știm dacă s-a referit la Caragiale sau Eminescu, la Creangă sau Sadoveanu, dar semnificativ este faptul că aprecierea vine de la un om al muncii, care a înțeles perfecta sinteză a talentului cu munca, realizată în efortul de elaborare a oricărei opere izbutite. Pentru noi, contemporani ai socialismului, munca este supremul factor de legătură dintre cazangiul îndrăgostit de poezie sau proză, elevul deprins cu analiza literară — și care notează: „M-am aplecat cu emoție asupra filelor de manuscris lăsate de marele nostru Eminescu... Doresc foarte mult să văd toate manuscrisele lui Eminescu, cred că voi reuși" — și scriitorul, creator de adevăr și frumos.

Pentru cititorul actual, deprins cu rafturile pline ale bibliotecilor de azi, cu bogăția de titluri și ediții, cele cîteva exemplare de „carte veche" aflate în vitrinele muzeului, nu reprezintă atît o curiozitate cît posibilitatea de-a reconstitui o epocă de început a culturii. Totodată, numărul lor redus îi dovedește cititorului actual ce grea misiune au avut de îndeplinit cărți ca „Noul Testament de la Belgrad" (1648) sau „Biblia lui Șerban Cantacuzino" (1688), nevoite să slujească, doar ele, secole de viață spirituală. Și, desigur, ochiul său pătrunzător citește în litera meșteșugit desenată, în vigneta cu contur înflorat, roadele aceleiași admirabile îmbinări de muncă, talent și pasiune.

Iubitorul de literatură care tinde, poate, să devină și creator, nu trece cu vederea pasajul din scrisoarea lui G. Topîrceanu, adresată redactorului unei reviste: „Îți trimit 6 bucăți (5 versuri, 1 proză), mai multe decît mi-ai cerut, ca să ai de unde alege și ca să vezi toate aspectele... humorului meu. Aceste șase bucăți sînt șase dibuiri aparte: nici una nu seamănă cu cealaltă, încît parcă fac parte din genuri diferite". Și reîntors acasă, impresionat de modestia poetului, e în stare să reia de la capăt primul său caiet de poezie, timidele sale dibuiri. Iar în cartea de impresii a muzeului, a rămas notat discret, cu semnătură indescifrabilă: „Vizitînd Muzeul literaturii române plec de aici cu noi elanuri în dorința mea de a scrie". Dialogul interior care se înfiripă prin intermediul corespondenței, între scriitor și vizitator, îl face pe acesta din urmă confidentul unor mărturisiri de creație, de viață intimă, de problematică a existenței.

Pasiunea maselor pentru literatură se cere necontenit întreținută. Acestei misiuni de cinste trebuie să-i răspundă în egală măsură și Muzeul literaturii române.

Constandina Brezu

MUZEE ȘI CASE MEMORIALE ALE SCRIITORILOR

În anii regimului de democrație populară au fost înființate sau reorganizate următoarele Muzee și Case Memoriale ale scriitorilor:

Muzeul „Mihail Eminescu" de la Ipotești.

Muzeul „Ion Creangă" de la Golia — Iași.

Muzeul „Ion Luca Caragiale", de la Ploiești (în curs de deschidere).

Casa Memorială „Ion Creangă", din Humulești

Casa Memorială (Bojdeuca) „Ion Creangă", din Iași.

Casa Memorială „Alexandru Vlahuță", din Dragosloveni.

Casa Memorială „George Coșbuc", din Hordou — Năsăud.

Casa Memorială „Liviu Rebreanu", din Prislop.

Casa Memorială „Ioan Slavici", din Șiria.

Casa Memorială „Vasile Alecsandri", de la Mircești.

Casa Memorială „Emil Isac", din Cluj.

Vor căpăta o largă răspîndire teatrele populare, mişcarea de masă a artiştilor amatori, a inventatorilor în domeniul tehnicii şi alte forme ale creaţiei populare. Din rîndul artiştilor amatori se vor afirma noi scriitori, pictori, sculptori, muzicieni, actori talentaţi. Dezvoltarea şi îmbogăţirea tezaurului artistic al societăţii se realizează pe baza îmbinării activităţii de masă a artiştilor amatori cu cea a artiştilor profesionişti.

Proiectul de Program al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice

Cercul literar de la Uzinele de automobile Lihaciov-Moscova

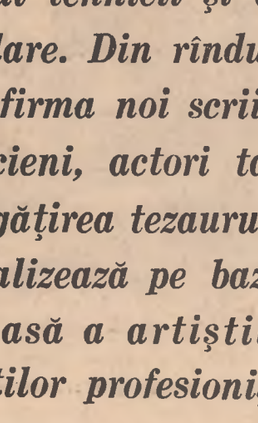

Nikolai Fokin
turnător

Tînăr sînt...

Iată-mă ! Din creştet pînă n tălpi
Tînăr sînt, iubind cu-nflăcărare.
Prietenii cînd mă ascultă – şi spun
Că sînt cînt, că-s zi de sărbătoare.

Primii paşi în drum cînd i-am făcut,
Vîntu-albastru l-am avut 'nainte
Şi – însoţitor – prin zile lungi,
Soarele, iradiind fierbinte.

Dragostea mi-a fost învăţător :
Viaţa fie veşnic dăruire !
Cu prietenie, peste frunţi,
Degetele tale se resfire !

Iată-mă ! Din creştet pînă-n tălpi,
Ramur gingaş sînt, dar de-i furtună,
Pot în pumn putere să adun,
Fulger fac din razele de lună...

Şi nu pot minia s-o ascund.
Groapa morţii pe rechini astupe-i !
Fratele meu drag, c-un glonţ în piept
A căzut sub cerul sfînt al Cubei...

În Algeria, o soră am.
Dîrzi împotrivindu-se furtunii.
Port pe umeri munţi înecuraţi.
Sînt răspunzător de soarta lumii !

Victor Krupenin
strungar

Noapte pe rîu

Aţi încercat cîndva să-notaţi
spre miezul nopţii, în ape
şi mîinile să v-apropiaţi
de ale rîului pleoape ?
Pe mal, străjuie-n nemişcare
trestii – şi-un cînt se-nfiripă.
Cu linişte şi foşnete rare
aerul tînăr se-mbibă...
Faţa apei ca o oglindă,
netedă, lin străluceşte
şi stele încep să se prindă
de valul ce şopoteşte.
Aburita oglindă, acum
nu vreai s-o spargi şi-i tăcere.
Lin se clatină frunze de fum,
pilpiie frunze-n cădere.
E tîrziu, e tîrziu peste rîu,
treptat, tu în ape pătrunzi
şi stele cu licăr de grîu
şi-afundă genunchii rotunzi
în valuri, în întunecime.
Tu le cauţi. Ele tresar
prin trestiiş, prin dulbine,
aur împrăştiind, de jar...
Ţi se pare în Cosmos că-alergi,
peste căi triumfale
şi să strigi prin tărie încerci :
„Stelelor, nu-mi staţi în cale !"
...Aţi încercat cîndva să-notaţi
spre miezul nopţii, în ape
şi mîinile să v-apropiaţi
de ale rîului pleoape ?

În romîneşte de
GHEORGHE TOMOZEI

Reznik
muncitor

Celor căzuţi

Prea tineri încă şi surpaţi de moarte,
nimbaţi de-a jertfei sacră măreţie !
Prea tineri încă pentru-a şti ce-i vraja
sărutului dintîi, ştiurăţi
lupta cu-atîta bărbăţie !
Deşi nu v-a făgăduit-o,
de aur, haina nemuririi,
de-atunci, mereu, de la plec-
adînc ne tulbură şi doare
curatul, tinerescul chip,
iar fetelor cu voi de-o seamă,
în vis le-apare adumbrit.
De zeci şi zeci de ori în noapte
în visul mamelor răsare
şi-n lacrimi se preschimbă iarăşi,
în lacrimi şiroind amare.

Prea tineri toţi şi-atît de dragi !
Voi trebuia chiar ani o sută
s-atingeţi, strălucind ca bronzul,
prin ploi şi arşiţi fremătînd,
cutremuraţi de tinereţe,
în focul dragostei arzînd.
Pioşi vă nemurim în inimi,
şi nu vă spunem nici „adio" :
pe voi ce-aţi înfruntat urgia
de-ctita vreme v-aşteptăm.

În romineşte de VASILE NICOLESCU

Gheorghi Namleghin

Munca

Cutezătoarea muncă eu o binecuvînt,
Şi somnul scurt şi veghea cu scumpele ei roade,
Şi-naltul vis şi zborul întîiului avînt,
Şi strofele cu-aprinse, încrucişate spade.

Nu pot să-ntîmpin zorii cu liniştea în piept,
În hora unor muze, sub zimbetul lor tînăr,
Simţirile-n furtună le-ntîmpin treaz şi drept
Şi-mi zvîrl o tolbă nouă de cîntece pe umăr.

În romineşte de TAŞCU GHEORGHIU

ADEVĂRATA PRIETENIE

Vasili Nikolaşin
strungar

Sirena uzinei abia porni să sune încetarea lucrului, cînd strungarul Kostea Sorokin opri motorul, şi se repezi în grabă spre vestiar. Peste cîteva clipe, îmbrăcat într-un costum gri, pieptănat cu grijă şi cu pantofi galbeni lustruiţi, el o luă glonţ spre ieşire, îndreptîndu-se spre piaţa Avtozavodskaia. Se aşeză nepăsător pe o bancă, urmărind cu o privire piezişă mulţimea de oameni ce se scurgea ca un torent pestriţ. Zărind o rochie albastră şi nişte cosiţe lungi bălai, el porni în întîmpinarea fetei.

— Bună, Zina !

— Bună, Kostea !

Stăteau faţă în faţă, tăcuţi, privindu-se în adîncul ochilor. Pe obraji, le-a înflorit un zîmbet.

— Te invit la Palatul de cultură ! Am luat nişte bilete la filmul „Vîrsta dragostei".

— Ce băiat drăguţ eşti, Kostea !

Zina rise cu poftă şi tînăra pereche dispăru într-o stradelă învecinată.

În timp ce Kostea o aştepta pe Zina Vasilkova, bătrînul meşter, Sidor Ivanovici Tiufelev, însoţit de şeful de brigadă, umbla prin secţie, verificînd instalaţiile.

— Hm-m! Iarăşi a lăsat strungul murdar — mormăi meşterul nemulţumit.

— A luat-o razna de tot. Nici n-au băgat de seamă cînd s-a evaporat. Dar tu că eşti şef de brigadă, ce păzeşti ?

— Nu o dată i-am atras atenţia, dar ce folos. S-a amorezat de-o fată, Sidor Ivanovici.

— Adică cum vine asta, că n-ai nici un folos ? — continuă meşterul nemulţumit. De s-ar nimeri să dea ochii cu mine frumoasa asta ! O să-i iau în răspăr pe amîndoi, aşa fel, încît să mă ţină minte multă vreme. Dacă Sorokin nu-şi curăţă strungul, tu ce păzeşti ? Şef de brigadă eşti, ori cîrpă ? Uite cum, te-ai delăsat. Strungul e murdar şi năclăit.

— Ce să fac ? Rosti şeful brigadier, simţindu-se vinovat.

— În ce secţie lucrează drăguţa lui Kostea ?

— În secţia de montare mecanică. O cheamă Zina Vasilkova.

A doua zi, în pauza de la prînz, Sidor Ivanovici a pornit în căutarea Zinei.

Mergea cu gîndul s-o mustre. Un maistru cunoscut îi arătă locul de muncă al Zinei.

— Dumneavoastră sînteţi Zinaida Vasilkova — i se adresă Sidor Ivanovici.

— Da, ea.

Fata se ridică, lăsă pieptul la o parte şi se uită mirată la necunoscut. Meşterul rămase cam încurcat şi nehotărît, neştiind cum să înceapă. Gîndindu-se la felul de a fi a lui Kostea, Sidor Ivanovici îşi închipuise că şi Zina e o neglijentă. Dar văzu că nu e aşa. În faţa lui stătea o fată înaltă, zveltă, într-un halat curat, proaspăt călcat. Iată de ce Sidor Ivanovici părea atît de nehotărît.

— Bună ziua. Eu sînt maistrul din secţia vecină — Sidor Ivanovici Tiufelev — şi-i întinse mîna.

— Bună ziua... Zina încerca să-l privească pe bătrîn în ochi, vroind să ghicească ce anume l-a determinat să-i facă o vizită, dar ochelarii lui Sidor Ivanovici o împiedicau.

— Şi ce legătură are aceasta cu mine ?

— Iată care. După cîte am aflat mi se pare că sînteţi prietenă cu Sorokin ?

Auzind asta, fata se îmbujoră.

— Da, ne cunoaştem. Dar ce s-a întîmplat ?

— O să aflaţi numaidecît, aveţi răbdare — răspunse meşterul şi începu să-i examineze atent strungul. Zina îl privea nedumerită, în timp ce Sidor Ivanovici, cu ochelarii săltaţi pe frunte, controla dispozitivele, conductele de ulei, butoanele de pornire. Nimic nu-i scăpa ochiului ager al bătrînului meşter. După ce termină cu examinarea primului strung trecu la al doilea.

— Bravo. Strungurile dumitale arată aşa, de parcă eşti gata să le trimiţi la expoziţie ca să fie admirate. Ar fi bine ca cei ce lasă strungurile neîngrijite să vină să vadă cum trebuie păstrat bunul obştesc.

— Dar cum ar putea să fie altfel ? Sînt în întrecere cu Vinogradova care lucrează tot la aceste strunguri, în schimbul doi. Am încătat singură să le pun la punct.

— Degeaba aţi făcut-o.

— Ce degeaba ? Că ştim să le potrivim ?

— Că v-aţi luat la întrecere cu Vinogradova. Mai bine vă luaţi la întrecere lui Kostea al nostru... Înoată în murdărie. Face de ris toată secţia. De îndată ce se termină schimbul aruncă de pe el salopeta şi o tulceşte. În toată secţia nu există un strung mai murdar ca a lui Sorokin. Şeful de brigadă ne-a spus că dumneata porţi toată vina.

— Eu ?

— De, flăcăul caută să fugă cît mai iute la întîlnire. Tocmai de aceea am vrut să stau de vorbă cu dumneata.

Cu ochii în pămînt, muşcîndu-şi buzele, Zina stătea tăcută, iar bătrînul o iscodea, uitîndu-se peste ochelari şi aşteptînd răspunsul.

— Sidor Ivanovici, o să trec pe la dumneata după ce termin treaba. Atunci o să discutăm. Bine ?

Tot restul zilei, Zina nu-şi putu lua gîndul de la Kostea. Meşterul avea dreptate. Konstantin totdeauna o aştepta la ieşire, dar nici ea nu întîrzia prea mult în secţie. „Şi cum de nu mi-a trecut pînă acum prin minte acest lucru". — se gîndi cu amar Zina. De îndată ce Vasilkova predase toate piesele şi termină curăţenia, fără să-şi scoată halatul se duse la Tiufelev. Kostea nu era în secţie.

— Priveşte şi admiră... o întîmpină meşterul. — Aici lucrează Kostea. Sidor Ivanovici într-adins apăsă pe ultimul cuvînt. Zina se apropie de strung, îl examină şi sprîncenele i se încruntară.

— Să vezi ce-i în dulăpiorul cu scule — şi meşterul îl deschise larg. Uneori îşi pierde un sfert de oră căutînd un burghiu... Mă mir totuşi cum de poate realiza o normă şi jumătate.

Zina cercetă în fugă conţinutul dulăpiorului.

— Sidor Ivanovici, nu cumva ai nişte capete utile ? În dulăpiorul lui Kostea nu le găsesc

— Nici să nu le cauţi. El nu ţine materiale de frecat strungul. Ce nevoie are de ele, din moment ce nu-l curăţă... Poftim. Dar ce nevoie aveţi de ele? Şi meşterul îi întinse nişte cîrpe. Zina îşi suflecă mînecile şi începu să cureţe strungul.

— Acuma înţeleg — rîse Sidor Ivanovici, clipind şiret din ochi. După un răstimp Zina auzi :

— Cred că ajunge, altfel Sorokin n-o să mai aibă ce face — glumi bătrînul. El îşi şterse mîinile şi strînse ghem cîrpele. Strungul era de nerecunoscut. Curat, metalul lui avea un luciu mat, uleios. Zina se ocupă şi de dulăpiorul de scule. Mai întîi, scoase totul afară. Aşternu hîrtie curată pe rafturi, apoi aşeză în ordine sfredele, burghiile de filet, chei de lăcătuşerie. Două perechi de mănuşi vechi şi o căciulă cu urechi le împachetă într-un ziar şi le lăsă lîngă dulăpior. „Să şi le aşeze unde vrea" — se gîndi dînsa.

— Iată că am isprăvit — spuse maistrul. Acum Kostea n-o să-şi mai recunoască locul de muncă. Bine, acum puteţi pleca, cred că i s-a urît aşteptîndu-vă... Noroc şi petrecere frumoasă !

Zina îl zări pe Kostea cum stătea singuratic pe o bancă, aşteptînd-o. Părea plictisit şi cam bosumflat.

— Te-aştept de-un ceas... Cel puţin să-mi fi spus că ai să întîrzii.

— Aş, numai patruzeci de minute.

— De unde ştii aşa de precis ?

— Am terminat schimbul la ora cinci. Este ?

— Aşa-i.

— Cincisprezece minute pentru a face ordine la locul de muncă...

— Dar îngrijitoarele ce au de făcut ? Pentru ce-şi încasează leafa ?

—Dar tu nu-ţi cureţi strungul ?

— Parcă am timp de asta !

— Mă mir că nu-ţi e ruşine să spui asemenea vorbe... Mare nevoie am să-mi mai pierd timpul cu tine. Tot n-ai să înţelegi. Din moment ce socoţi că nu cadrează cu demnitatea ta să ţii în mînă peria şi cîrpa, atunci... Rămîi cu bine, strungar aristocrat ce eşti, eu trebuie să plec acasă.

— Stai Zina ! Încotro ? Nu vii cu mine în parc ?...

Pe străzi nu se mai auzea nici zgomotul tramvaielor, dar Kostea tot nu era în stare să adoarmă. Se răsucea cînd pe-o parte, cînd pe alta. „Rămîi cu bine strungar-aristocrat... Rămîi cu bine strungar-aristocrat"... îi răsuna, stăruitor, în urechi.

Kostea se trezi mai devreme ca de obicei. Soarele strălucitor inundase camera. Razele lui jucau pe pereţi. „La urma urmei, Zina are dreptate... Chiar şeful de brigadă nu o dată ne-a vorbit despre strung" — se gîndi el. „Să plec mai devreme şi pînă ce nu ne-au venit tovarăşii să fac ordine..."

În mare hală nu era nimeni. Kostea se apropie de locul lui de muncă, aprinse lumina şi se trase înapoi uimit. Nişte mîini grijulii îi curăţiseră strungul, îi aşezaseră în ordine sculele. „Dar asta ce-o mai fi ?" — şi desfăcu pachetul. „Mănuşile am să le duc la depozit., iar căciula acasă" — hotărî el. Kostea nu avea acum nici o treabă. Şi pînă să înceapă lucrul mai erau patruzeci de minute. Se apropie de strungul vecin, Era curat. Îl cercetă şi pe-al doilea, pe-al treilea... La ultimul agregat ce se afla în colţ, Kostea zări pe piedestal o aşchie. Luă peria şi o îndepărtă.

— Ce, te-ai apucat să cureţi strungurile altora ? — îl întrebă pe Kostea Sidor Ivanovici. Mai bine ai avea grijă de al tău...

— Strungul meu e curăţat, îngînă el nehotărît.

— Curăţat, dar nu de tine. A fost ieri pe aici o fată. Tu ce, ai angajat-o ca să stringă praful în urma ta, a ?

„E posibil oare ca Zina să fi fost aici ?" îl fulgeră un gînd. Kostea tăcea. Ar fi preferat să-l înghită pămîntul decît să păţească asemenea ruşine.

— Prin urmare asta-i... — încheie maistrul dojenitor. Şi se îndreptă spre birou.

Toată ziua Kostea lucră încordat. Era tăcut. Spre sfîrşitul schimbului, lîngă Sorokin se înălţa o stivă de piese. „Ce s-o fi întîmplat cu Kostea — se miră şeful de brigadă ? Uite cum sporeşte treaba în mîinile lui..."

Kostea acum nu se grăbea să plece. Începu să facă curăţenie la locul de muncă. Nu vroia să lase dezordine acolo unde mîinile fetei, atît de dragi lui, făcuseră curat.

— Vă rog să controlaţi, Sidor Ivanovici.. Maistrul cercetă cu luare aminte strungul, deschise uşa dulăpiorului — toate sculele erau la locurile lor.

— De mult trebuia să procedezi aşa...

În ultimele zile, Kostea Sorokin era de nerecunoscut. Devenise mai serios, şi mult mai exigent faţă de sine. Într-un singur schimb realiza două norme. În sinea lui însă era neliniştit

Într-o zi, Sidor Ivanovici o întîlni pe Zina. S-au salutat ca nişte vechi cunoştinţe.

— Cum mai merge ? — îl întrebă Zina pe maistru.

Acesta zîmbi cu înţeles.

— Te referi la Kostea ? S-a schimbat flăcăul. Lecţia pe care i-ai dat-o a prins bine...

Seara, fata apăru în secţia lui Tiufelev. Kostea curăţa cu grijă dulia strungului. Zina se apropie de el.

— Bună ziua, Kostea !

El se întoarse, ochii ei străluceau de bucurie.

— Bună ziua, Zina, ai venit ?..

— Mergem în parc ?

— Aşteaptă-mă o clipă. Să termin de curăţat strungul şi-o pornim.

...Grupuri de oameni se scurgeau spre ieşire. În acest şuvoi omenesc erau şi ei — Kostea şi Zina —, fericiţi şi plini de voie bună.

UN TOVARĂŞ DE-AL MEU

Alexandr Novicikov
strungar

Tineretul din secţia noastră, vă spun drept, e admirabil, e minunat ! Avem în brigada noastră, de pildă, pe comsomolistul Andreika Utkin. Cîteodată născoceşte cîte ceva, de-ţi stă mintea-n loc. Şi cînd te gîndeşti că a învăţat doar cîteva clase la o şcoală profesională şi la noi în uzină vreun an jumătate. E deajuns să te uiţi atent la toate mişcările lui calculate, precise, cînd lucrează la strung, ca să-ţi dai seama că acest tînăr, prea serios pentru vîrsta lui, e sigur de sine şi are acel aer de gravitate şi încredere în sine, caracteristic de obicei celor mai buni şi experimentaţi muncitori. Şi într-adevăr, nimeni nu-l întrece în muncă pe Andreika.

Şeful secţiei noastre, Ilia Petrovici Rojkov, un om cam zgîrcit în laude, vorbind despre Andreika spune : „La noi, el e cel mai priceput !"

Da, într-adevăr, Andreika e cel mai bun. Strungul lui e totdeauna curat, lucrează precis, cu economie şi indicele de producţei la el e cel mai înalt...

Totul a pornit de la o comandă urgentă pe care o primise uzina noastră : trebuia să livrăm într-un timp relativ scurt mii de piese. Comanda era grea. După o clipă de gîndire, am spus :

— Să ştiţi băieţi că n-o să putem s-o scoatem la capăt. Dacă se prelungesc termenele de livrare — atunci le facem.

De spus am spus-o, dar nimeni nu era de acord cu mine. Unii tăceau, alţii zîmbeau, iar acest Andreika, venind spre mine, îmi spuse :

— Te-ai speriat Vasilii, dai îndărăt ca racul. N-ai altă propunere ?

Vai, mă gîndeam eu, tocmai tu să-mi ţii piept ? Ai uitat că am terminat şcoala profesională şi că de cinci ani lucrez în secţie ?

Andreika însă nu se lăsă şi, privindu-mă cu ochii mijiţi, continuă :

— Nu contează anii, Vasilii, şi dacă pînă-ntr-atîta n-ai încredere în puterile mele, n-ai decît să te iei la întrecere cu mine. Să vedem cine o să cîştige.

M-am uitat lung la Andreika şi-i spun :

— Mai ai caş pe la gură, tovarăşe Utkin.

El însă :

— Dacă e vorba să mă iau la întrecere cu cineva, atunci cu unul care merită — adaose el glumeţ — pe mine încă taicămeu m-a învăţat, ori unde să fiu primul. Cît priveşte caşul, s-ar putea să ai dreptate.

Nu se ştie ce întorsătură ar fi luat discuţia noastră, dacă n-ar fi intervenit Nikolai Petrovici Skvorţov, şeful secţiei.

— Nu te da bătut, Vasilii. Primeşte provocarea dacă-i vorba pe-aşa !

Am ascultat de sfatul tovarăşului Skvorţov şi-i spusei lui Andreika :

— Bine. Sînt de acord. Să ne întrecem !

El tocmai asta aştepta. Se apropie în fugă şi întrebă :

— Pentru cîte piese te angajezi, Vasilii ?

— Pentru două sute — îi răspund. Mai multe nici tu nu eşti în stare să faci, că doar nu-i vorba de şuruburi şi piuliţe...

Iar el ca-ntr-adins :

— Ştiu, Vasilii, totuşi tu te-ai angajat pentru prea puţin. Eu am să prelucrez două sute cincizeci.

Mă trecuseră toate năduşelile. Două sute cincizeci de piese de schimb. Uşor de spus, dar să le faci nu-i glumă. Dacă vreţi să vă spun sincer, atunci mă cam aprinsesem ; ar fi trebuit să mă angajez pentru mai puţin. Atunci nici el n-ar fi îndrăznit să mă înfrunte. De el nu mă doare, el răspunde mai puţin, dar eu dacă o să dau greş, atunci e mai rău. Va trebui s-o iau din loc. Gîndiţi-vă şi dumneavoastră : am lucrat atîţia ani şi acum să cedez locul de fruntaş unui nou venit ? Nu, băiete, asta n-o să se întîmple. În timp ce toate acestea îmi treceau prin gînd, Andreika a şi întocmit contractul de întrecere. Se apropie de mine cu coala de hîrtie şi-mi spune :

— Luaţi cunoştinţă.

Iau hîrtia. Încep să citesc. El însă mă zoreşte :

— Iscăliţi-vă.

Am iscălit. Atunci, văzînd aceasta, ceilalţi au procedat la fel. Ivan l-a provocat pe Nikolai, Piotr pe Boris, Serghei pe Viktor, într-un cuvînt toată brigada a pornit la întrecere. Iată cum era cu Andreika, Mic cît un ţînţar, dar a zgîndărit toată lumea.

În felul acesta, la începutul lunii, am pornit la luptă pentru îndeplinirea comenzii ce nu suferea nici o întîrziere. Din prime zile, lupta se arăta aprigă. Mi-am făcut socoteala că pot s-o iau înaintea lui Andreika numai în cazul cînd am să reuşesc să realizez două norme într-un schimb. Strungul meu era bun, un semi-automat care funcţiona excelent. Dar unde aş fi putut descoperi noi posibilităţi de sporire a productivităţii ? În ajutor îmi veni tehnologul nostru Mihai Ivanovici Komarov. Trebuia să sporesc viteza de prelucrare.

— Bine, să încercăm, mă încurajă el.

Potrivesc viteza tăierii trei sute de metri pe minut. Şpanul înfierbîntat se înalţă ca un vîrtej deasupra cuţitului, lăsînd în urma lui suprafaţa netedă, şlefuită a piesei.

— Am reuşit — îmi spune plin de bucurie Mihail Ivanovici.

— Dar acestea nu sînt decît trei sute de metri, obiectez eu.

— Da, aprobă Mihail Ivanovici, trebuie să realizăm mai mult.

Continui să măresc viteza. Sînt atent la zgomotul produs de strung : nu se pare că îşi schimbă ritmul obişnuit. Viteza e de trei sute cincizeci... de patru sute...

Dulia se roteşte cu o viteză uimitoare, aruncînd acuma o sumedenie de aşchii, care nu mai sînt roşii, ci albe de încinse ce sînt. Mă uit mereu la ceas. Timpul trece. Strungul funcţionează ireproşabil. În faţă, pe perete, se află o lozincă : „Depuneţi toate eforturile pentru îndeplinirea înainte de termen a cincinalului !" Mă uit la ea, privirea mea se încrucişează cu a lui Andreika.

— Cum mai merg treburile Vasilii ? — mă întreabă. E adevărat că ai trecut la viteză sporită ? E bine. Şi eu după sfatul dat de Mihail Ivanovici am trecut la viteza sporită. Numai că acest lucru l-am făcut de mult — mai citisem eu nişte broşuri... Acum strungul meu atinge viteza de patru sute cincizeci metri pe minut...

Ei, poftim — asta ce noutate o mai fi !

— Dar cum ai reuşit ? îl întreb.

— Cum ? M-a ajutat Mihail Ivanovici. Mă uit, tehnologul zîmbeşte şi-mi spune :

— Da, l-am ajutat. Vreau ca toţi să-şi însuşească metoda rapidă de prelucrare a metalului.

Atunci am înţeles că întrecerea noastră era urmărită de toată secţia, toţi doreau ca noi să realizăm cei mai înalţi indici de producţie. Tonea Petukova, statisticiana secţiei noastre, în fiecare zi după terminarea schimbului, nota în dreptul numelor noastre pe tabla de indici aceleaşi numere. Dar iată că trecu o săptămînă şi Andreika ne-o luă înainte. Aceasta s-a întîmplat într-o marţi. Am lucrat pînă la pauza de prînz, văd că am mai mult de jumătate la piese neprelucrate. Atunci m-am dus să văd cum merge treaba la Andreika. El stătea lîngă strungul lui ca un căpitan pe puntea vaporului. Lucra concentrat, cu mîna sigură, aparent liniştit. Numai pomeţii, aprinşi, îi trădau încordarea.

N-am mai putut răbda, recunosc. M-am apropiat de el şi m-am oprit în spatele lui.

Piesa avea un luciu viu. Turaţiile erau abia perceptibile.

— Cum merg treburile, Andreika ? Cîte piese ai prelucrat ?

— Mai mult de jumătate. Dar tu ?

— Încă nu le-am numărat...

Drept să vă spun nici nu aveam ce număra : nu ajunsesem nici pînă la o sută. Inima mi se închirci...

— Unde se ascunde secretul ? — mă gîndeam. Oare într-adevăr lucrează mai iute decît mine ? Ia să mă uit. Dar Andreika observînd îmi spuse :

— Oare merită să-ţi pierzi vremea de pomană? Altă socoteală dacă eu de pildă am să vin la tine şi văd că eşti un strungar experimentat... un mare specialist... aş avea ce învăţa.

Vorbeşte şi în acelaşi timp zîmbetul îi flutură pe buze.

Nu, mă gîndesc eu, de data aceasta nu mă duc. Da, Andreika era nu numai priceput dar şi îndrăzneţ, aici era secretul.

Nimeni în secţie nu îndrăznise să folosească cuţite combinate. Andreika însă încercase.

Mă uit la el şi mă bucur : ce minunat lucrează ! Cu un singur cuţit combinat strunjeşte piesa, face canalul, crestează ghiventul şi face o faţetă. Şi toate la o viteză maximă. Mai mult, a sporit în acelaşi timp şi viteza de tăiere a cuţitului. Acum nu numai piesa se învîrteşte cu o viteză sporită, dar şi cuţitul porneşte cu o viteză mai mare în întîmpinarea ei. Sporise viteza de trei ori. Totul era foarte simplu. Extraordinar de simplu. O metodă nu prea complicată — dar de — nu-mi trecuse prin minte. „Bine — îmi zic în gînd. — Încă nu-i prea tîrziu, te ajung eu".

Mă întorc la strungul meu. După terminarea schimbului rămîn în atelier. Dau comandă fierarilor să-mi pregătească un lingou pentru cuţit.

A doua zi, cînd m-am apucat de lucru m-am gîndit: „Lasă, ţi-o iau eu înainte". — Dar lucrul nu sporea. Cu încetul am învins greutăţile. Am căpătat îndemînarea necesară. În numai două minute luam de pe strung o piesă finisată. Lucram şi inima în mine cînta.

Spre sfîrşitul schimbului, Andreika se apropie de mine, bine dispus, fericit şi puţin cam zăpăcit de succesele obţinute şi-mi spune :

— Poate să-ţi dau o mînă de ajutor, Vasilii ?

— Mulţumesc — îi răspund — o scot eu şi singur la capăt.

Dar el :

— Eu mi-am terminat sarcina de plan...

— Foarte bine — îi răspund eu. Acum n-ai decît să te odihneşti.

El însă continuă :

— Nu-i treabă de comsomolist, ca unul să lucreze, iar altul să stea cu mîinile în sîn.

— Atunci de ce — îl întreb — ai mai pornit întrecerea? Ca să mă întăriţi pe mine ?

— Da de unde — îmi răspunde el — greşeşti dacă îţi închipui una ca asta, Vasilii. Întrecerea — nu este decît o mare prietenie.

Şi deodată Andreika, fără să mai stea pe gînduri, a apucat vreo două duzini de semifabricate de lîngă mine şi a fugit cu ele. Nici n-am apucat să spun ceva cînd l-am văzut lîngă strungul lui.

De cum termină, aleargă spre mine.

— Poftim, Vasilii.

Purtarea lui Andreika ne-a derutat complet.

Stăteam şi nu găseam cuvinte ca să-i mulţumesc.

Andreika reluă discuţia.

— Crezi că s-ar putea să lucrăm altfel ? Tu ce crezi ? şi el mă privi în ochi.

— Da, altfel nici nu se poate i-am răspuns — ai dreptate.

Mi-a zîmbit. Zîmbetul lui era luminos şi plin de căldură sufletească.

Abea atunci mi-am dat seama că Andreika nu e un lăudăros.

M-am uitat la ceas. Era cinci. Ziua de muncă se terminase. Am oprit motorul. Strungul ţiui domolit şi se opri. Am pornit spre vestiar.

De atunci, orice comandă am primi, ne luăm la întrecere. Dar dacă ne întrecem, ne şi ajutăm unul pe altul. Şi treaba merge. Eu lucrez bine, dar Andreika — mult mai bine.

În romineşte de ECATERINA BANDRABUR

ELECTRONICA ȘI CIBERNETICA ASTĂZI

CREIERUL ELECTRONIC

de prof. univ. Edmond Nicolau

Prin performanțele lor extraordinare, calculatoarele electronice actuale stîrnesc senzație. Calculatoarele electronice își dezvoltă extraordinar de mult nu numai viteza de lucru dar și domeniul de aplicare. Primele calculatoare, create acum circa 15-20 ani, efectuau doar cîteva mii de operații aritmetice pe secundă. Astăzi există calculatoare care realizează milioane de operații pe secundă. De la efectuarea unor calcule aritmetice simple, astăzi calculatoarele îmbrățișează domenii din ce în ce mai vaste. Ele conduc mașini-unelte și instalații chimice complexe. În lingvistică se întrebuințează pentru descifrarea scrierilor necunoscute, în documentare pentru efectuarea automată a rezumatelor. Fără nici o exagerare, se poate spune că nu a rămas domeniu de activitate în care să nu se poată utiliza mașinile electronice de calculat. De curînd, doi specialiști sovietici preconizau utilizarea unor astfel de mașini în scopuri judiciare.

Unii entuziaști compară aceste mașini perfecționate cu creierul uman, considerîndu-le a fi niște creieri uriași. Dimpotrivă, alți specialiști afirmă că niciodată nu se va putea construi vreun mecanism care să depășească posibilitățile creierului omenesc.

Prin multitudinea implicațiilor filozofice și sociale, calculatoarele electronice se află astăzi în atenția specialiștilor. Este necesar însă ca înainte de a vedea de partea cui se află dreptatea în problema raportului dintre creier și mașină, să ne familiarizăm mai întîi, în linii mari, cu un astfel de calculator.

Astăzi calculatoarele electronice formează o familie numeroasă, care se poate însă împărți în două ramuri principale. De o parte întîlnim grupul calculatoarelor digitale, numite și calculatoare numerice sau cifrice. Ele se caracterizează prin faptul că lucrează cu impulsuri electrice. În fond, aceste mașini pot fi considerate ca reprezentînd stadiul actual de dezvoltare a unei tehnici străvechi de calcul, tehnică ce începe cu număratul pe degete. Esențial pentru aceste calculatoare este faptul că la ele se descompune fiecare operație matematică în acte elementare, care revin în adunarea sau scăderea unor unități. Ritmul lor de lucru este foarte mare. După datele cunoscute pînă acum rezultă că există astăzi în funcțiune astfel de calculatoare digitale care au ritmul de bază de 60 milioane de cicli pe secundă, ceea ce înseamnă că pot efectua cam 500.000 de adunări pe secundă, și cam tot atîtea înmulțiri. Evident, este vorba de numere care au fiecare cîte zece cifre.

Calculatoarele analogice își bazează funcționarea pe alte principii. Aici este vorba de o mașină electrică complexă, care funcționează printr-un sistem de ecuații identice cu ecuațiile ce descriu un anume fenomen din natură, de exemplu zborul unui avion, circulația petrolului într-un zăcămînt, difuzia căldurii într-o bară etc.

Pentru a studia, de exemplu, modul în care variază extragerea petrolului dintr-un cîmp petrolifer, se face o experiență pe o rețea electrică formată din numeroase rezistențe. În modul acesta se ajunge la posibilitatea de a efectua exploatarea rațională a sondelor de petrol.

Calculatoarele digitale sînt formate din cîteva elemente bine definite. În primul rînd este așa numita parte aritmetică, în care se efectuează operațiile matematice. De fapt, în acea parte se prelucrează impulsurile electrice după anumite reguli. Aceste reguli sînt fixate de programul mașinii, adică de regulile pe care constructorul mașinii le-a fixat în anumite părți ale mașinii numite memorie. Pentru ca mașina să poată rezolva problema, la intrare i se comunică datele inițiale și programul. La unele mașini, aceste date inițiale se dau sub forma unor perforații practicate pe o bandă de hîrtie. În acest caz viteza de introducere a informației în mașină este relativ mică — 5 pînă la 10 cifre pe secundă. Trecînd peste alte etape intermediare, ajungem la dispozitivele moderne foarte rapide.

Astăzi, mașina are un dispozitiv care citește direct informația scrisă pe registre sau pe alte suporturi materiale. În modul acesta se mărește considerabil viteza de lucru, ajungîndu-se pînă la 300-500 cifre pe secundă. În același timp, se elimină operația intermediară prin care un operator citește cifra din registru și operează în consecință banda.

Calculatoarele cuprind, de asemenea, și o parte de ieșire, prin care se transmite rezultatul calculelor. La mașinile mai vechi sau la mașinile cu viteză mai redusă, dispozitivul de ieșire este format dintr-o mașină de scris electrică, acționată de impulsurile electrice ce provin din calculator. La ritmul mare al calculatoarelor actuale mașina de scris electrică nu mai corespunde însă: ea poate imprima cel mult 10 caractere pe secundă.

Actualmente, cel mai rapid dispozitiv de ieșire este așa-numitul caractron. Este vorba de un tub electronic special, înrudit cu cinescopul de la televizoare. În acest tub fasciculul de electroni bombardează ecranul, după ce trece printr-o placă, în care sînt profilele diferitelor litere și cifre. În modul acesta fasciculul este modelat după forma dorită, care apare luminoasă pe ecran. Ecranul este la rîndul său cinematografiat. Se atinge astfel viteza fabuloasă de 150.000 de cifre sau litere pe secundă.

Nu trebuie să uităm nici partea de control a mașinii, care în fond dirijează întreaga activitate.

Esențial pentru un calculator digital este faptul că el are un anumit program, care îi dă posibilitatea ca pe parcurs calculatorul singur să ia anumite decizii logice, în funcție de rezultatele intermediare ce se obțin. De exemplu, se cere să se calculeze o tabelă matematică. Este vorba anume de tabela numerelor prime. Pentru aceasta, mașina ia pe rînd diferitele numere și caută să vadă dacă satisfac sau nu condiția dată. În momentul în care găsește că nu mai este îndeplinită condiția respectivă, mașina se oprește singură.

Să considerăm cazul unei mașini care trebuie să calculeze o tabelă de radicali. Anume, se cere să se calculeze radicalii tuturor numerelor întregi care au radicalul cubic mai mic decît 1,15. La fiecare număr în parte mașina calculează rădăcina cubică după o rețetă, dată de programator. Ea compară rezultatul obținut cu numărul 1,15. În caz că radicalul este mai mic decît acest număr, trece la numărul următor. În momentul în care ajunge la un număr ce depășește pe 1,15 — mașina se oprește singură. La fiecare calcul în parte, la ieșire, se imprimă numărul natural respectiv și radicalul său cubic.

Dar, este esențial să reținem un fapt important, și anume: mașinile digitale nu lucrează cu numere, ci cu impulsuri electrice. După accepțiunea pe care noi o dăm acestor impulsuri electrice, ele pot fi echivalate cu numere, litere, note muzicale etc. Tocmai de aceasta, calculatoarele digitale au astăzi aplicații atît de diverse.

Calculatorul digital își bazează funcționarea atît pe construcția mașinii, cît și pe programul pe care i-l dă calculatorul. Acest program cuprinde o serie de „rețete", sau cu termenul tehnic, algoritmi. Prin algoritm se înțelege totalitatea regulilor care se aplică pentru a se obține un anumit rezultat. Aceste reguli pot fi de natură matematică. Se cunoaște, astfel, algoritmul lui Euclid, privitor la împărțirea a două numere. Dar, la fel de bine, algoritmul poate să fie de natură logică. Astfel, s-au creat algoritmi pentru unele jocuri.

Este evident că pentru calculatoare digitale, algoritmii au un rol esențial. În Uniunea Sovietică s-a creat o întreagă teorie a algoritmilor, savanții care au contribuit în special la dezvoltarea acestei teorii sînt: A. A. Markov și A. A. Leapunov.

Problemele algoritmilor au o mare importanță practică. Nu este suficient să avem un calculator electronic; este necesar să știm cum să-l întrebuințăm. În această privință un rol important revine programatorului, adică persoanei care efectuează programul de lucru, după care mașina rezolvă o problemă sau alta. La noi în țară, la Universitatea „C. I. Parhon" din București, există cursuri care formează matematicieni specialiști în problemele de programare.

Aceste cadre de specialiști sînt necesare pentru deservirea calculatoarelor ce funcționează la noi în țară. După cum se știe, țara noastră a avut primul calculator digital, construit și dat în exploatare într-o țară de democrație populară. Este vorba de calculatorul CIFA-1, construit de un colectiv condus de ing. Victor Toma.

Ulterior, s-au construit și alte calculatoare, printre care amintim de calculatorul MECIPT. Cu acest calculator se vor putea efectua traduceri din limba engleză.

Una din cele mai spectaculoase aplicații ale calculatoarelor electronice este traducerea mecanică. Unui calculator i se atașează la intrare o mașină de scris, la care se bate textul de tradus în limba engleză. Mașina de scris de la ieșire reproduce textul, tradus însă automat în limba română. În interiorul mașinii nu se află nici un om care să facă pe ascuns operațiile de traducere.

În fond, lucrurile sînt principial simple. Este suficient ca, în memoria mașinii să introducem — tot sub forma unor semnale electrice — un dicționar englez-romîn. În memorie algoritmul este de data aceasta un algoritm al traducerii, ce ține seama de gramatica limbii engleze și de gramatica limbii romîne. Literele sînt transformate la intrare în semnale electrice. Acestea intră în calculator și aici, printr-un procedeu automat, cuvintele sînt căutate în dicționar. Bineînțeles, există anumite reguli care ușurează munca calculatorului. Astăzi, se efectuează nenumărate experiențe în întreaga lume în această privință, deoarece problema schimbului de informații științifice este esențială pentru civilizația actuală. După ultimele date, progresele înregistrate în această direcție sînt foarte mari, ajungîndu-se actualmente la viteza de 600 pagini traduse pe oră.

La noi în țară, este programat ca în această toamnă să aibă loc o demonstrație publică de traducere din engleză în romînă cu ajutorul calculatorului MECIPT. Algoritmul traducerii a fost întocmit de E. Domoncoș.

În alt domeniu de activitate intîlnim calculatorul care compune partituri simfonice în stil contrapunctic. Calculatorului i se dă o melodie și un anumit program. El orchestrează melodia și produce la ieșire o partitură simfonică, în stil Vivaldi sau Bach, la alegere. Astfel, se cunoaște așa-numita Suită illiacă, compusă cu calculatorul ILLIAC.

Și aici, bineînțeles, lucrurile sînt destul de simplu de înțeles. Stilul contrapunctic fiind complet codificat, cunoscîndu-se regulile de tratare a melodiilor, se poate programa un calculator electronic pentru a prelucra melodia în vederea obținerii partiturii.

De altminteri, trebuie să știm că problema compunerii automate, mecanizate, nu este atît de nouă, chiar și Mozart stabilind anumite reguli de compunere mecanică a valsurilor.

Printre succesele cele mai noi ale calculatoarelor, sînt desigur dispozitivele automate care conduc fabrici întregi sau secții din fabrici, astfel încît procesul tehnologic să se desfășoare în condiții optime. Această problemă este desigur foarte interesantă, atît din punct de vedere teoretic, cît și din punct de vedere practic. Importanța practică rezultă din aceea că prin desfășurarea proceselor tehnologice în condiții optime, randamentul instalațiilor crește considerabil. Importanța teoretică constă în faptul că aceste calculatoare nu au o funcționare rigidă, programul lor permițîndu-le ca în permanență să se adapteze la noile situații, căutînd mereu un optim.

Implicațiile filozofice și sociale ale utilizării pe scară tot mai largă a calculatoarelor, sînt desigur multiple. Nu este cu putință ca această problemă să fie rezolvată în cîteva rînduri. Dar, indicăm unele idei de bază.

În primul rînd trebuie avut în vedere faptul că, oricît ar fi de perfecționate, calculatoarele nu au inițiativă, nu-l pot depăși pe om. Creierul uman, care este format din materia superior organizată, are proprietăți ce nu vor putea fi niciodată egalate de calculatoare. Calculatoarele sînt însă un auxiliar prețios al omului, care mărește puterea creierului său.

În ceea ce privește problemele sociale ale automatizării totale, la care se ajunge prin utilizarea calculatoarelor, trebuie știut că aceasta nu este posibil decît într-un regim socialist, în care prin automatizare omul este scutit de povara muncilor grele și de rutină. Astfel se poate reduce ziua de muncă, omul avînd posibilitatea să-și desăvîrșească însușirile sale.

Dar, asupra acestor chestiuni importante ne propunem să revenim mai pe larg în numărul viitor.

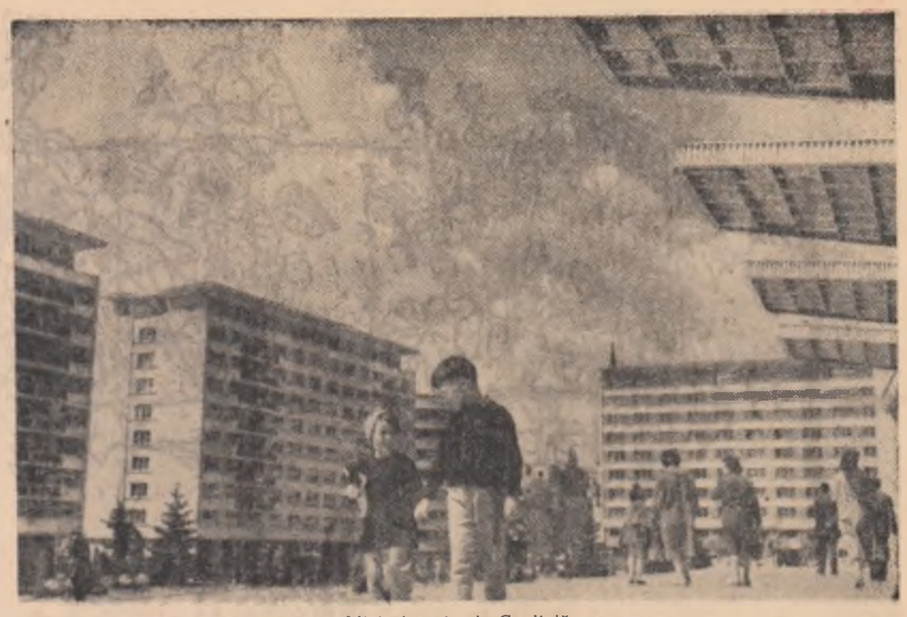

Mici pietoni prin Capitală

REVISTA REPORTAJULUI

INEDIT ȘI RUTINĂ

Pe la începutul anului, „Contemporanul" își afirma, într-o argumentație convingătoare, deosebitul interes pentru creația reporterului, acest cronicar pasionat al zilelor noastre. Revista inițiase o rubrică permanentă care își propunea să discute reportajele apărute în cursul săptămînii respective sub raportul realizării lor literare, al eficienței politice.

Au trecut însă numai cîteva luni, și iată că redacția pare să fi uitat propriile argumente. Nu numai că rubrica respectivă a dispărut fără urmă, dacă ne amintim bine, de pe la sfîrșitul lui aprilie; dar, răsfoind numerele din luna iulie ale revistei, nu vom găsi decît o singură lucrare de acest gen (în numărul din 14 iulie). Pornind de la datele oferite de vizita făcută la o gospodărie de stat (G.A.S. Dragalina), Ștefan Bănulescu realizează un adevărat poem în proză dedicat marii campanii de recoltare. Calitățile de eseist ale scriitorului, virtuțile sale poetice sînt încă o dată reluate de scurta prezentare a eroismului simplu, firesc, cu care se duce febrila bătălie a recoltei. „Aripile rabatoarelor culcă spicele pe cuțite, zornăie boabele în gurile trioriului, legăm pe platforme sac după sac și le dăm drumul să lunece pe tobogane, la punctele fixe de pe cîmpie, acolo unde așteaptă, în grupuri, șaptezeci de autocamioane cu motoarele ambalate, gata să pornească în viteză cu încărcătura de grîu spre vagoanele din gara Ciulnița".

★

În general scrise cu vioiciune, realizînd izbutite portrete ale omului contemporan, reportajele publicate în numerele din luna iulie ale „Gazetei literare" dovedesc o lăudabilă grijă a redacției, pentru prezentarea actualității (îndeosebi a campaniei agricole de vară).

Se remarcă reportajul lui Paul Anghel („Victoria de la Oltina", în numărul din 6 iulie) prin stăruința cu care subliniază victoria noii conștiințe, a conștiinței socialiste în luptă cu rutina, cu inerția. Reporterul realizează, de fapt, o scurtă monografie a unei gospodării colective, sprijinindu-se pe mărturiile oamenilor, pe urmărirea nu atît a procesului tehnic ce stă la baza dezvoltării gospodăriei, a creșterii veniturilor sale, cît mai ales a reacțiilor psihologice ale muncitorilor de aici. Ni se pare că portretul președintelui Ilie Dincu, desenat cu sobrietate, convingător, izbutește să sugereze atitudinea unui om nou, a unui comunist, față de colectivitate, simțul său de răspundere, dragostea de muncă.

Paul Anghel evită cu grijă falsul patos, melodramatismul care îl pîndea în prezentarea luptei încordate cu zgîrcenia pămîntului. Dar el nu mai izbutește să se salveze din anume locuri comune cînd își analizează propriile stări sufletești: „M-am lăsat cutremurat de imaginea aspră, metalică, a sesului răscolit de tractoare". Sau: „Șesul mi-a apărut vast ca o carte deschisă, pe care mîini nevăzute scriau belșugul cu slove mici de sămînță".

★

În schimb, Constantin Țoiu („La proră, Ceahlăul...", 27 iulie) nu reușește să îmbine pitorescul cu prezentarea tehnică a procesului industrial. În general se simte efortul construcției literare, a compoziției, în care fiorul personal, comentariul, nu încălzesc prezentarea unor fapte cu adevărat vrednice de slavă. Prefacerea peisajului de la Bicaz, marea poezie conferită de mîinile creatoare ale omului, nu trec decît parțial în reportajul lui C. Toiu.

★

Poate că Mihai Stoian („Munci și zile", 20 VII) ar fi realizat un reportaj mult mai interesant, mai grăitor, dacă ar fi renunțat la procedeul prea utilizat al caietului cu însemnări descoperit pe masa unui activist sau la cel al întrebărilor puse unui combainer care răspunde oficial, citind cifre și procedee tehnice. Lucru dovedit de episodul nunții, tratat cu sprinteneală, interesant; aici, reporterul face dovada calităților lui de a evidenția semnificația amănuntului. El izbutește să vorbească despre viața îmbelșugată a colectivistilor, despre munca lor pasionată, fără să recurgă la statistică și la îndelungate descripții tehnice. Dacă în întregul reportaj ar fi abordat acest stil al sugestiei directe, fără îndelungate popasuri asupra foilor unui caiet, insuficient prelucrate. Mihai Stoian ar fi realizat un reportaj la înălțimea subiectului.

★

Un reportaj realizat, vioi, sugestiv, semnează Petru Vintilă („O adunare generală", 13 iulie). Cu un umor bine dozat, schițînd cîteva portrete convingătoare, scriitorul compune o imagine a vieții de astăzi a țăranilor noștri. Seriozitatea dezbaterilor din adunare, ineditul faptelor discutate sînt prezentate cu o bună alegere a mijloacelor. Petru Vintilă dovedește maturitatea pe care a atins-o în îndelungata sa activitate de reporter. Urmărind reliefarea personalității umane, el realizează o convingătoare demonstrație a nivelului de viață și a conștiinței atinse de țărănimea noastră.

★

„Tribuna" din 6 iulie publică un reportaj al lui Ioan Grigorescu, intitulat „Trei peșteri, un om și un milion de păstrăvi". Descrierea naturii miraculoase din trei peșteri ardelene ocupă locul principal în acest jurnal de călătorie scris într-un stil antrenant. Scriitorul, îmbătat de frumusețea locurilor vizitate, alternează imagistica bogată cu descrierea lapidară, realizînd un reportaj atractiv, comunicînd multe date interesante. „Omul" pe care îl anunță titlul reportajului, ales dintr-o ramură puțin exploatată de reporteri (îngrijitor la o păstrăvărie), e desenat cu sobrietate, dovedind că și în meseriile cele mai puțin „spectaculoase" încape pe cel mai autentic eroism.

★

„La revedere Oneștiˮ de Ion Băieșu (20 iulie) relatează viața unei brigăzi de fierari betoniști, descifrînd cu delicatețe resorturile sufletești care-i determină pe eroi să îndrăgească Oneștii. Compus ca o succesiune de secvențe cinematografice (Ilian, șeful brigăzii, își amintește pe rînd de cîteva momente ale muncii de construire ale noului oraș), introduse de leit-motivul „Frumoase amintiri are Ilian de la Oneștiˮ, reportajul ar fi cîștigat, credem, dacă „montajul" ar fi fost mai economic. Sînt unele lungimi în comentariu care duc la o încetinire a ritmului, de altminteri foarte antrenant în restul reportajului.

★

Vasile Căbulea semnează în același număr un reportaj („Călăuțaș — uzina tinereții") compus după o rețetă învechită:

1. Sosirea la locul reportajului.
2. Vedere panoramică a orașului în zori.
3. Scurt istoric al industriei din localitate.
4. Producția — azi.
5. Discuție cu o fetișcană gurălivă.
6. Prezentarea eroului pozitiv.

Deși reportajul comunică date interesante, forma utilizată nu este atractivă. Ceea ce, evident, trădează lipsa de efort a autorului care își propusese să vorbească despre efortul creator al unor tineri.

L.

SIMBOLISMUL

NOTE PENTRU O DISCUȚIE (II)

Primii simboliști ori parnasieni romîni strînși în jurul lui Macedonski în faimoasele cenacluri de la Fialkovski și Kübler au pornit pe drumul unor activități de frondă sau de revoltă socială împotriva nedreptăților tot mai flagrante, ca și maestrul lor.

Marele poet Macedonski a suferit, ca unul din cele mai sensibile seismografe ale vremii sale, foarte numeroase înfrîuriri, fiind un fel de confluență a celor mai contradictorii tendințe! Născut cu patru ani după Eminescu și trăind în aceleași împrejurări generale sociale economice, poetul oltean s-a format într-un climat intelectual diferit de cel al culturii germane, în care a crescut Eminescu. Primind influențe predominant franceze și italiene, Macedonski le-a dat curs în opera sa, dorind în felul acesta să continue linia activității și gîndirii lui Eliade Rădulescu (al cărui elogiu e întreprins frecvent în *Literatorul*, revistă menită „a îndeplini (Sic) marele gol ce a lăsat Curierul de ambe sexe" (Literatorul — nr. 16 — 11 mai 1880 — p. 241) și a pașoptiștilor, și să afirme literar și politic o altă direcție decît aceea reacționară promovată de Junimea și Maiorescu pe care o socotea înfeudată influențelor prusace, dominante pe atunci în viața noastră de stat. Și în prefața la volumul *Poezii* din 1881, el mărturisea aceeași dorință de a deveni șef al școlii sociale în poezie, urmînd mult admiraților înaintași Eliade, Bolintineanu și Alecsandri. Tot în acești ani hotărîtori pentru orientarea lui Macedonski se plasează colaborarea lui la *Contemporanul*, dacă e să identificăm pseudonimul Lucilin, sub care apar o serie de poezii destul de pline de protest, cu același pseudonim din *Literatorul*.

Ar fi fost de ajuns atît ca Macedonski să fi produs o mare poezie socială (și între 1880 și 1882 a și dat exemplare remarcabile de acest fel mai cu seamă în *Nopți*), dacă sensibilitatea lui peste măsură, excesele personalității sale nu l-ar fi făcut să intre în conflict cu mai toate personalitățile literare ale vremii. Atacurile lui împotriva lui Alecsandri și Eminescu, îndrăznelile lui publicistice, au contribuit la impopularitatea poetului și la dorința lui de a se exila. Dar în același timp în *Literatorul* care avea în primii ani o alură romantică accentuată, apăreau bucăți cu caracter experimental, încercînd forme noi de versificație, cu insistență asupra sonorităților ciudate. Pe deasupra, mai apăreau și articole teoretice ca cel despre *Logica poeziei*, care afirmau caracterul irațional al poeziei. A fost destul ca scriitorul să intre în conflict cu arta academică și oficialitatea și să cunoască cercurile atunci în floare ale parnasienilor și simboliștilor de limbă franceză (a fost prieten cu Sully Prudhomme și a colaborat la revista *La Wallonie* a lui Albert Mockel, unul din cei mai cunoscuți simboliști belgieni) ca tendințele anti-realiste să apară și să se intensifice pe măsură ce înaintează în timp, după 1883. E vorba de cultivarea tot mai susținută a unor teme depărtate de viață, macabre, violent erotice, mitologice sau estetizante ca acelea preferate de parnasieni și chiar de publicarea unor opere scrise în limba franceză. Simbolul nu a fost însă folosit niciodată de Macedonski ca de Rimbaud sau Mallarmé. De cele mai multe ori putem recunoaște o metaforă întărită prin repetiții sau sensuri laterale suplimentare. De aceea Macedonski va fi ferit de o exprimare irațională, ermetică. De asemenea natura nu este la Macedonski, cum era la parnasieni și la simboliști, o îngrămădire vegetală amorfă dar parfumată violent pentru necesitatea unor senzații foarte puternice. La poetul nostru natura e viață, e forță, e frumusețe, izvor vindecător al tuturor relelor, ca la romantici. Vederea ei a tonică, înviorătoare. *Noaptea de Mai*, capodopera liricii macedonskiene, scrisă după 1887, deci în plină creștere a notelor antirealiste, clocotește de chemarea vieții și dovedește încă o dată contradicțiile violente ale operei poetului. Tot în acest sens trebuie să menționăm că tendința spre formalism se manifestă în căutarea necontenită a unor forme înnoitoare, dar mai ales în cultivarea poeziilor cu formă fixă, și în special a rondelului. Cu toate acestea, într-un ciclu ca acela numit *Poema rondelurilor* nu lipsesc pe alocuri ideile și răsfrîngerea măcar fugară a vieții.

Macedonski fiind totuși cel mai mare dintre simboliștii romîni și făcîndu-și școala la înaintașii pașoptiști, nu pierde niciodată definitiv legătura cu viața către care se întoarce, aproape dramatic, în momentele cele mai neașteptate. De acea reconsiderarea lui în pofida numeroaselor contradicții ale personalității și operei, s-a putut face cu succes de către istoria noastră literară și poetul și-a dobîndit locul în marea moștenire literară.

Din prima generație de simboliști, din precursorii grupați în jurul maestrului, ca Ștefan Petică, Iuliu Cezar Săvescu, Mircea Demetriade, Al. Obedenaru și alții, mai interesant pentru începuturile de revoltă este cel dintîi, Ștefan Petică a avut o viață de 27 ani, a cărei bogăție i-a compensat brevitatea. Tînăr de o excepțională cultură, studiind literele și filozofia, cunoscînd literaturile franceză, rusă (și Petică este unul din primii elogiatori ai lui Gorki la noi) germană, engleză, italiană, precum și artele plastice, poetul a fost pasionat de sociologie și politică și a militat în rîndurile socialiștilor, numărîndu-se, între 1895 și 1898, printre cei mai activi propagandiști ai cluburilor socialiste la sate și susținînd *Lumea nouă* cu o enormă cantitate de articole și studii. Dar dezamăgit sau timorat de defecțiunea conducerii oportuniste burgheze a mișcării muncitorești, de trădarea „generoșilor", Petică se îndreaptă într-o direcție contrară aceleia pe care mersese pînă atunci cu atîta entuziasm, începe să lucreze la gazete conservatoare, și adoptă o atitudine națională șovină vehementă alături de Aurel Popovici sau A. C. Cuza. Și notele de tristețe amară ale poeziei sale și temele erotice tratate cu insistență, precum și grija de forma sculpturală cît mai perfect alcătuită, îl apropie tot mai mult de grupul primilor noștri simboliști. Petică suferă fără îndoială influențele simboliștilor de limbă franceză pe care-i cunoaște foarte bine, dar se află sub înrîurirea mai ales a prerafaeliților englezi. Elogiul lui Ruskin, publicat în 1900 în *Noua Revistă Română*, e definitoriu pentru filiația gîndirii estetice a lui Petică. Protestul împotriva capitalismului rămîne ca și acela al lui Ruskin, mărginit foarte strict la urîțenia produsă în natură de desvoltarea civilizației burgheze, față de care va reacționa prin cultul artelor și mai ales al artelor plastice, și acestea într-o anumită etapă anterioară lui Rafael, pentru că numai din ele lipsea strident, efortul, mișcarea.

Iată literatura, poezia întorcîndu-se cu o sută de ani în urmă, la modelul și tehnica artelor plastice, de unde o scoasese, din inerție și staticism, Lessing.

Eliminarea din artă a mișcării, a dinamismului duce desigur la izgonirea vieții însăși. Și Petică se face, cu precădere în ultima parte a vieții lui, exponentul acestei ideologii. De fapt, el reeditează în sens invers pe William Morris, unul dintre prerafaeliții englezi, discipol entuziast al lui Ruskin.

Traian Demetrescu a oscilat și el între revoltă socială și poezie simbolistă. Făcînd parte din mișcarea socialistă și din curentul *Contemporanului*, Tradem a fost în același timp cirac fervent al lui Macedonski. Iar poezia lui, cum se știe, e străbătută de cele două filoane amintite, cel social și cel simbolist. Din nefericire însă sînt mai realizate artistic poeziile cu nuanță simbolistă — decît cele sociale, întru totul tributare marilor satire eminesciene.

Chestiunea începuturilor protestatare ale simboliștilor se pune la noi, în general, numai pentru această primă generație de începători. Dezvoltarea ulterioară nu mai poate fi privită global, deoarece revistele și cercurile simboliste de după 1900 nu grupează durabile și consecvente legături de scriitori. Fiecare dintre acei care au dorit să-și aroge numele de simbolist se atașează doar temporar unor reviste cu o durată efemeră, mai puțin populare decît chiar *Literatorul* în diversele lui serii. Toți însă, indiferent de direcția modernistă pe care o adoptau ulterior, întrețineau iluzia „libertății" pe care le-ar fi adus-o o formă de artă ce le îngăduia plimbarea cea mai capricioasă prin senzațiile și stările sufletești proprii sau prin peisagiile exotice cele mai îndepărtate. Un articol din *Linie dreaptă* (nr. 2 — 1904) susține: „Decadența în artă e ceva născocit de vrăjmașii unor aducători de libertate — nu numai de talent — în poezia franceză". Era vorba de aceeași inovație, care părea revoluționară, a versului liber, susținut cu continuitate și eșafodaj teoretic larg de Ovid Densușeanu, capul necontestat al școalei simboliste după 1905, data apariției *Vieții noi*. Poezia pe care o promovează criticul și profesorul Ovid Densușeanu și o ilustrează tot el sub pseudonimul Ervin, e poezia simbolistă în aspectele ei citadine, așa zicînd înnoitoare în tematică prin introducerea obiectelor produse de tehnica modernă: aeroplanul, trenul, motoarele, uzina etc. Poezia peisajului urban pornind de la „orașele" lui Verhaeren, se producea, într-un complex ideologic anti-realist, împotriva altei poezii, produs al altei ideologii anti-realiste, semănătorismul. Și astfel cele două tendințe anti-realiste se înfruntă — într-un război mai mult zgomotos decît adînc, agitînd ima drapelul „tradiționalismului" țărănesc și excluzînd orice nu se referă la rural, cealaltă fluturînd flamura cu lozinca modernismului citadin. Iorga acuza pe simboliști de cosmopolitism, ceea ce era adevărat, și considera literatura franceză modernă și decadentă — drept „putregai", iar Densușeanu protesta împotriva rămînerii în urmă a poeziei mărginite de „doine și balade" și la „formele rudimentare ale versurilor din popor".

Poezia energetică, preconizată de Densușeanu într-un mod bizar a fi poezia vitală a erei moderne, nu mai e de fapt simbolismul plin de reverie și taină, complăcîndu-se în stări sufletești vagi, turburi, ci o altă ipostază a lui descinzînd din Verhaeren, elogiat atît de Densușeanu cît și de ciracii săi. Dar poezia creată de Ervin e palidă și lipsită tocmai de tonusul pe care-l exalta autorul ei în mod teoretic. Rezonanțele ei se mărginesc în mediul foarte restrîns universitar, iar aderenții conducătorului *Vieții noi* dau și ei producții nu prea individualizate în expresie, pline de erotism retoric ca Al. T. Stamatiad sau artificial decorative ca I. M. Rașcu.

În răstimpul luptei dintre noua conducere a mișcării simboliste românești și celelalte tendințe în poezie, se afirmă mai toți poeții în ale căror opere apar elemente simboliste. Așa de pildă D. Anghel, Elena Farago, Ion Minulescu.

Remarcabilul poet, coautor al *Caleidoscopului lui A. Mirea* și al atîtor pagini de proză critică, obosit și derutat ideologicește a făcut adesea loc în universul poeziei sale unor note care vorbesc de contaminarea sa parnasiană sau simbolistă. Evadarea în lumea vegetală din *În grădină* sau în frînturi de peisagii exotice din *Fantezii*, folosirea uneori, deși imperfectă, a simbolului, imagistica încărcată, cultivarea stărilor sufletești de subtilă melancolie, amintesc de Samain sau de Sully Prudhomme, deși și Anghel, ca mai toți simboliștii români, rămîne în afara tehnicii proprii caracteristică a simbolismului.

Ion Minulescu a fost acela care, cum s-a spus, a popularizat la noi o anumită recuzită, destul de exterioară de altfel, a simbolismului, în poezia sa care afectează o mare indiferență față de viață, o dorință intensă de plăcere și de evadare spre țărmuri necunoscute. Muzicalitatea grandiloventă, sonoritățile sgomotoase și originale, obținute prin acumulări și repetiții au creat totuși un timbru special în cadrul simbolismului românesc lui Minulescu așa cum melopeea tristă, adesea întreruptă ca un hohot de plîns înăbușit, ooloritul sumbru, funerar, al paletei, împărțite între cenușiu și violet, îl fac recunoscut de îndată pe Bacovia, unul din închinătorii de mai tîrziu ai simbolismului românesc și al cărui volum de debut apare în 1916.

Știm că atunci cînd ne aflăm în fața unor artiști adevărați, oricare ar fi concepțiile lor despre viață și artă, opera lor trebuie să răsfrîngă măcar un fragment din realitate. Și acest lucru este adevărat mai ales pentru Macedonski, dar și pentru Anghel, Bacovia și chiar pentru Minulescu care, în ciuda fugii sale mărturisite din viață, a dat literaturii noastre unele bucăți de protest social, de compasiune pentru cei ce suferă. Dar subliniem din nou că ceea ce este valoros în operele simboliștilor nu aparține simbolismului, după cum ceea ce rămîne din creațiile scriitorilor de la *Viața românească* nu se datorește poporanismului. Analiza simbolismului ca metodă de creație e interesantă pentru desvăluirea bazelor lui filozofice care dovedesc începuturile descompunerii ideologiei burgheze la sfîrșitul sec. XIX și a constituit, pentru scriitorii lipsiți de orientări ideologice exacte, în momentele de înfrîngere trecătoare ale forțelor sociale noi, refugii artificiale pentru ei și dăunătoare pentru mase. Fiindcă simbolismul rămîne o metodă de creație antirealistă, profund impopulară, inaccesibilă, și atunci cînd un scriitor cu mesaj social ca Bacovia folosește totuși elemente simboliste în transmiterea lui, el nu face decît să îngreuieze enorm receptarea acestui mesaj, în rădăcinile lui reale, simbolismul este, ca și semănătorismul și poporanismul, o diversiune încurajată de clasele dominante și menită să abată atenția artiștilor de la viața socială și de la luptele ei, canalizîndu-le talentele și energia spre impasuri, spre drumuri închise.

Fărîmițarea ideologică a mișcărilor, curentelor și tendințelor care au derivat din simbolism, alcătuind cele mai bizare extravaganțe literare moderniste, atestă acest lucru.

Zoe Dumitrescu-Buşulenga

Petre Solomon

Într-o cooperativă moțească

La început de tot a fost pădurea;
Pădurea s-a făcut copaci. Apoi,
Un moț a-nfipt în trunchiul gros securea
Și l-a culcat în iarbă și-n trifoi.

Marți, fagul a fost încă fag, dar miercuri
Omul l-a dus la vale, fedeleș.
Acum, butoiul șade, strîns în cercuri,
Și-așteaptă roadele unui cireș.

Bogată activitate documentară

*Ev*ară și pretutindeni pe drumurile țării întîlnești drumeți porniți să cunoască locurile și oamenii de neasemuită frumusețe din patria noastră. Parcă niciodată nu s-a făcut simțită atît de pregnant imaginea aceasta a unor adevărate exoduri de oameni plecați în zilele de concediu să cunoască frumusețile patriei. De la Baia Mare pînă la Constanța, de la Orșova pînă sus spre Suceava și Rădăuți, ori unde ai merge întîlnești mereu grupuri de turiști, oameni ai muncii de toate categoriile, care în timpul lor liber găsesc satisfacție în a-și cunoaște poporul, în a călători. Pe alt plan, la alt grad și excluzînd din drumețiile lor tot ce ține de documentarea superficială, aproape aceași impresie o ai urmărind planul deplasărilor în documentare din ultimile luni ale scriitorilor noștri. E o listă lungă ce cuprinde nume de tineri și virstnici, de poeți și prozatori, dramaturgi și critici literari, plecați în toate regiunile țării. Să luăm, la întîmplare, doar cîteva exemple: Radu Boureanu a fost plecat în Bucovina; Corneliu Leu în Valea Jiului; Danos Miklos la Hunedoara; Gheorghe Tomozei la Suceava; Traian Coșovei la Tulcea; Cezar Drăgoi la Lehliu; Geo Dumitrescu în regiunea Argeș... Și mai departe: Sonia Larian în regiunea Galați, Remus Luca în regiunea Mureș-Autonomă Maghiară, Ilie Purcaru în regiunea Iași, Petru Vintilă în regiunea Banat, Valeriu Ripeanu în regiunea Banat, Ion Gheorghe la Cîlău, Grigore Beuran la Rîmnicul-Vîlcea, Niculae Stoian în regiunea Oltenia.

Fără îndoială că această febrilă activitate documentară se va solda cu noi lucrări, cu noi volume de reportaje, nuvele, schițe, poezii. Revistele literare au luat inițiativa de a „contracta" cu scriitorii plecați în documentare unele reportaje, schițe, poezii. Inițiativa, deși a fost pusă în aplicare de puțină vreme, și-a dovedit din plin eficiența. Astfel, numai pentru revista „Luceafărul" s-au angajat să scrie, iar o parte ne-au și trimis lucrările lor, următorii scriitori: Geo Dumitrescu, Victoria Ionescu, Petru Vintilă, Romulus Zaharia, Niculae Stoian, Gica Iuteș, Fănuș Neagu. Poate că ar fi necesar ca această practică inaugurată recent să fie permanentizată și extinsă.

G. A.

TRADUCERI DE
Teodor Balş

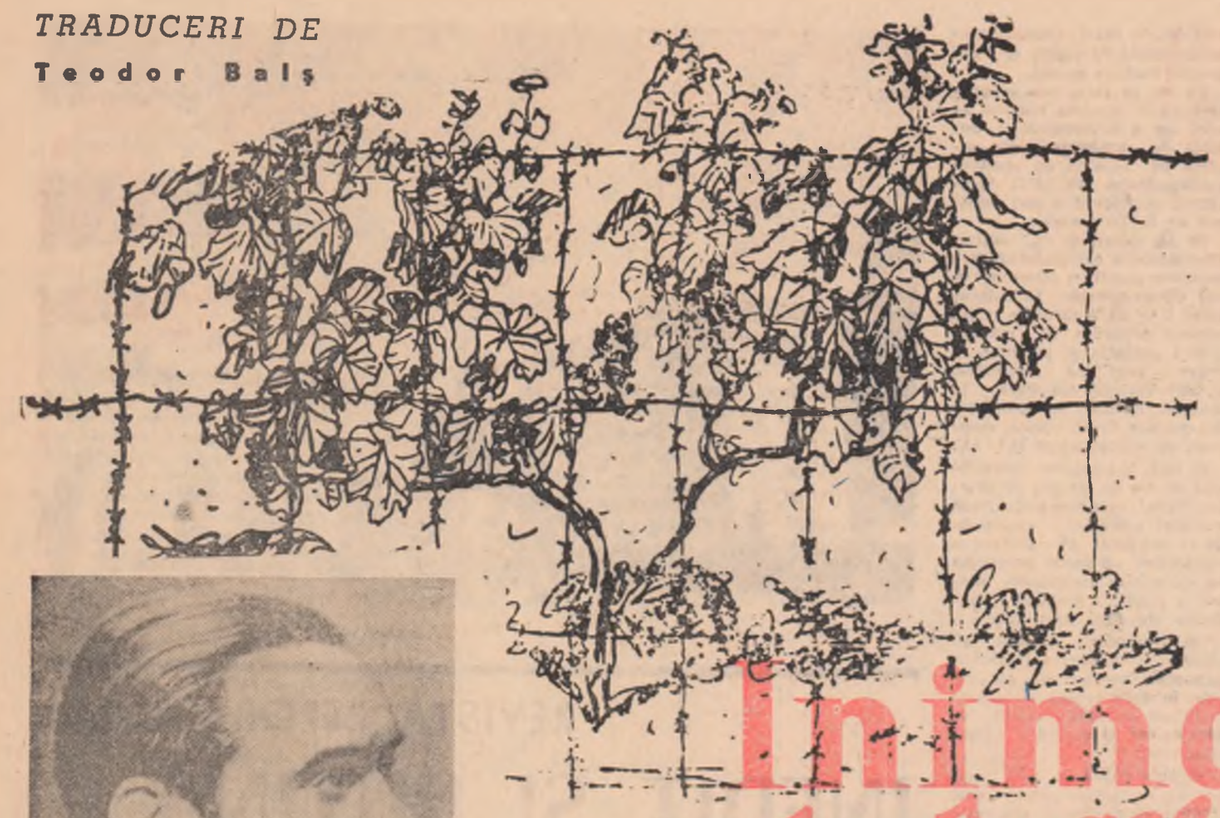

Inima însângeratei Spanii

„În ziua în care foamea va dispărea, se va produce în lume cea mai mare explozie spirituală pe care a cunoscut-o vreodată omenirea. Niciodată, niciodată oamenii nu-şi vor putea imagina bucuria care va izbucni în ziua Marii Revoluţii". — Era una din ultimele mărturisiri ale lui Federico Garcia Lorca, făcută cu cîtva timp înaintea morţii sale dramatice.

La mai puţin de o lună de la dezlănţuirea rebeliunii generalilor trădători, pusă la cale şi condusă de Gestapo-ul nazist şi fascismul italian, Lorca a fost arestat şi împuşcat la 6 august 1936 pe şoseaua Granada-Alfagar, în munţii Sierra Nevada, după ce a fost pus să-şi sape singur groapa.

Moartea lui, inspirată şi organizată de Gestapo, a fost încă o tragică confirmare a dementului dicton hitlerist: „Cînd aud de cultură îmi vine să scot pistolul". — Şi a fost împuşcată Poezia...

De ce? Pentru că scrisese Balada gărzii civile spaniole şi Mariana Pineda, pentru că semnase în 1933 manifestul scriitorilor spanioli revoluţionari, Octombrie, cerînd eliberarea luptătorilor închişi în lagărele fasciste, iar în 1935 manifestul antifascist al intelectualităţii progresiste catalane; pentru că a făcut parte din comitetul care a organizat în 1935 Uniunea intelectualilor antifascişti din Madrid, pentru că era membru al asociaţiei prietenilor Uniunii Sovietice şi intenţiona să viziteze patria lui Lenin, pentru că era, ca cetăţean şi poet, alături de apărătorii republicii spaniole.

***Cînd Federico Garcia dispărea fără urmă în pămîntul Spaniei, Miguel Hernández, fostul păstor de capre din Orihuela, comisar al culturii pe lîngă prima Brigadă a frontului republican, împlinea 25 de ani. A luptat pînă în ultima clipă a războiului civil, scriind, în scurtele răgazuri, în tranşee, la lumina lunii, acea monumentală cronică a eroismului popular* Viento del pueblo *care a circulat pe foi volante ca manifeste de luptă şi apoi în volum, editată de* Ajutorul roşu.

Prin Miguel Hernández, Poezia spaniolă coborîse în tranşee, căpătînd toată încărcătura dinamitardă a inimii poporului, din care a izbucnit nemuritorul* No pasaran *antifascist.

Arestat şi întemniţat la sfîrşitul războiului civil, Miguel Fernández a fost condamnat la moarte de către franchişti, comutîndu-i-se pedeapsa apoi în 30 de ani de temniţă. A murit în 1942, bolnav de tuberculoză, într-o închisoare din Alicante. Versurile scrise în închisoare au pătruns dincolo de ziduri, purtînd pînă în ultima clipă a vieţii sale înflăcăratele mesaje ale poetului către eroicul său popor.

Se împlinesc 25 de ani de la asasinarea lui Lorca, 50 de ani de la naşterea lui Hernández.

Publicăm cîteva poezii ale marilor dispăruţi, ca un act de acuzare de dincolo de moarte împotriva fascismului, a agresiunii, a închiziţiei franchiste atît de îndrăgită şi susţinută de revanşarzii de la Bonn şi imperialismul agresiv. Inima însîngeratei Spanii nu va putea fi însă niciodată strivită, cum n-a putut fi strivită nici Poezia.

Glasurile lor nemuritoare şi puternice vestesc Viitorul, acel Vînt al poporului, care cutreeră Sierrele între Mediterana şi Atlantic.

FEDERICO GARCIA LORCA

BALADĂ SOMNAMBULĂ

Codru, cît de drag mi-eşti, codru.
Vînt de codru, ramuri verzi.
Luntrea lunecînd pe mare,
calu-n munte cînd ţi-l pierzi.
Ea-i cu umbra-n cingătoare
dusă-n vis. Balconu-n lună.
Părul verde, verde faţa,
ochii reci, de-argint, ca gheaţa.
Codru, cît de drag mi-eşti, codru.
De sub luna mea ţigancă
o priveşte vînt şi creangă;
ea, pe ginduri, nu le vede.

Codru, cît de drag mi-eşti, codru.
Stele mari de promoroacă
vin cu-ntunecatul Peşte
să deschidă drum luminii.
Vîntu-l freacă cu aspreala
ramurilor lor, smochinii,
şi, motan viclean, zburleşte
muntele agave acre.
Cine-ar fi să vină, cine?
Stană în balcon rămasă,
părul verde, verde-i chipul,
ea amare mări visează.

★

— Vreau să schimb azi, frăţioare,
şargul meu pe casa ta;
şaua pe oglindă-o dărui,
dau cuţitul pe manta.
Tocmai de la poarta Cabrei
singerînd, de-acolo vin.
— Tinere, dac-aş putea
tîrgul eu l-aş încheia.
Dară eu nu mai sînt eu,
casa mea nu mai e-a mea.
— Frate, moartea-aş vrea cînd vine
să mă prindă-n pat la mine,
omeneşte, -n pat de-oţel
cu cearceafuri de olandă.
Nu-mi vezi rana cum mă taie
de la gît la măruntaie?
— Trei sute de trandafiri
pe pieptarul tău se sting
şi la cingătoarea ta
curge sîngele cişmea.
Dară eu nu mai sînt eu,
casa mea nu mai e-a mea.
— Lasă-mă să urc, încalte,
la terasele înalte,
pîn-la verzile terase
ale lunii, unde cade
şoapta apei în cascade.

Pîn-la-nălţele terase,
fără grai, cei doi, urcară.
Sînge şi de lacrimi dîră
ei în urma lor lăsară.
Albe, peste-acoperişuri
licăriră felinare;
tamburine de cristale
spintecară zorii-n şişuri.

Codru, cît de drag mi-eşti, codru.
Vînt de codru, ramuri verzi.
Au urcat tăcuţi, sub stele.
Vîntul le lăsa pe buze
gust de menită, gust de fiere,
straniu gust de busuioc.
— Spune-mi, unde-l, în ce loc,
trista ta copilă, oare?
— Cîte nopţi de aşteptare,
cît de mult nu te-au visat
părul negru, chipul proaspăt,
pe terasa verde, oaspăt.

Peste luciul apei, creanga
legăna în şireang ţiganca!
Părul verde, verde-i faţa,
ochii reci, de-argint, ca gheaţa.
Sloiul lunii, alb, o ţine
peste-oglinda apei line.
Cît o piaţă-nchisă-n ziduri
noaptea s-a chircit sub zare.
Gărzile civile, bete,
poarta zguduiau cu sete.
Codru, cît de drag mi-eşti, codru.
Vînt de codru, ramuri verzi.
Luntrea lunecînd pe mare
calu-n munte cînd ţi-l pierzi.

ACESTA-I PROLOGUL

În cartea aceasta-aş lăsa
tot sufletul meu.
Cartea care cu mine
văzu depărtări, şi-a trăit
divinele ceasuri senine.
O, neliniştea cărţilor
care în mîinile noastre
pun trandafiri şi pun stele,
topindu-se-n ceţuri albastre!
O, ce adîncă tristeţe
e să priveşti izvorînd
zbaterea chinului blînd,
în inima care îl naşte!
Să vezi lunecînd umbra vagă
a vieţilor stinse-n pămînt,
să vezi omul gol călărind
Pegas fără aripi, să vezi
viaţa şi moartea, această
sinteză a lumii, cum peste
adînci depărtări se înfruntă
îmbrăţişîndu-se-n noi.
O carte de poezie
e-o toamnă sfîrşită; în versuri
sînt frunzele negre-aşternute
pe albul pămînt, dedesubt,
iar glasul ce le citeşte
e-aceeaşi suflare de vînt
ce-n inima noastră le-ngroapă
cu dragoste,-n cuibul adînc.
Poetul e-un pom încărcat
de fructe cu miez de tristeţe,
cu frunzele-ades veştejite
de plînsul ţinînd de iubire.
Naturii e medium poetul;
paleta cuvintelor sale
descoperă lumii mereu
măreţul contur al naturii.
Poetu-nţelege tot ce e
de neînţeles pentru noi
şi urile neîmpăcate
prietene ei le numeşte.
El ştie că nu poţi străbate
nicicînd nesfîrşitele drumuri,
de-aceea, la vreme de seară,
ei pleacă la drum liniştit.
În cărţile de poezie
ades, printre raze de singe,
trec trist legănîndu-se-acele
eterne şi lungi caravane
ce-n drum însoţesc poetul
cînd noaptea, prin ceaţa de lacrimi,
visa-mpresurat de fantasme
din propria lui nălucire.
Poezia e-amărăciune,
e mierea cerească ce curge
din invizibilii faguri
pe care doar sufletu-i naşte.
Poezia-i acel imposibil
schimbat în posibil. E harpa
lipsită de corzi, care are
doar flăcări şi inimi vibrînd.
Poezia e viaţa pe care
nerăbdători o străbatem
sperînd într-un vînt ce-o să poarte
cîndva, luntrea noastră, spre larg.
O, cărţile blînde de versuri
sînt aştri ce lunecă-acet
prin liniştea mută-a acelei
nemărginiri a Nimicului,
pe cer înscriindu-şi cînd trec
catrenele lor de argint.
O, ce tristeţe adîncă
lipsită de-alint se ascunde
în nemîngîiatele glasuri
pe care poeţii le cîntă!
În cartea aceasta-aş lăsa
tot sufletul meu.

Desene de FEDERICO GARCIA LORCA

CÎNTEC DE NOAPTE AL MARINARILOR ANDALUZI

Din Cădiz la Gibraltar
ce drum fără seamăn se-ntinde!
După suspinele mele,
marea mă ştie, mă simte

Ay, copilă, copilă,
Ce vapoare-s în port la Malaga!

Din Cădiz şi pîn'la Sevilla
o, ce livezi de lămîi!
După suspinele mele
mă ştiură livezile-ntii.

Ay, copilă, copilă,
ce vapoare-s în port la Malaga!

Din Sevilla pîn'la Carmona
nu găseşti nici un singur cuţit.
Numai secere lunii, tăioasă,
şi vîntul aleargă rănit.

Ay, băiete, băiete,
poarte-mi valul mai repede calul!

Prin sărăriile moarte,
dragostea mea, te-am uitat.
Cel care-n inimă crede
să-ntrebe de ce am uitat.

Ay, băiete, băiete,
poarte-mi valul mai repede calul!

Cădiz, te-acoperă marea,
prin părţile-acestea nu trece;
Sevilla, stai în picioare
ca rîul să nu mi te-nece.

Ay, copilă!
Băiete!
Ce drum fără seamăn!
Ce vapoare-s în port,
şi pe plajă, ce rece!

TREI ISTORIOARE DESPRE VÎNT

I.

Vîntul roşu venea
prin liniştea încendiată
dar se-nverzi dintr-o dată
pe rîu.
Se va face apoi viteaz,
gîfîind şi...
Peste cîmpuri va fi
curcubeu arcuit.

II.

Vîntul a stat.
Sus, soarele.
Jos,
tremurătoarele
alge-ale plopilor.
Şi inima mea
tremurîndă.
Vîntul a stat
la cinci după-amiază.
Nici o pasăre nu e.

III.

Adierea
e vălurită
ca părul
fetelor, uneori.
Ca apele
tăbliilor vechi.
Adierea
ţîşneşte ca apa
împrăştiindu-se
— albă-alinare —
prin trecători
şi dispare
cînd se izbeşte
de pieptul muntelui, tare.

APĂ, UNDE-AI PORNIT?

Apă, unde-ai pornit?
Pe rîu eu mă duc surîzînd
către ţărmuri de mare.

Mare, tu unde te duci?
Mă-ntorc pe rîu, căutînd
odihna-n izvoare.

Tu, plopule, ce ai să faci?
Ce rost ar avea să mai spun?
Eu... tremur pe zare!

Ce-aş vrea, ce n-aş vrea
pe rîu şi pe mare?
(Patru păsări în plopul înalt
s-au oprit, visătoare).

OGLINZILE ÎNŞELĂTOARE

Creangă crudă, săracă
de ritmuri şi zburătoare.

Ecou de suspin
fără chin, fără buze.
Om şi Pădure.

Pling
în faţă mării amare.
În ochii mei cîntă
două mări mişcătoare!

MIGUEL HERNÁNDEZ

ELEGIA A DOUA

(Lui Pablo de la Torriente, comisar politic)

„Tovarăşe,-n Spania eu voi rămîne"
mi-ai spus cu o undă de dragoste-n glas.
Şi, iată, măreţul tău trup de războinic, în grîne
şi în ierbile Spaniei acum a rămas.

Nimeni n-a plîns lîngă tine:
de la simplul soldat la comandantul sever
toţi te aşteaptă, te văd şi te caută încă;
cu ochi de granit, ameninţînd, ei te cer,
cu sprîncene de flăcări incendiind zarea-adîncă.

Valentin, vulcanul, care-a plîns într-o zi, e
zguduit de lacrimi de fier. L-ai văzut
cu inima strînsă, pulsînd bucurie
să-nvioreze fluviul cortegiului tău mohorît.
Ca nicovala rămasă fără baros
s-a închis în tăcere Manuele Moral,
simplu şi furios.

Vor fi mulţi căpitanii şi mulţi comisarii
care-ţi vor pune trofeu funerar
la despărţire, plumbi grei de mitralii.

Şi nu vei vorbi nici de morţi nici de vii,
tu care intri în moarte erou;
pe drumuri şi-n porturi viaţa nu te-o zări,
furtună stimită din nou.

Pablo de la Torriente,
în Spania-ai rămas într-o zi
şi în inima mea, secerat de rafale:
mingîierile soarelui vor fi veşnic absente
de pe noptile frunţii; vor mestani
[illegible] tale.

Sărutul şi zborul se stînseră-n lut
cînd trupul căzînd, lunecase
cu soarele Spaniei în faţă-aşternut,
cu soarele Cubei în oase.

În faţa acestui cuban generos
tovarăşii lui de Brigadă să vină
cu pumnii-ncleştaţi, cu pas minios,
cu ura pe ţeava de carabină.

Priviţi-l, suride acestui pămînt
cerînd printre dinţii-amuţiţi răzbunare
batalioanelor noastre de frunte, luptînd,
bărbaţilor aspri, cum e trăznetu-n zare.

Pentru Pablo dacă zilele-acum se opresc
nu vă temeţi că sîngele-a curs în zadar;
morţii cresc uriaşi, n-au contur pămîntesc,
doar anii îşi macină gigantul schelet şi dispar.

CHEMARE CĂTRE TINERET

— Fragmente —

Cel cincisprezece şi cel optsprezece,
cu optsprezece şi cel douăzeci...
Eu voi împlini aceşti ani
în focul care mă cheamă
şi dacă voi fi mai curînd
sortit să-l trec morţii prin vamă,
am să-l împlinesc în pămînt.
Mă strădui în urmă să las
o vie-amintire de soare
şi-o faimă de tînăr viteaz.

Şi dacă-orice gură a Spaniei
şi a tineretului său
cu dinţii cei mai puternici
aceste cuvinte-ar muşca;
şi dacă acest tineret
c-un unic şi proaspăt elan
eroic la luptă-ar pleca
cu braţu-ncordat împotriva
acestor hulpavi desfrînaţi
ce Spania vor s-o înhaţe,
ar fi ca o mare ce-aruncă
pe veşnic tăcutul nisip

gunoaiele-mpinse de-acele
popoare de valuri albastre
cu albele braţe de spumă
puternice şi neistovite.

Din nou dacă Cidu-ar veni
să sfarme-acum oasele care
rănesc şi pămîntul şi gîndul
şi bolta înaltă a frunţii
şi tunetul inimii sale
şi sabia-i fără pereche
culcată pe umbra lui sfîntă,
de lauri vegheată, — văzînd
ce vor de la Spania astăzi
naziştii ce-aici au pătruns,
fasciştii din Roma ce vor,
maurii şi-acei portughezi,
cei care pe cer ne-au săpat
constelaţii de crime, scăldate
în sîngele nevinovat,
înşăuind armăsarul, pe vînt
s-ar porni, şi-n cerească-i minie
[illegible] le ar secera
ca pe spicele coapte,-n cîmpie.

Sub plesnetul ploii şi sub
ciorchinii de apă, imenşi,
sub oastea de raze e tăbăra
armată a Spaniei — care
nu-şi pleacă grumazu' sub iug;
lumina solară-o urmează
şi-o poartă stejarii-nainte.
Pe lîngă brancardieri mohoriţi
zac răniţii ce intră în moarte
cu chip inundat de amurguri
atît de curate-n lumină
că par mai curînd aurore
pe tîmplele lor semănate.
Apar ca argintu-adormit
şi-n somnul de veci par de aur.
În şanţul tranşeii venind
cu glas hotărît au jurat:
Vom prinde aici rădăcini
'nainte ca ei să ne prindă!
Iar moartea, ea însăşi, fu mîndră
în nopţile ei să-i cuprindă.

. . . . . .

Însorit tineret spaniol,
să treacă dar timpul, rămînă
doar ţipătul oaselor frînte
eroic, în apele sale!
Aruncă-ţi deci oasele-n cîmpuri,
puterile tale le-aruncă
pe lanţul de munţi neguroşi
şi-n untdelemnul uitării.

. . . . . .

Nici sîngele care nu curge
şi nici tinereţea cuminte
nu-i sînge şi nici tinereţe
şi n-au strălucire, nici floare.
Cînd trupul se naşte înfrînt
el moare la fel, cenuşiu:
cu virstă de secol apare
şi intră în lume bătrîn.
E ardere,-n schimb, tinereţea,
ea-nvinge mereu, pretutindeni.
A Spaniei mele salvare
se-ascunde-n al ei tineret.

Da, moartea cu puşca în mînă
nainte de-a fi exilaţi,
de duşmani scuipaţi, înainte
de-a fi umiliţi, mai-nainte
de-a fi către moarte tîriţi
prin spuza cenuşii rămasă
din rugul poporului nostru
cu-amărăciune striga-vom:
Ah, Spanie-a zilelor mele,
şi-a morţii mele, tu, Spanie!

CĂUTARE

Iubirea urca între noi, prin tăceri,
ca luna-ntre doi palmieri
ce nu se-mbrăţişară nicicînd.

În trupuri, lăuntricul treamăt de vînt
spre cîntec purta legănarea
dar glasul sever se-ndîrji prea curînd.
Pe buze-mpietri nemişcarea.

Un dor de cuprindere, dezlănţuit,
lumini puse-n oasele-aprinse,
dar braţele vrînd să se cheme-au murit
în braţele-ntinse.

Iubirea şi luna trecu printre noi
mistuindu-ne însingurările.
Ca două năluci ne chemăm amîndoi;
Între noi întîlnim depărtările.

REDACŢIA: 8-dul Ana Ipătescu nr. 13, telefon 11.51.54, 11.38.51; ADMINISTRAŢIA: Şoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.07.80; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an; Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"